

DIE KAAPSTADSE AFRIKAANSE TONEELVERENIGING

(1934 - 1962)

DIE KAAPSTADSE AFRIKAANSE TONEELVERENIGING

(1934 - 1962)

Skripsie ingelewer vir die graad van
Magister in die Lettere en Wysbegeerte
aan die Universiteit van Stellenbosch

deur

FREDERIK JACOBUS NEL.

November 1972.

Promotor: Prof. F.J. le Roux.

VOORWOORD

Die meeste van die gegewens wat in hierdie proefskrif saamgevat is, is verkry uit notules en dokumente wat in die besit van die Universiteit van Stellenbosch is. Die K.A.T. het van hulle notules (1948 tot 1962) aan K.R.U.I.K. oorhandig vir bewaring, maar dit is, op enkele uitsonderings na, in 'n brand vernietig. Inligting in verband met die K.A.T. gedurende hierdie tydperk is verkry uit koerantberigte, gesprekke met oud-K.A.T.-lede, dokumente en briefwisseling. Waar moontlik is die een met die ander gekorreleer.

Ek wil hiermee my dank betuig teenoor mej. M.I. Murray, mnre. Herman Steytler, Paul Malherbe, Pieter Bredenkamp en J. van Zyl, my promotor, prof. F.J. le Roux, en my vrou vir hulle hulp.

Die navorsing vir hierdie proefskrif is moontlik gemaak deur beurse wat ontvang is van die R.G.N. en die Harry Crossley Trust.

* * * * *

Opedra aan my ouers.

INHOUDbl.

in Kort Oorsig van die Afrikaanse Toneel voor 1934 met Spesiale Verwysing na Kaapstad	1
Toneel in Kaapstad na 1900	4
Die Ontstaan van die K.A.T.	9
Werksaamhede gedurende 1935	20
Werksaamhede gedurende 1936	27
Werksaamhede gedurende 1937	32
Werksaamhede gedurende 1938	36
Werksaamhede gedurende 1939	38
Werksaamhede gedurende 1940	40
Werksaamhede gedurende 1941	44
Werksaamhede gedurende 1942	49
Werksaamhede gedurende 1943	54
Werksaamhede gedurende 1944	60
Werksaamhede gedurende 1945	64
Werksaamhede gedurende 1946	68
Werksaamhede gedurende 1947	73
Werksaamhede gedurende 1948	78
Werksaamhede gedurende 1949	84
Werksaamhede gedurende 1950	87
Werksaamhede gedurende 1951	93
Werksaamhede gedurende 1952	99
Werksaamhede gedurende 1953	103
Werksaamhede gedurende 1954 tot 1962	105

Die K.A.T. en die Labia	111
Die Labia en die Kleurbeleid	121
'n Opsommende Blik	128
Redes vir die Ondergang van die K.A.T.	133
Die Invloed wat uitgegaan het van die K.A.T. .	142
Bylaag A: Afrikaanse stukke wat voor die twintigste eeu bekend was en opgevoer is ...	147
Bylaag B: Opgawe van Toneelstukke (met skry- wers, vertalers en regisseurs) opgevoer deur die K.A.T. in kronologiese volgorde ...	149
Bylaag C: Bestuurslede van die K.A.T.	157
Bylaag D: Die konstitusie van die K.A.T.	172
Bibliografie	181

'N KORT OORSIG VAN DIE AFRIKAANSE TONEEL VOOR
1934 MET SPESIALE VERWYSING NA KAAPSTAD

Voor 1900 was Afrikaanse baie arm aan toneelstukke.¹⁾
Die dramas van Melt Brink, J.H.H. de Waal e.a. was gedurende hierdie tydperk van die bekendste en gewildste, maar vanaf 1920 het hulle werke vir ontwikkelde gehore in Kaapstad en elders onaanneemlik begin word. ("Laat dit bekend word dat ons nie langer enkel ons ou grappies en aardighede in Afrikaans wil verkoop nie").²⁾

Dr. F.C.L. Bosman³⁾ onderskei drie periodes in die geskiedenis van die Afrikaanse toneel ná 1900: die eerste, (1903 - 1912) waarin hoofsaaklik klug-, bly- en romantiese toneelspele geskryf is, met Melt Brink, J.H.H. de Waal en D.P. du Toit as die vernaamste dramaturge. Na die Tweede Vryheidsoorlog ontstaan daar ook 'n aantal historiese dramas, veral dié van prof. A. Francken en Jan Celliers, en vertalings word gemaak, veral deur G.S. Preller ("Piet s'n Tante").

Die tweede periode (1912 - 1920) bring 'n klompie historiese en komiese dramas, enkele eerste kinderstukkie,

-
- 1) Vir Afrikaanse stukke wat voor die twintigste eeu bekend was, sien Bylaag A.
  - 2) Preller, G.S.: Eerstelinge, bl. 17.
  - 3) Bosman, F.C.L.: "Historiese Oorsig van die Afrikaanse Drama", uit Mylpale, deur Nienaber, P.J., Senekal, J.H. en Bothma, T.C.

asook 'n voortsetting van vertaalwerk. Die vernaamste dramaturge in hierdie tydperk is mev. M. Jansen ("Afrikaner Harte"), Jan Celliers ("Heldinne van die Oorlog"), C.J. Langenhoven ("Die Hoop van Suid-Afrika" en "Ons Weg deur die Wêreld") en J.F.W. Grosskopf ("Die Koerantskrywers", 'n verwerking van "Die Joernalisten").

Gedurende die derde periode (1920 tot 1934 en later) kom daar dramas, ook eenbedrywe, met meer aandag vir sosiale probleme, historiese temas en die algemeen-menslike. In vergelyking met die vorige tydperk is daar nou 'n verbreding van belangstelling. Voorheen was die Afrikaner as volksmens en die taalstryd sterk op die voorgrond. Nou verbreed die belangstelling tot die mens in die algemeen. Enkele voorbeelde van hierdie ontwikkeling is "Reg bo Reg" (Jan Celliers), "Die Heks" en "Die Laaste Aand" (C.L. Leipoldt).

Die vernaamste nuwe stukke wat tussen die jare 1912 en 1933 vir opvoering beskikbaar geword het, was o.m. historiese dramas, nl. "Heldinne van die Oorlog" (1913) deur Jan Celliers; "Afrikaner Harte" (1914) deur mev. M. Jansen; "Die Hoop van Suid-Afrika" (1913) en "Die Vrou van Suid-Afrika" (1918) deur C.J. Langenhoven; "Slagoffers" (1928) deur J.C.B. van Niekerk; bybeldramas, nl. "Saul"

(1928) deur W.J. Pienaar; "Die Doper" (1928) deur Jac. J. Müller; "Die Verlore Seun" (1930) deur P.W.S. Schumann; klugte en blyspele, nl. "Die Onmoontlike Tweeling" (1920) deur C.J. Langenhoven; "Nuwe Lewe" (1931) deur H. v.d. M. Scholtz; "Terwyl daar Bazaar gehou word" en "Malkop Lettie" (1932) deur Marie Linde; "Sy Les" en "Die Stiefma" (1932) deur Sita; "Die Drie van der Walts" (1932) deur E.A. Schlengemann en die algemeen menslike drama, nl. "Reg bo Reg" (1932) deur Jan Celliers; "Koringboere" (1921), "Mense van Groenkloof" (1926) en "Op die Trekpad" (1931) deur D.F. Malherbe; "As die Tuig Skawe" (1926) deur J.F.W. Grosskopf; "Petronella" (1931) deur C.J. Langenhoven; "Hantie kom Huis-toe" (1933) deur P.W.S. Schumann en "Ruwe Erts" (1932) deur H.A. Fagan.

TONEEL IN KAAPSTAD NA 1900

Melt J. Brink (Kaapstad 1842 - 1925) kan, veral met inagneming van sy werksaamhede as die faktor, d.i. die of-fisiële vers- en dramaskrywer, van die Kaapse Kamer "Auro-ra" (gestig in 1866) beskou word as die grondlegger van die Afrikaanse toneel.¹⁾ Veral met sy bly- en klugspele vorm hy die beginpunt van die Afrikaanse toneel. Bekende stukke wat deur hom geskryf is, is o.a. "By die Tandek-dokter", "O, die Muise" en "Maljan onder die Hoenders". Kenmerkend van sy werk is die humor daarin en veral die kleurling wat as 'n grappige element gebruik word.

Naas Melt Brink was J.H.H. de Waal die belangrikste to-neelskrywer. Volgens Rob Antonissen²⁾ was sy bedoeling "om idealistiese leerryke lees- en speelstof te verskaf". F.C.L. Bosman³⁾ beskou De Waal se komiese werk as op "n veel hoër peil van geestigheid en verfyning as dié van Brink". Vir De Waal is intrige hoofsaak teenoor Brink se lering. Teenoor Brink se melodramatiese stukke word De Waal s'n eerder as romanties beskryf. Bosman beskou Melt Brink, J.H.H. de Waal en D.P. du Toit se werke as "die kern waaruit en waarom die res van die Afrikaanse

-
- 1) Antonissen, Rob: Die Afrikaanse Letterkunde van Aan-vang tot Hede, bl. 52.
 2) Ibid., bl. 52.
 3) Bosman, F.C.L.: "Historiese Oorsig van die Afrikaanse Drama", uit Mylpale, bl. 207.

toneel hom ontwikkel".

Net-soos die Afrikaanse taalbeweging aan die Kaap ontstaan het, het die baanbrekerswerk van die Afrikaanse toneel aan die Kaap begin. Alhoewel hierdie stukke gewild was en dikwels opgevoer is, is daar geen duidelike tekens van enige gevestigde Afrikaanse amateur- of professionele toneelgroepe nie.

Die belangrikste toneelskrywer gedurende 1912 - 1920 was C.J. Langenhoven. F. Rompel skryf as volg oor hom:¹⁾ "Toe het Langenhoven met sy 'Hoop van Suid-Afrika' gekom, op versoek van die Oudtshoornse Dingaansfeeskomitee geskrywe vir Dingaansdag 1913. Met daardie stuk het later die Stellenbosse Studentetoneelvereniging die hele land bereis en oral groot sukses geoes. Dit was die eerste belangrike oplewing van ons Afrikaanse toneel. In tientalle dorpe is die stuk op Dingaansdag vertoon.

"In 1921" (datum foutief: behoort 1918 te wees) "is hierdie stuk gevolg deur 'Die Vrou van Suid-Afrika'". Hierdie "oplewing" van die Afrikaanse toneel is eerder 'n neweverskynsel van die nasionale ontwaking in dié jare

---

1) Rompel, F.: "n Kwarteeu Afrikaanse Toneel", "Die Burger", 31 Mei 1935.

en kan na my mening nie werklik as 'n ontwaking op toneelgebied beskou word nie.

Na 1925 word daar 'n hele aantal beroepstoneelgeselskappe gestig. Hulle het die land deurreis en ook die Kaap besoek (die Nederlander Paul de Groot, Hendrik Hanekom, Wena Naudé, André Huguenet, Louis de Vriendt, Anton Ackerman, e.a.). Vir die toneellewe van die Afrikaanse bevolking in die land was hulle rondreise wel van belang, want hul werksaamhede sou tot toneelbewustheid by die publiek kon lei. Hulle het baie vertaalde en verwerkte stukke opgevoer, maar min oorspronklike Afrikaanse dramas. Die rede was heelwaarskynlik dat daar aan die begin te min geskikte oorspronklike Afrikaanse stukke was, maar die uitsluitlike gebruik van uitheemse stukke, baie van 'n swak gehalte, en die gedurige vorming van nuwe geselskappies het, soos Bosman sê,¹⁾ "nie alleen die 'mark' oorlaai nie, maar ook die peil gevaarlik laag gevoer. Inderdaad van 'n egte Afrikaanse toneel met 'n konstant aanneemlike peil, is nog steeds weinig of geen sprake nie". Beukes²⁾ gaan selfs verder: "Al meer en meer is staatgemaak op 'n 'populêre' repertoire: sentimentele liefdesverhale, moord-

---

1) Bosman, F.C.L.: "Historiese Oorsig van die Afrikaanse Drama", uit Mylpale, bl. 229.

2) Beukes, G.J.: Die Moderne Eenbedryf, bl. 151-152.

en doodslagtonele, e.s.m. Kuns het 'n luukse geword waaroor 'n paar kritici en 'n klompie intelligente toeskouers kon redeneer. Vir die speler-regisseur was vol sale, m.a.w. 'n winsgewende toneelreis, die enigste oorweging. Hierdie kommersialisering van die Afrikaanse beroepstoneel kan met uitstekende argumente geregverdig word. En die meeste regisseurs doen dit ook wanneer daar maar enig-sins iets onvriendeliks teenoor die beroepstoneel gesê word. Tog kan die kwaad wat hierdeur aan die toekoms van ons toneel berokken is, nooit goedgepraat word nie.

"Met die verloop van tyd moes hierdie beleid van derde- en vierderangse toneelstukke op te voer ten einde die 'populêre' smaak te bevredig, sy eie oogmerke verydel ... Hoewel die Afrikaanse beroepstoneel ten spyte van veel gebreke, baie waardevolle aanvoorwerk in ons land verrig het, het dit tog nie daarin geslaag om ons mense werklik toneelbewus te maak nie".

Die reisende toneelgeselskappe het Kaapstad en omgewing ook besoek, en toneelstukke is verder in Kaapstad deur die Oranjeklub, op 'n keer deur die A.T.K.V. van die Universiteit van Kaapstad, en elders deur die C.S.V., C.J.V., en die Stellenbosse Studentetoneelvereniging opgevoer. Nogtans kan daar nie gesê word dat daar in die jare 1920-1934 'n aktiewe Afrikaanse toneellewe in en rondom Kaap-

stad bestaan het nie. Die Oranjeklub se sporadiese opvoerings was slegs 'n onderafdeling van sy kulturele en ander bedrywighede. Sommige van sy lede het gevoel dat daar 'n behoefte aan 'n amateurtoneelvereniging was wat hom net sou bepaal by die opvoer van toneelstukke, en op 13 Februarie 1934 is die Kaapstadse Afrikaanse Toneelvereniging gestig om in hierdie behoefte in Kaapstad te voorsien.

DIE ONTSTAAN VAN DIE K.A.T.

Voor die stigting van die K.A.T. (Kaapstadse Afrikaanse Toneelvereniging) en reeds sedert 1915 het die Oranjeklub gemiddeld een keer per jaar 'n Afrikaanse toneelstuk opgevoer.¹⁾ Die Oranjeklub was 'n kultuurvereniging, en die opvoerings van toneelstukke was maar 'n onderdeel van sy kulturele bedrywighede. 'n Paar toneelgeesdriftiges (wat ook lede van die Klub was, bv. mej. M.I. Murray, mev. Q. Fagan, mej. E. Bosman en mev. A.M. Viljoen) het dikwels aan die huis van mej. E. Bosman vergader.²⁾ Reeds in 1932/33 het die gedagte by hulle ontstaan om onafhanklik van die Oranjeklub 'n amateurtoneelvereniging te stig wat hom uitsluitlik by die opvoer van toneelstukke sou bepaal.

Op 2 Desember 1933 word onder beskerming van die Oranjeklub "Hantie kom Huis-toe" van P.W.S. Schumann in die Afrikanerkoffiehuis opgevoer. Die regie is waargeneem deur mej. M.I. Murray, en die spelers was Anna Neethling-Pohl, Herman Steytler, Gideon Roos, C.J. Engelbrecht, Danie Grobbelaar, L.P. Louw en J. Penderis. Dié opvoering het die begeerte versterk om 'n selfstandige toneelvereniging

---

1) Binge, L.W.B.: Ontwikkeling van die Afrikaanse Toneel 1832 tot 1950, bl. 189.

2) Volgens mej. M.I. Murray. (Gesprek op band in skrywer se besit).

te stig. Alhoewel voorheen oor dié begeerte gepraat is, het hierdie opvoering regstreeks aanleiding tot die stigting van die K.A.T. gegee. Daarna het 'n aantal belangstellendes aan die huis van mnr. en mev. J.M.H. Viljoen (mev. A.M. Viljoen) voorlopige samesprekings gehou oor die stigting van 'n Afrikaanse amateurtoneelvereniging. Op Dinsdag, 13 Februarie 1934, in 'n sykamer van Die Burgergebou, is 'n vergadering gehou waar die vereniging formeel gestig is. By dié vergadering tree I.W. van der Merwe as voorsitter op, en word 'n konsep-konstitusie ook voorgelê.

"Nadat die voorsitter kortliks die doel van die vergadering uiteen gesit het, is daar geleentheid gegee vir die een en ander aan- of opmerkings.

"Mnr. H. Rooseboom vra of daar met 'goeie stukke' ook humoristiese stukke bedoel word en of die vereniging hom gaan toelê op die opvoering van swaar, dramatiese werke. Die voorsitter meen dat 'goeie stukke' ook humoristiese stukke insluit.

"Nadat die voorsitter gevra het of dit algemeen aangeneem kan word dat die wens is dat 'n Afrikaanse Toneelvereniging gestig word, het mnr. Blom gevra of dit nie moontlik is dat so 'n vereniging uit die Oranjeklub kan gevorm word nie.

"Hierin is hy deur mnr. Weich ondersteun, maar die suggestie het geen verdere steun ontvang nie en daar is toe van die saak afgestap.

"Daarna het die bespreking van die Reglement van Orde aan die orde gekom en na etlike wysigings, herwysigings, veranderings en herveranderings is die saak na die bestuur verwys om die nodige veranderings en wysigings aan te bring en op die volgende vergadering verslag te doen".¹⁾

As bestuur is die volgende persone gekies: adv. H.A. Fagan (Voorsitter), mev. A.M. Viljoen (Sekretaresse), mnr. I.W. van der Merwe (Peningmeester), mevv. Q. Fagan (mev. H.A. Fagan) en A. Neethling (mev. C. Neethling), mej. M.I. Murray en mnre. H. Rooseboom, N.P. van Wyk Louw en J. Malan.

Uit hierdie eerste notule blyk dit duidelik dat die mense wat 'n toneelvereniging begeer het, dit onafhanklik van die Oranjeklub wou stig. Op verdere vergaderings (20 Februarie en 13 Maart 1934) is die saak van 'n selfstandige vereniging weer te berde gebring. Mnr. C. Weich, gesekondeer deur mnr. Wagener, stel voor dat die naam van die vereniging sal wees "Die Oranje-Klub toneelvereniging".

---

1) Notule van die Stigtingsvergadering, 13 Februarie 1934.

Dr. C. Neethling, gesekondeer deur mnr. I.W. van der Merwe, stel die naam "Kaapstadse Afrikaanse Toneelvereniging" voor. Adv. Fagan (voorsitter) stel voor dat die probleem opgelos kan word deur "Oranje" in die naam te voeg. Daar word gestem en besluit met 22 teen 4 stemme op die naam "Die Kaapstadse Afrikaanse Toneelvereniging".

Mnr. C. Weich het hierna inligting gevra omtrent beskerming wat die Oranjeklub kon verleen aan toneelopvoerings. Die mening van die vergadering was dat die Oranjeklub en die K.A.T. twee afsonderlike liggame was en dat eersgenoemde kon voortgaan om beskerming te verleen waar hy dit verkies.

'n Komitee bestaande uit mnr. I.W. van der Merwe, N.P. van Wyk Louw en mev. A.M. Viljoen word aangewys om aansoekvorms vir lidmaatskap, ledekaartjies en poskaarte vir kennisgewing op te stel.

Op 22 Februarie 1934 is 'n konstitusie aan lede voorgelê wat dit eenparig aanvaar het. Elf jaar later, op 27 September 1945, het die vereniging besluit om sekere wysigings aan te bring. Die "verskil" was meestal 'n herformulering van die ou statoot.¹⁾

---

1) Sien Bylaag D.

Belangrik is dat die vereniging hom in die tweede konstitusie die doel stel om 'n eie saal vir opvoerings te verkry (art. 2 (d)). Verder beklemtoon die tweede konstitusie dat die vereniging 'n suiwer amateurtoneelvereniging is en dat geen vergoeding aan lede vir hulle werk betaal sou word nie. Dit was liefdeswerk, en moes dit bly, wat groot opoffering van tyd en inspanning sou verg.

Van 1934 tot 1937 was die K.A.T. se vergaderplek in die ou Koffiehuis aan die Kerkplein. Sy eerste opvoering, op 11 Mei 1934, van "Rooibruin Blare" en "Ruwe Erts" onder die regie van mevv. Q. Fagan en A.M. Viljoen onderskeidelik, het hier plaasgevind. Die "waagstuk" om die twee ongepubliseerde werke van hulle voorsitter, H.A. Fagan, op te voer, slaag. In "Die Burger" van 14 Mei 1934 skryf F. Malherbe soos volg: "Met groot verwagtings het die publiek die Koffiehuis beset, en ek meen dat hulle nie teleurgesteld na huis gegaan het nie. Al twee opvoerings het knap spel vertoon en die eenbedrywe slyf is van belang vir ons toneelliteratuur ..."

Die meeste van die spelers het al vorige toneelondervinding by die Oranjeklub gehad. In "Ruwe Erts" het gespeel: Lily Sarembok (Satusky), Maggie Botha, A.M. Burger en J.B. Bonthuys. In "Rooibruin Blare" was die spelers Herman Steytler,

Queenie Fagan, Dollie Pienaar, Ria van Lis en Cecilia Kotze.

Dr. D.B. Bosman het in sy inleidende toespraak by die opvoering op die moontlikheid gewys dat die vereniging 'n eie toneeltradisie in die lewe kon roep. Die Musiekkollege-trio van Blanche Gerstman het opgetree, asook mej. A. Immelman wat twee sangstukke gelewer het. Die toesprake, musiek en sangstukke tussen die eenbedrywe herinner baie aan die manier van doen op die Oranjeklub se byeenkomste. 'n Mens moet hierby onthou dat toneelveranderings nie so vinnig soos vandag gedoen kon word nie en dat daar afleiding aan die gehoor tussen die eenbedrywe (bedrywe) verskaf moes word. Ook het die Koffiehuis hom nie juis geleen tot die opvoering van stukke nie.¹⁾ Volgens mnr. Herman Steytler het van die beligting uit paraffienblikke met gloeilampe daarin bestaan.

Die toegansprys was 2s-4d, die onkoste ongeveer £27, en die wins £2-14s-5d.

Op 'n bestuursvergadering gehou in die Koffiehuis op 14 Mei

---

1) Die kombuis was byvoorbeeld agter die verhoog geleë en kon alleen bereik word deur 'n gangetjie wat dwarsdeur die middel van die verhoog geloop het.

1934 is die volgende voorstel van Anna Neethling-Pohl eenparig aangeneem:

"Die bestuur kies voor elke opvoering 'n Advertensie-komitee wat bestaan uit een bestuurslid en twee lede van die vereniging met mag tot byvoeging. Hulle sorg vir (1) programme, (2) belastingseëls, (3) reklame.

"Die bestuur stel voor elke opvoering 'n Toneelkomitee aan wat bestaan uit een bestuurslid en twee lede van die vereniging met mag tot byvoeging. Hulle sorg vir (1) huur van saal en dekor, (2) meubels, (3) gordynmanipuleerder en plekaanwysers, (4) beligting, (5) grimering. Die spelleier sal lid wees van bogenoemde komitee".

Hierdie komitees sou albei alleenlik met die verlot van die penningmeester uitgawes kon aangaan. Die volgende persone het op die onderstaande komitees vir die volgende opvoerings gedien.

"Die Seeman":

Advertensie: N.P. van Wyk Louw (sameroeper), P.E. de Kock,
J.B. Bonthuys.

Toneel: Mej. M.I. Murray (sameroepster), W.E.G. Louw,
H. Rooseboom.

Die komitee wat ondersoek moes instel na die verkryging van 'n eie saal en wat bestaan het uit J. Malan (same-roeper), mev. Q. Fagan en W.E.G. Louw, het opdrag verkry om voort te gaan met hulle werk. W.E.G. Louw, J. Malan en I.W. van der Merwe is aangestel in die Biblioteek-komitee.

Op 4 Junie 1934 het adv. en mev. H.A. Fagan en Anna Neethling-Pohl as bestuurslede bedank, omdat hulle Kaapstad sou verlaat. Dit was 'n gevoelige knou vir die K.A.T., want al drie persone was van sy aktiefste lede.

Op 19 Junie 1934 ('n K.A.T.-aand) het H. Rooseboom 'n kort lesing oor "Die Drama en Draadlose Tegniek", met twee stukke van J. Malan as voorbeelde, gehou. (Hierdie stukke is later uitgesaai). Reeds op 28 April het J. Malan voorgestel dat die K.A.T. met die Kaapstadse Uitsaaistassie moet probeer saamwerk ten einde goeie Afrikaanse toneelstukke uit te saai en 'n studie te maak van die "toneeltegniek van uitsaai". Op 14 Mei is 'n Radiokomitee gekies met as lede mev. Q. Fagan en A.M. Viljoen. Hulle opdrag was dat as daar uitgesaai word onder die naam van die K.A.T., betaling aan die vereniging moes geskied.

Op voorstel van Herman Steytler (16 Junie 1934), gesekon-

deur deur J. Malan, het die bestuur besluit om "Die Seeman" (Hans die Skipper van D.F. Malherbe gedramatiseer) op te voer. Dr. Prins sou gevra word om op te tree as spelleier. Dit was egter nie vir hom moontlik om die regie waar te neem nie, en uiteindelik is daar besluit om dr. P. Tack, dosent in Duits aan die Universiteit van Kaapstad, daarvoor te nader.

Na vele terugslae (spelers wat siek geword het, ander wat nie meer hulle weg oop gesien het om te speel nie), is die stuk op 30 November 1934 in die Koffiehuis op die planke gebring. Opskrifte in "Die Burger" het soos volg gelui: "Skitterende Sukses ...", "Meesterlike spel in Hoofrolle", "Knap vertolking van 'n kragtige Drama".¹⁾ Volgens dr. L.W.B. Binge²⁾ moes dié opvoering beskou (word) as 'n effense daling in die ontwikkelingslyn van die K.A.T. se werk". Ten eerste, sê hy, omdat die spelleier nie goed onderleg was in Afrikaans nie, en ten tweede, omdat dit 'n ouerige stuk van Malherbe was. Voorts meen hy: "dit bring die vereniging se werk, afgesien van die goeie spel (byvoorbeeld van Steytler) nie eintlik hoër as wat ons reeds sedert ongeveer 1926 in die toneelwerk in Bloemfontein aantref nie. Die vlak is selfs laer as die werk

---

1) "Die Burger", 1 Desember 1934.

2) Binge, L.W.B.: Die Ontwikkeling van die Afrikaanse Toneel 1832 tot 1950, bl. 195.

van Hanekom se toneelskool in Bloemfontein met 'n nuwe stuk van Malherbe, 'Amrach die Tollenaar' ..." Myns insiens is dit 'n enigsins onregverdige vergelyking tussen 'n amateurvereniging en 'n professionele geselskap, maar insiggewend, omdat dit 'n indruk gee van die gehalte van die K.A.T. se eerste opvoerings.

Op Maandag 3 Desember 1934 is die eerste jaarvergadering in die Hoërskool Jan van Riebeeck gehou. Die vereniging het die jaar met 'n batige saldo van ongeveer £8 afgesluit. Dit blyk ook dat die bestuur graag 'n vierde byeenkoms wou reël sodat al die lede 'n speelgeleentheid kon kry. Dié plan het egter deur die mat geval. Die K.A.T. het ook vir die eerste keer deelgeneem aan die Afrikaanse Eisteddfod en met sy inskrywing "Ruwe Erts" 'n silwerbeker en twee ghienies verower. Gedurende die agt maande van die K.A.T. se bestaan het die bestuur agtien maal vergader. Mnr. J.B. Bonthuys (voorsitter) het o.m. die volgende in sy rede gesê: " ... die aftredende bestuur vertrou aan u sorg toe 'n kultuurkind, arm maar solvent, jonk maar vaderlandsliewend, nietig maar nasietrots, swak maar taalbewus ..." Die toespraak is 'n goeie weerspieëling van die gevoel wat daar onder die lede geheers het.

Voordat die bestuur vir 1935 gekies is, het mnr. I.W. van der Merwe aan die hand gedoen dat die bestuur in die toe-

koms in die aand moes vergader ten einde lede van die Nasionale Pers in staat te stel om daarin te kan dien. Die voorstel is goedgekeur. Hierna is die bestuur vir 1935 gekies (sien Bylaag C).

Op voorstel van mnr. C. Weich is besluit dat die bestuur nie meer blomme op openingsaande vir die spelers sou koop nie.

Die K.A.T. het dus belowend begin. Deur die opvoering van eenbedrywe van hulle eerste voorsitter, H.A. Fagan, het hulle 'n bydrae tot die Afrikaanse toneel gelewer, en aan geesdrif het dit nie in hierdie stadium ontbreek nie.

WERKSAAMHEDE GEDURENDE 1935

Op 31 Januarie het die bestuur besluit om die volgende eenbedrywe in die Koffiehuis op te voer: "Pels" deur J. Malan, 'n eenbedryf deur mej. M.I. Murray en "Drie Lewens" deur Marie Linde (oorspronklik as hoorspel vir die radio geskryf). Die titel van mej. Murray se stuk was eers "Ouma", maar sy het dit later verander na "Die Bron".

Die bestuur het besluit om al die toneelstukke wat opgevoer sou word ook in die voorstede op die planke te probeer bring. So 'n heropvoering sou onder die beskerming van 'n plaaslike vereniging plaasvind, wat geregtig sou wees op 50% van die winste. 'n Komitee bestaande uit mnre. A.M. Burger (sameroeper), C.J. van Dyk en mej. S. Botha is gekies om alle reëlins in verband met die opvoerings te tref.

Op 22 Maart vind die opvoering van die drie eenbedrywe in die Afrikaner-Koffiehuis plaas - 'n "gewaagde proefneming".¹⁾ "Gewaagd", volgens die skrywer van die artikel (Frederik Rompel)²⁾ omdat "so 'n voorstelling 'n verfyning vra wat die Afrikaner-Koffiehuis moeilik kan gee" en omdat 'n een-

---

1) "Die Burger", 23 Maart 1935.

2) In Ontwikkeling van die Afrikaanse Toneel 1832 tot 1950 veronderstel Binge verkeerdelik dat die voorletters F.R. dié van Fred le Roux is (bl. 195).

bedryf meer verg van die toneelspelers. Frederik Rompel het "Pels" as die beste opvoering van die aand bestempel. Die "Cape Times"¹⁾ en "Die Volkstem"²⁾ meen dat "Die Bron" die beste stuk van die aand was (wat toneelspel betref). Herman Steytler, Essie Malan en Dolly Pienaar het die beste spel van die aand gelewer. Verder skryf die "Cape Times": "The day of the naive, even primitive, Afrikaans play, complete with its everlasting old takhaar, idiotic coloured servant, and simple lovers - they cropped up in every production - has passed".

Die K.A.T. het die jaar dús goed begin. Die indruk wat hierdie opvoering by die Engelssprekendes gemaak het, word weerspieël in 'n berig "The Drama in Afrikaans"³⁾: "... the Afrikaans play is coming into its own both as a recreation and a cultural uplift for both speaking sections (sic!) of the community".

Hierdie opvoerings het 'n wins van ongeveer £4-10-0d gelewer.

Op 17 Mei 1935 ('n K.A.T.-aand) is daar 'n spellesing gehou van "Die Sendelingdogter" onder leiding van Herman Steytler.

-
- 1) "The Cape Times", 25 Maart 1935.
  - 2) "Die Volkstem", 30 Maart 1935.
  - 3) "The Cape Times", 25 Maart 1935.

Dié aand het 'n wins van 15s. getoon. (K.A.T.-aande is gehou om lede bekend te stel aan mekaar en ook om gesellig onder mekaar te verkeer. Gewoonlik is 'n spellesing gehou of 'n eenbedryf opgevoer en toesprake oor die toneel gelewer).

Op 'n buitengewone bestuursvergadering (19 Julie in die Koffiehuis) is daar besluit om die volgende stukke vir die toneelafdeling van die Afrikaanse Eisteddfod in te skryf: "Pels", "Die Bron", 'n bedryf uit "Die Seeman" en 'n bedryf uit "En Hadde de Liefde Niet". Mej. R. Peffers en Dr. D.B. Bosman het as beoordelaars opgetree. Volgens hulle was die algemene gehalte van die inskrywings, waarvan daar ses was, baie bevredigend. Die eerste prys is toegeken aan "Die Bron", onder regie van mej. M.I. Murray. Die opvoering is "gekenmerk deur voortreflike samespel".¹⁾ Die tweede en derde prys is ook deur die K.A.T. verower met onderskeidelik "Die Seeman" en "Pels".

Interessant is die waarskuwing wat mej. Peffers aan die deelnemers gerig het, nl. dat 'n stuk wat literêr uitstekend mag wees, nie noodwendig 'n geskikte keuse vir 'n opvoering is nie.

Die K.A.T. se groot opvoering van dié jaar, "Ousus" van

---

1) "Die Burger", 31 Augustus 1935.

H.A. Fagan, het op 25 Oktober in die Koffiehuis plaasgevind. Die regie is waargeneem deur mev. Q. Fagan. "Die Burger"¹⁾ noem dat dit 'n "geslaagde aand was", maar die "trae tempo verslap die spanning". Die resensent het dit teen die lang pouses tussen bedrywe, die te stadige opbou van spanning en teen die vertolking van Ousus deur Reneé du Plessis. Verder skryf hy: "Jammer dat by al die goeie versorging van die toneel en die spelleiding - waarby ons opregte bewondering moet uitspreek vir die outydse meubels en ander dinge, sowel as die outydse klerasie - daar enkele storende foute was, soos die aanwesigheid van baie moderne uitgehaalde winkbroue en haargolwe, van gepolyste naels en kammetjies in die hare in bedrywe wat 50 en 30 jaar gelede gespeel het".

Dié kritiek het 'n briefwisseling in "Die Burger" tot gevolg gehad. Dit het veral gegaan oor die vertolking van Ousus. Marie Linde het o.m. geskryf: "Indien mej. Reneé du Plessis in die eerste bedryf 'n bietjie baie gegiggel het, dan was dit volkome in ooreenstemming met die maniere van bakvissies van 1878"²⁾ en verder "die krulle sowel as die kammetjies was op hul regte plek en wat betref winkbroue en vingernaels, wel, hul was maar net 'sierlik ge-

---

1) "Die Burger", 26 Oktober 1935.

2) "Die Burger", 2 November 1935.

penseel' en welversorg, maar tog glad nie te modern uitgedun of buitensporig gepolys nie!"

Die "Cape Times"¹⁾ en "The Argus"²⁾ meen weer dat Ousus uitstekend deur Reneé du Plessis vertolk is, maar het dit ook teen die lang pouses tussen die bedrywe. (Die Jan Luyt-trio sou tussen die bedrywe opgetree het, maar weens sy afsterwe was dit nie moontlik nie).

Met hierdie opvoering toon die K.A.T. vir die eerste keer 'n verlies (£3-15s.), maar dit was nie te wyte aan 'n swak opkoms nie, maar eerder aan die lae toegangspryse (2s-11d; 1s-9d; 2s. en 1s. vir lede).

Aan die einde van dié jaar moes die bestuur tot die slot-som kom dat dit maar "uiters moeilik is om in die toekoms te blik en 'n vaste program neer te lê. Dikwels moes daar, tot ontsteltenis van die bestuur, afgewyk word van die uitgewerkte program".³⁾

Die bestuur het ook probeer om opvoerings in die voorstede en op die platteland te reël, maar weens onoorkomelike moeilikhede kon hy slegs daarin slaag om "Die Seeman", onder leiding van mej. M.I. Murray, op Malmesbury op te

---

1) "The Cape Times", 26 Oktober 1935.

2) "The Argus", 26 Oktober 1935.

3) Voorsittersrede, 6 Desember 1935. J.B. Bonthuys.

voer. Finansiëel was die opvoering nie 'n groot sukses nie, dog dit was 'n goeie stukkie propaganda (het hulle gemeen) wat in die toekoms nog baie vrugte op Malmesbury sou afwerp.

Die rede waarom die K.A.T. nie uitvoering kon gee aan sy voornemens om opvoerings in die voorstede en op die buitedorpe te hou nie, kan gedeeltelik miskien toegeskryf word aan die kompetisie van talle toneelgeselskappe wat die voorstede en buitedorpe besoek het met toneelstukke wat dikwels baie te wense oorgelaat het.

Op 'n vergadering gehou op 6 November 1935 besluit die bestuur om o.m. die volgende wenke aan die nuwe bestuur oor te dra: "Dat die K.A.T. sy gewilligheid te kenne gee om spelleiers te verskaf vir ander verenigings wat wil opvoer - veral in die voorstede" en ook "om 'n vaste komitee aan te stel om te sorg vir moontlike vertalings van toneelstukke uit ander tale".¹⁾

Die K.A.T. het die jaar afgesluit met 'n batige saldo van ongeveer £20. Mnr. J. Malan het verder verslag gedoen dat daar 'n moontlikheid bestaan het om die St. Stephenskirk, oorspronklik die eerste skouburg in Kaapstad, herskep te kry as 'n Klein Teater vir die gebruik van amateurtoneel-

---

1) Notule van die Bestuursvergadering, 6 November 1935.

geselskappe. Mnr. N.P. van Wyk Louw is gekies om mnr. J. Malan by te staan by die ondersoek.¹⁾

---

1) Vir nuwe bestuur, sien Bylaag C, 6 Desember 1935.

WERKSAAMHEDE GEDURENDE 1936

Die nuwe bestuur het 'n Propagandakomitee aangestel wat moes sorg vir alle reëlings gedurende die jaar. Die lede was: mnre. C.J. van Dyk (sameroeper), J. Blom, dr. C.J. Strydom en mej. S. Botha. Volgens opdrag van die vorige bestuur is daar 'n komitee aangestel wat moes sorg vir vertalings van toneelstukke. Die lede van laasgenoemde komitee was: mnre. N.P. van Wyk Louw (sameroeper), I.W. van der Merwe, J.F. Marais, J. du P. Scholtz en mej. M.I. Murray. Daar is besluit om £3 per jaar beskikbaar te stel vir die aankoop van boeke vir vertaling en dat die vertaler 'n persentasie van die opbrengs van die opvoerings sou kry. Die komitee het ook opdrag gekry om reëlings in verband met vertalings te tref.

In Maart is daar 'n spellesing¹⁾ gehou onder leiding van mnr. A.M. Burger. Dit het 'n verlies van £1 getoon, maar die bestuur het gemeen dat die stuk dit werd was.

Op 15 April het mnr. Burger verslag gedoen en gesê dat die komitee bevind het dat daar in hierdie stadium twee toneelstukke in aanmerking kon kom vir opvoering, nl. "En Hadde de Liefde Niet" (Eitemal) en "Gebroke Drade" (J.R.L. van Bruggen). Na 'n lang bespreking is daar besluit om

---

1) Watter stuk gebruik is, kon nie vasgestel word nie.

laasgenoemde op te voer.

Die opvoering het op 18 en 19 Junie in die Koffiehuis onder regie van mej. M.I. Murray plaasgevind. (Vir die eerste keer voer die K.A.T. nou dieselfde stuk op twee agtereenvolgende aandes op). Tegnies was daar groot probleme: die verhoging van die Koffiehuis was baie smal en 8, 9 spelers kon moeilik gelyktydig daarop speel; boonop het mnr. C.J. van Dyk twee dae voor die opvoering siek geword, en mnr. A.M. Burger moes sy rol op dié kort kennisgewing instudeer. Nogtans was dit volgens "Die Burger"¹⁾ 'n "knap voorstelling van 'n moeilike stuk".

Vir die eerste keer het die swak opkomste nou ter sprake gekom. (Die eerste aand was daar maar 56 mense in die gehoor).²⁾

In dié jaar het die K.A.T. alle inskrywings vir die toneelafdeling van die Eisteddfod gelewer, nl. twee bedrywe uit "Gebroke Drade" (regie: mej. M.I. Murray) en 'n bedryf uit "Die Kwaksalwer" (regie: mev. A.M. Viljoen).

Die eerste en tweede pryse is verower deur eersgenoemde en die derde prys deur laasgenoemde. Die louere van die

---

1) "Die Burger", 19 Junie 1936.

2) Ibid.

aand het prof. F.E.J. Malherbe toegeken aan mej. J. van Vuuren vir haar veelsydige toneelspel in twee van die stukke. Besondere goeie vertolkings is ook gelewer deur mejj. R. du Plessis, D. Brink, mnre. Conradie en Blom en mej. Van der Merwe. Van mej. M.I. Murray en mev. A.M. Viljoen het hy o.m. gesê: "Eersgenoemde besit die so nodige rypheid, terwyl laasgenoemde weer weet om te waak teen die verfoeilikheid van die 'sterre'-sisteem in toneelspel en elke rol tot in die fynste af te rig".¹⁾ Kri-tiek is ook uitgespreek teen die te stadige tempo (dit was ook die geval by vorige Eisteddfod's).

Op 11 Oktober het die voorsitter (J.B. Bonthuys) die aandag van die bestuur gevestig op die stigting van 'n aantal nuwe amateur-toneelgeselskappe en gemeen dat dit 'n onnodige verbrokkeling van kragte was. Reeds in Mei-maand van dié jaar het opskrifte in "Die Burger"²⁾ gelui: "Baie geselskappe ry mekaar in die Wiele" en "Publiek tans ooreis en niemand tevrede".

Op 22 en 23 Oktober het die K.A.T. in die Koffiehuis "Beatriks Ursula", 'n eenbedryf deur Marie Linde, en "Die Heks" deur C.L. Leipoldt opgevoer. Eersgenoemde was 'n minder gelukkige keuse. Frederik Rompel het o.m. ge-

---

1) "Die Burger", 5 September 1936.
2) "Die Burger", 4 Mei 1936.

skryf dat "die stuk ruik na 'n misterie-'verhaal', minder na 'n misterie-'drama'".¹⁾ Tog gee hy toe dat Marie Linde 'n goeie dialoog kan skryf. Daar word ook weer melding gemaak van die ongeskiktheid van die Koffiehuis vir opvoerings: "Die toneelinrigting in die Koffiehuis maak vin-nige toneelveranderings onmoontlik. Maar dit doen onherstelbare afbreuk aan die vertoning, hoe goed voorberei ook".²⁾ (Die K.A.T. was wel bewus hiervan, maar die Koffiehuis was in hierdie stadium die enigste saal wat hulle tot hul beskikking gehad het).

Van "Die Heks" het J. du P. Scholtz gesê dat die eerste twee bedrywe goed gespeel was, maar dat daar 'n verslapping ingetree het in die derde bedryf.³⁾

Alhoewel die Propagandakomitee prysenswaardige werk gedoen het om dié opvoering bekend te maak, was die gehoor nogtans klein. In "Die Volkstem" is o.m. geskryf: "Dis jammer dat die gehoor so skraal was ..." en as "n bykomende faktor van die klein opkoms" genoem dat dit "deur die hele aand, slegs een- of tweemaal moontlik (was) om te lag".⁴⁾ As dit die gemiddelde kriterium was waaraan 'n opvoering gemeet is, is dit geen wonder dat mej. M.I. Murray opgemerk het nie: "enige jong verslaggewer wat

-
- 1) "Die Burger", 24 Oktober 1936.
  - 2) Ibid.
  - 3) "Die Suiderstem", 23 Oktober 1936.
  - 4) "Die Volkstem", 28 Oktober 1936.

beskikbaar was, het hom dikwels aan toneelkritiek gewaag. Ons moes veel verduur vanweë sulke oningeligte kritiek".¹⁾ Mnr. Herman Steytler is dieselfde mening toegedaan.²⁾

In sy voorsittersrede op 4 Desember 1936 het mnr. J.B. Bonthuys gesê dat die opkomste na die opvoerings baie te wense oorgelaat het en verder: baie Afrikaners "verkies nog 'n on-Afrikaanse rolprentvertoning bo 'n egte Suid-Afrikaanse Toneelskepping".

Op hierdie noot het die K.A.T. die jaar afgesluit met 'n aansienlike tekort. (Vir nuwe bestuurslede, sien Bylaag C).

Wenke aan die nuwe bestuur was o.m. die volgende: dat daar voortaan nie meer plekke bespreek moes word by opvoerings nie en dat lede self kaartjies moes verkoop; dat programme minstens drie weke voor 'n opvoering gedruk moes word en dat spelleiers minstens 8 weke voor 'n opvoering hulle toneelstukke en spelers moes kies.

---

1) Dokument in besit van U.S.
2) Gesprek op band in skrywer se besit.

WERKSAAMHEDE GEDURENDE 1937

Die Reëlings- en Propagandakomitee wat vir hierdie jaar benoem is, het uit mnr. De Kock, Van Dyk, Van Schalkwyk, Minnaar, Uys en mejj. Botha en Theron bestaan.

Die vierde jaar van sy bestaan was tot op datum ook die K.A.T. se moeilikste jaar. Die bestuur het die jaar volmoed begin en 'n uitgebreide en veelomvattende program opgestel. Ongelukkig kon baie van die planne nie deurgevoer word nie. Die opvoerings van die K.A.T. gedurende dié jaar was:

a) Drie eenbedrywe in Maart, nl. "Oorlog" (regie deur Dolly Pienaar), "Die Papiermes" (regie deur Herman Steytler) en "In die Wagkamer" (regie deur Maggie Botha). Frederik Rempel het weer eens te velde getrek teen die te lang pouses. Volgens hom was "Oorlog" die mees geslaagde stuk van die aand.¹⁾ "The Argus"²⁾ en "Die Suiderstem"³⁾ verskil met hom en meen dat "Die Papiermes" die geslaagdeste eenbedryf was.

b) "Die Drie Wyse Dwase" onder regie van Johanna van

-
- 1) "Die Burger", 19 Maart 1937.
  - 2) "The Argus", 19 Maart 1937.
  - 3) "Die Suiderstem", 19 Maart 1937.

Vuuren. Hierdie stuk is ook met groot sukses in Observatory en Ceres opgevoer. "Die Burger"¹⁾ "Die Suiderstem",²⁾ "The Argus",³⁾ en "The Cape Times"⁴⁾ stem almal saam dat dit 'n geslaagde opvoering was. Almal maak melding van Herman Steytler se verdienstelike spel. "Die Burger"¹⁾ wys weer eens op die "Ruimtegebrek": "Die verhoog in die Afrikaner-Koffiehuis kan nie maklik opgesier word nie, nie alleen dat die ruimte daarvoor te bekrompe is nie, maar ook die geheel verset hom met geweld teen 'n smaakvolle inkleding. Meer as ooit het ons gisteraand die verlange gekry na 'n behoorlike verhoog en saal vir ons Afrikaanse konserte en toneelopvoerings".

c) Mededinging in die toneelafdeling van die Afrikaanse Eisteddfod waar die K.A.T. weer twee pryse verower het.

Die vernaamste opvoering van die jaar sou op 27 November plaasgevind het, nl. "Rosmersholm" (Ibsen) onder regie van Truida Pohl. Reëlins is getref om dit in die Klein Teater op te voer, en goeie vordering is gemaak met die repetisies en die dekor.⁵⁾ 'n Paar weke voor die vasgestelde

-
- 1) "Die Burger", 18 Junie 1937.
  - 2) "Die Suiderstem", Junie 1937.
  - 3) "The Argus", Junie 1937.
  - 4) "The Cape Times", Junie 1937.
  - 5) Notule van die bestuursvergadering (11 November 1937).

datum moes alles egter gestaak word weens die siekte en baie besware van een van die hoofspelers.

Die feit dat 'n paar spelers die K.A.T. in die steek ge-
laat het; die gebrek aan 'n geskikte plek vir vergaderings
en repetisies; finansiële moeilikhede weens die swak on-
dersteuning wat die opvoerings geniet het van die Afri-
kaanssprekende publiek en 'n tekort aan gewillige en er-
vare regisseurs het ook die werk van die bestuur baie be-
lemmer.

Die Vertalingskomitee het met die medewerking van dr.
C.G.S. de Villiers, mnr. W.E.G. Louw en mej. A. Bosman
verskeie toneelstukke vertaal uit die Frans, Duits en
Nederlands. Ook het die K.A.T. onderhandelinge aange-
knoop met die "Afrikaanse Toneelgroep"¹⁾ in Pretoria vir
die wedersydse uitruiling van opvoerbare stukke.

Die volgende aanbevelings is o.m. gerig aan die nuwe be-
stuur: "dat die K.A.T. sy skuld probeer afwerk deur pro-
gramme goedkoper te laat druk; dat ons probeer adverten-
sies kry op die programme; dat lesings oor toneelaange-
leenthede gereël word".²⁾

---

1) Die Volksteater.

2) Notule van die Algemene Jaarvergadering (8 Desember 1937).

-35-

Die K.A.T. het die jaar met 'n tekort van £14-10-11d af-
gesluit.

36/.....

WERKSAAMHEDE GEDURENDE 1938

Die K.A.T. het die jaar 1938 tegemoet gegaan met groot voornemens, maar weens omstandighede waaroor hy geen beheer gehad het nie, was hy hierdie jaar minder bedrywig as in enige voorafgaande jaar sedert sy bestaan. Die sloping van die Koffiehuis en die gebrek aan geskikte sale vir opvoerings het aansienlik hiertoe bygedra. Verder het die voorbereidings vir die hoeksteenlegging van die Voortrekkermonument gedurende dié jaar beslag gelê op die tyd en kragte van baie lede van die K.A.T. Daar is probeer om "Die Spaanse Vlieg" op te voer, maar die onderneming het skipbreuk gely.

Die K.A.T. was verantwoordelik vir die opvoering van 'n eenbedryf deur Uys Krige ("Die Arrestasie") in die Stadsaal in Seepunt by geleentheid van Helde-aand wat deur die Oranjeklub gereël is.

Die jaar is met 'n tekort van ongeveer £46 afgesluit.

Op 10 November 1938¹⁾ het die voortbestaan van die K.A.T. vir die eerste keer ter sprake gekom. Daar is 'n bespre-

---

1) Notule van die bestuursvergadering (10 November 1938).

king gehou oor: "Is die Voortbestaan van die K.A.T. u
Erns?". Almal was dit eens dat die K.A.T. moes bly
voortbestaan.

WERKSAAMHEDE GEDURENDE 1939

Die eerste opvoering van dié jaar was "Die Spaanse Vlieg". Die regie is deur Léonie Pienaar waargeneem. Nou skielik lui koerantberigte: "As die K.A.T. opvoer dan kom Kaapstad kyk".¹⁾ Vir die eerste keer het die K.A.T. in die Klein Teater opgevoer. Die geesdrif het weer hoog begin loop. Opvoerings is gereël in Maitland, Goodwood, Pardw en Worcester. Met hierdie opvoerings het spelers, spel-leidster en die K.A.T. groot lof ingeoes, en was die vereniging weer solvent.

Hierop het gevolg, as deel van 'n Kultuurprogram op 5 Junie, "Die Dieper Reg". Die regie is deur Isobel McClaggan waargeneem.

Dié jaar is afgesluit met 'n besonder geslaagde spellesing van die stuk "Mademoiselle", vertaal uit die Frans deur Marie Linde en ingestudeer onder leiding van mej. M.I. Murray. Voor 'n goeie opkoms van gaste, by wyse van uitnodiging bymekaar gebring, is dié stuk met voortreflike vlotheid en afgerigtheid vertolk.²⁾

---

1) "Die Burger", 9 Augustus 1939.

2) "Die Burger", 24 November 1939.

Die K.A.T. het ook in besonder sy aandag gegee aan radio-spele, en 'n aantal stukke, o.m. "Die Bron", is in die loop van die jaar onder die naam van die K.A.T. oor die radio opgevoer. Hierdie afdeling van hulle aktiwiteite wou die K.A.T. verder ontwikkel en het die stigting van 'n radioklub oorweeg.

Mev. A.M. Viljoen het op 'n vergadering¹⁾ voorgestel dat die bestuur aan prof. D. Inskip moet skrywe om te verneem of daar 'n moontlikheid bestaan dat die K.A.T. die Klein Teater vir twee stukke in 1940 kan gebruik. Die K.A.T. het dus nog steeds gesukkel om 'n geskikte opvoerplek te kry. Daar was egter die aantreklike vooruitsig van die gebruik van 'n teatersaal in die Groote Kerkgebou wat byna voltooi was.

Die vereniging het in dié jaar weer nuwe lewe getoon, maar nou is daar minder eie Afrikaanse stukke as tevore opgevoer.

---

1) Notule van 'n vergadering (11 Desember 1939).

WERKSAAMHEDE GEDURENDE 1940

Gedurende 1940 is daar twee K.A.T.-aande gehou. Die program van die eerste het bestaan uit 'n eenbedryf, "En sy naam is Jannie", geskryf en opgevoer deur mnr. J. Nel van der Merwe; 'n toneel uit "Mariana Pineda" (Lorca), met Léonie Pienaar en André Rossouw as hoofspelers, en 'n lesing oor Melt Brink deur dr. W.J.B. Pienaar. Die program van die tweede het bestaan uit 'n bedryf uit "Hélène", voorgestel deur Anna Burger, Charl Engelbrecht en dr. Pienaar; 'n radiospel, "Ariantjie", onder leiding van J.A. Oosthuizen, en 'n toneel uit 'n Spaanse drama¹⁾ met mej. M.I. Murray en J. Nel van der Merwe as hoofspelers.

Verder was die K.A.T. hoofsaaklik verantwoordelik vir die verrigtinge van die Kultuuraand in die stadsaal, waar daar onder leiding van mej. M.I. Murray 'n uitstekende program aangebied is.

Van tyd tot tyd is daar ook radiospelle onder beskerming van die K.A.T. van die Kaapstadse ateljee uitgesaai.

Maar die vernaamste werk wat die vereniging in 1940 onderneem het, was die opvoering van twee dramas. Die eerste

---

1) Daar is later besluit om die eenbedryf "Sonnige Dag" wat uit Spaans vertaal is, op te voer.

stuk, "Moenie Breek nie", is onder leiding van Léonie Pienaar in die Katedraalsaal opgevoer. "Die Burger"¹⁾ het dit 'n "interessante proefneming" genoem en verder gesê dat die K.A.T. bewys gelewer het "van sy ondernemingsgees en bereidwilligheid om sy dienste beskikbaar te stel vir die gebruik van jong Afrikaanse skrywers wat die opvoerbaarheid van hul werk wil toets ... Ten spyte van leemtes in die stuk wat betref bou en dialoog, en 'n besonder oninspirerende agtergrond, kan Léonie Pienaar en haar spelers gelukkig word met 'n goeie stukkie werk".

Met die opvoering in die Klein Teater van "Hélène"²⁾ onder leiding van dr. W.J.B. Pienaar, het die K.A.T. sy werksaamhede vir die jaar afgesluit. "Die Burger"³⁾ het soos volg oor die opvoering berig: "'Hélène' is 'n stuk vir fynproewers; 'n beskaafde stuk, beskaafd gespeel, wat buitengewoon wel aandoen na die klaterigheid en skreeurigheid wat soveel van ons huidige Afrikaanse beroepstoneel aankleef. Die regie van die stuk, ook die werk van dr. Pienaar, was onverbeterlik. Aankleding en beligting was buitengewoon artistiek en stemmingsvol, soos pas by die tradisie van die Klein Teater, maar veral ook het dr. Pienaar weer die bewys gelewer dat die bedwonge gebaar en gedempte stem in toneelspel net so doeltreffend, indien

---

1) "Die Burger", 21 Junie 1940.

2) "Hélène" was die derde uitgawe van die Vereniging vir die Vrye Boek (V.V.B.)

3) "Die Burger", 11 Oktober 1940.

nie doeltreffender kan wees as die teenoorgestelde nie ..."

Finansieel het dit nou beter met die K.A.T. gegaan: hy het 'n batige saldo van net oor die £26 getoon.¹⁾ (Artikels in "Die Burger"²⁾ onder hofies soos "Invloed van die Oorlog op S.A. Toneelkuns" en "Toestand Besonder Ernstig" het beweer dat daar 'n groot gevaar bestaan het dat die beroepstoneel binnekort sou doodloop, en verder dat "die kuns nie meer soseer (is) om tonele te speel nie, maar om die beroepstoneel in Suid-Afrika in hierdie haglike tyd staande te hou").

Die K.A.T. en die Volksteater in Pretoria het nou ook begin om stukke uit te ruil. Op die Algemene Jaarvergadering³⁾ het mej. M.I. Murray verslag gedoen oor die stukke wat sy van hulle ontvang het: "Bohaai oor Jolanthé", "Twee Lewenskringe", "Die Soldaat", "Suster Beatrys", "R.U.R." en "Johannesfeuer".

Op dieselfde vergadering is die gedagte uitgespreek dat W.E.G. Louw en Marie Linde genader moes word met die versoek om die bestuur in kennis te stel van opvoerbare stukke in ander tale. Dit word nou duidelik dat die K.A.T.

-
- 1) Notule van die Algemene Jaarvergadering (21 November 1940).
  - 2) "Die Burger", 12 Junie 1940.
  - 3) Notule van die Algemene Jaarvergadering (21 November 1940).

beseef het dat hy meer as in die verlede ook in die wêreld-
literatuur van die drama na geskikte stukke moes soek.

WERKSAAMHEDE GEDURENDE 1941

Die vereniging het die jaar begin met 'n K.A.T.-aand in die Van Heerdensaal. Twee eenbedrywe is onder leiding van mej. M. de Villiers en mnr. De Wet Marais opgevoer. Op 27 Maart 1941 besluit die bestuur op voorstel van dr. W.J.B. Pienaar dat "vrywillige voordragte nie meer gevra sal word nie". Verder is besluit dat 'n gedrukte lys van lede met hulle adresse aan elke lid gestuur sou word met die uitnodiging dat elke lid moes probeer om 'n kring van ander lede te vorm met die oog op instudering van stukke. Wanneer so 'n kring 'n stuk ingestudeer het, kon hy vra dat 'n bestuurslid of -lede 'n repetisie moes bywoon om te besluit of dit geskik vir 'n opvoering by 'n K.A.T.-aand sou wees.¹⁾ Daar was by hierdie eerste K.A.T.-aand van 1941 "hinderlike stoornisse en onreëlmatighede"²⁾ wat mev. L. le Roux (Léonie Pienaar) genoop het om voor te stel "dat ons spelers, gehore en regisseurs ingelig en opgevoed behoort te word insake die bykomstige vereistes van 'n goeie opvoering".³⁾

Op 4 April het die K.A.T. en die Oranjeklub aan 'n fees-program by geleentheid van die inwyding van die Hofmeyr-

-
- 1) Notule van die Bestuursvergadering (27 Maart 1941).
 2) Notule van die Bestuursvergadering (24 April 1941).
 3) Ibid.

saal deelgeneem. 'n "Sonnige Dag" is deur mej. M.I. Murray met haarself en mnr. De Wet Marais in die hoofrolle opgevoer.

Die K.A.T. was ook van plan om 'n huldigingsaand vir dr. C.L. Leipoldt te reël. Hy het die Oranjeklub genader omtrent moontlike samewerking.¹⁾ Dié het egter nooit van hom laat hoor nie, en die K.A.T. het besluit om dit sonder sy ondersteuning aan te pak. Op 27 Februarie 1941 is die volgende genotuleer: "Daar word gesluit om weens die feit dat sommige Afrikaners gekant is teen 'n huldigingsaand vir Dr. Leipoldt²⁾ en aangesien Dr. Leipoldt te kenne gegee het dat hy die aand nie teenwoordig kan wees nie, ons byeenkoms te adverteer as die opvoering van twee toneelstukke deur Dr. Leipoldt en om in die koerant ook melding te maak van ander opvoerings later in die jaar.³⁾ ('n Baie diplomatieuse stap!)

Op 18 April het die K.A.T 'n toneel uit "Onrus" en "Die Laaste Aand" opgevoer. "Onrus" het nie veel in die smaak van die kritici geval nie,⁴⁾ maar "Die Laaste Aand" het beter bevredig. Herman Steytler en Léonie Pienaar het weer eens indruk gemaak met hulle spel, alhoewel laasge-

---

1) Notule van die Bestuursvergadering (6 Februarie 1941).

2) Leipoldt het die regering gesteun in die Unie se toetrede tot die oorlog, terwyl baie Afrikaners daarteen gekant was.

3) Notule van die Bestuursvergadering (27 Februarie 1941).

4) "Die Burger", 19 April 1941.

noemde "in die laaste bedrywe miskien nie altyd ewe 'rolvas' (was) nie".¹⁾ Op 15 Mei is "Die Laaste Aand" en "n Sonnige Dag" weer opgevoer.

Op 12 Junie het die K.A.T. drie eenbedrywe op die planke gebring: "Drie Jong Dames in 'n Bui" (regie deur mej. M. de Villiers); "Die Arrestasie" (regie deur mej. E. de Villiers) en "Die Goeie en die Slegte" (regie deur mej. Truida Pohl). "Die Burger"²⁾ het dit 'n geslaagde aand genoem, "Die Goeie en die Slegte" as die beste opvoering van die aand beskryf en gesê dat die drie eenbedrywe "hierdie vereniging stewiger gevestig het as 'n onmisbare kultuurbesit vir stedelike Afrikaners".

Op 12 en 13 November is "Die Wildsboudjie" van Fritz Steyn onder leiding van mej. M.I. Murray opgevoer. "The Cape Times"³⁾ het soos volg daaroor berig: "The new Fritz Steyn farce is interesting because it indicates that Afrikaans writers have already reached the stage of successful satire on South African situations". En: "While all taking part were polished in their roles, a consistently intelligent and cleverly restrained performance came from Gerrit van der Merwe". Die stuk is ook op Ceres en Obser-

-
- 1) "Die Burger", 19 April 1941.
 2) "Die Burger", 13 Junie 1941.
 3) "The Cape Times", 14 November 1941.

vatory opgevoer.

Verder het die K.A.T aan die Eisteddfod deelgeneem. Twee radiospele, opgevoer onder leiding van Léonie Pienaar en mev. A.M. Viljoen, het albei eerste pryse verower. Dr. Pienaar het die opinie uitgespreek dat dit 'n onbevredigende toestand van sake was en dat die K.A.T. by magte was om drie eenbedrywe te kon lewer.¹⁾

In die naam van die K.A.T. is daar ook in die loop van die jaar vier radiospele uitgesaai.

Op 20 November 1941²⁾ het die bestuur besluit om o.m. die volgende aanbevelings aan die nuwe bestuur te doen: "Dat 'Die Wildsboudjie' in 1942 opgevoer word ten behoeve van die Jan van Riebeeck-Hoërskool aan wie die K.A.T. baie dank verskuldig is vir tegemoetkoming in verband met repetisies", en "dat pogings aangewend moet word om vaste en bekwame toneelresensente deur nuusblaaie aangestel te kry". Die bestuur was glad nie tevrede met die kwaliteit van die resensies nie. Mej. Murray het gesê: "Feit is dat oningeligte kritiek ons menige leë stoel in die teater besorg het".³⁾

-
- 1) Notule van die Bestuursvergadering (28 Augustus 1941).
 2) Notule van die Bestuursvergadering (20 November 1941).
 3) Dokument in besit van U.S.

Sake waaraan die K.A.T. nou ook ernstig aandag begin gee het, was uitbreiding, publisiteit en die verkryging van 'n tuiste vir die vereniging. Die moontlikheid het bestaan dat die K.A.T. die vertrekke wat tevore deur die New Theatre Group gebruik is, kon huur. (Daar het egter niks van gekom nie).

Dit begin nou al duideliker word dat die vereniging se werk gedoen is deur 'n klein aantal gewilliges.

Die jaar is afgesluit met 'n batige saldo van ongeveer £50.

WERKSAAMHEDE GEDURENDE 1942

Die K.A.T. het die plaaslike Afrikaanse Eisteddfodkomitee versoek om in die afdeling "Toneelopvoerings" 'n onbekroonde klas by te voeg. Aan hierdie versoek is gewilliglik voldoen. Daarop het die K.A.T. 'n aantal van sy lede genader om stukke vir die Eisteddfod in hierdie klas in te skryf. Daar was elf inskrywings, tien daarvan afkomstig van die K.A.T. en een uit Wellington.¹⁾ Die stukke is in die Hofmeyrsaal aangebied, en die opvoerings het drie aande in beslag geneem.

Na die opvoering van elke stuk het die beoordelaars, dr. F.C.L. Bosman en prof. F.E.J. Malherbe, kritiek gelewer, maar geen pryse of punte toegeken nie.

Dit was die eerste suiwer nie-mededingende Afrikaanse Toneelfees in Kaapstad en, sover ek weet, in die land. As gevolg van die uitskakeling van die kompetisiegees was die geesdrif en samewerking van al die lede pragtig. Daar is volgens die beoordelaars deurgaans werk van hoë gehalte gelewer.²⁾ Dr. F.C.L. Bosman het o.m. gesê: "Ek het al baie opgevoer gesien, maar so 'n opeenvolging van goeie

---

1) Sien Bylaag B: Augustus-opvoerings 1942.

2) "Die Burger", 21 Augustus 1942.

stukke soos hierdie het ek nog nooit gesien nie".¹⁾ In die jare wat sou volg, is daar meermale sulke toneelfees-te gereël. Met die K.A.T. se toetrede in 1947 tot F.A.T.S.A. is dit egter weens oorvleueling gestaak.

Op 27 Februarie het die K.A.T. twee eenbedrywe in die Van Heerdensaal opgevoer, nl.: "Onderdrukte Begeertes" (regisseur Mavis de Villiers) en "Die Opgroeiende Jeug" (regisseur Léonie Pienaar). Mej. M.I. Murray het ook 'n lesing gelewer oor "Die Ko-ordinering van Kunswedstryde en Die Organisasie van Toneelfeeste".

Die gehalte van die resensies van hierdie K.A.T.-aand het die Propagandakomitee genoop om op 23 April 1942²⁾ die volgende besluit aan die bestuur voor te lê:³⁾

"Reëlins vir verkryging van bevoegde resensente by opvoerings.

"Daar is gewys op die uiters onbevredigende wyse waarop opvoerings van die K.A.T. in die verlede geresenseer is. In besonder is aandag gevestig op die koerantverslae oor die funksie van die 27ste Februarie en die sienswyse is uitgespreek dat in hierdie geval, soos waarskynlik ook by

-
- 1) "Die Burger", 27 Augustus 1942.
  - 2) Notule van die Bestuursvergadering (23 April 1942).
  - 3) Dokument in besit van U.S.

vorige geleenthede, persoonlike elemente te wyte was vir die onregverdige manier waarop die regisseuse en spelers van die tweede stukkie behandel is. Sulke resensies is sonder twyfel slegte propaganda en wek 'n indruk van kliekerigheid in die K.A.T. Die Vereniging moet dus sorg om vroegtydig voor elke opvoering 'n bevoegde persoon te kry om die opvoering te resenseer.

"Mnr. Steytler het daarop gewys dat mense meestal baie teësinig is om Afrikaanse opvoerings te resenseer juis omdat daar gewoonlik ontevredenheid is. Wat die "Cape Times" betref is daar iemand wat gewillig is om dit te doen dus hoef die vergadering nie aandag te skenk aan die verkryging van iemand ten opsigte van daardie blad nie".

Daar is toe besluit dat in die geval van "Die Burger" die volgende persone in gedagte gehou word: mev. A.C. Verloren van Themaat (sy was gewillig as sy teenwoordig kon wees), mnre. I.W. van der Merwe, N.P. van Wyk Louw, prof. F.C.L. Bosman, en mnr. Herman Steytler (wat gewillig was as hy natuurlik nie self speel nie), en in die geval van "Die Suiderstem": mnr. E.B. Grosskopf.

Die K.A.T. was gedurende sy hele bestaan nooit heeltemal gelukkig oor die kwaliteit van resensies nie.

Vroeg in die jaar is "Die Wildsboudjie" weer opgevoer in Woodstock, Stellenbosch en in die Hofmeyrsaal ten behoewe van die Hoërskool Jan van Riebeeck.

Onder leiding van mev. A.M. Burger sou "John Ferguson" van St. John Irvine in Mei opgevoer word, maar van die spelers het die K.A.T. in die steek gelaat, en daar moes van die plan afgesien word. Vir die bestuur was dit 'n groot teleurstelling, veral omdat hulle baie moeite gehad het met die vertaling van die stuk en die regie en reëlings van opvoering.

In November het die K.A.T. "Bohaai oor Jolanthé" onder leiding van Mavis de Villiers opgevoer.

Die K.A.T. het die jaar afgesluit met 'n batige saldo van £11-15-7d. Ook is daar gedurende die jaar aan twee opvoerings beskerming verleen¹⁾ en 'n aantal radiospele uitgesaai.

Die voorsitster, mev. A.M. Viljoen, het soos volg afgesluit: "Ons bestuur meen dat die K.A.T. ondanks baie moeilikhede en teleurstellings, 'n vrugbare jaar agter die rug het. Ons betreur slegs die feit dat die ondersteuning van die publiek en die opkomste by ons opvoerings nog heelwat te wense oor-

---

1) a) "Ontsnap", "Die Grootste Wonder" en "Die Arrestasie", aangebied deur die Dramatiese Vereniging van Stellenbosch in die Hofmeyrsaal.
b) "Alt-Heidelberg" deur die Vrouevereniging van Stellenbosch in die Hofmeyrsaal.

laat".¹⁾

---

1) Voorsittersrede (26 November 1942).

WERKSAAMHEDE GEDURENDE 1943

Die bestuur¹⁾ van die K.A.T. het hom in 1943 daarvoor beywer om meer lede aktief by sy opvoerings te betrek. Reeds op 17 Desember 1942 het mej. De Villiers 'n ontwerp-omsendbrief voorgelê waarvan die bedoeling was om lede te vra om aan te dui met watter werksaamhede hulle gewillig was om te help en ook hoeveel uur per week hulle bereid sou wees om hulle dienste beskikbaar te stel. In die verlede het die bestuur veel kritiek verduur omdat al die lede dan nie kans sou gekry het om aan opvoerings deel te neem nie. Deur hierdie omsendbriewe het die bestuur probeer om die ontevredenheid uit die weg te ruim. Dit het hom nie veel gebaat nie. Dieselfde persone moes maar weer al die werk doen, alhoewel daar nou wel K.A.T.-lede opgelei is om die beligting te behartig. (Dit is voorheen deur mnr. Pym van die Klein Teater gedoen).

Mnr. J.H. Oosthuizen het dit onder die aandag van die bestuur gebring dat daar persone was wat jare lank nooit ledegeld betaal het nie, maar dan tog aan K.A.T.-opvoerings deelgeneem het, nie alleen op die verhoog nie, maar ook oor die radio. Hulle het die K.A.T. net vir eie gewin gebruik

---

1) Die nuwe bestuur vir 1943, gekies op 17 Desember 1942.

en die vereniging nie eens ondersteun deur opvoerings by te woon nie. Hy het op die reël in die konstitusie gewys wat bepaal het dat niemand aan opvoerings mag deelneem, tensy sy ledegeld betaal was nie.

Die bestuur het besluit om 'n brief aan dié persone te rig waarin hulle gewys moes word op dié reël en hulle versoek sou word om hulle ledegeld te betaal. (Feit was dat die K.A.T. om party van dié persone se dienste as spelers verleë was).

Op dieselfde Bestuursvergadering het mej. M.I. Murray daarop gewys dat die letters wat die afgelope tyd by die druk van programme gebruik was, nie van die beste was nie. Die bestuur het besluit dat hulle aandag daaraan sou gee. Wat die druk van plakkate betref, is daar aan die hand gedoen dat 'n sekere standaardvorm gebruik moes word, d.w.s. 'n teken simbolies aan die K.A.T. Mev. A.M. Viljoen het die bestuur meegedeel dat sy Pierneef reeds hieroor gendert het en dat hy voornemens was om 'n kenteken te ontwerp.¹⁾

Die bestuur het in die jaar 'n geslaagde proefneming gedoen met seisoenkaartjies. Honderd-en-een van dié kaartjies

---

1) Notule van die Bestuursvergadering (17 Desember 1942).

is teen 12/6 elk verkoop en het toegang tot die drie ver-
naamste K.A.T.-opvoerings en tot die toneelfees van die
Eisteddfod verleen. Die K.A.T. het dus daadwerkliker begin
optree om hulle swak opkomste te verbeter.

Op 25 Maart 1943 het die bestuur besluit om na aanleiding
van die resensies wat oor "Twee Lewenskringe" verskyn het
"n bevoegde persoon of persone te kry om, afgesien van die
koerantresensies, breedvoerige kritiek, nie alleen oor die
vertolking van rolle nie, maar ook oor grimering, klere-
drag, beligting, décor en toneelbekleding in die algemeen,
d.w.s. meubels, ens. vir die private inligting van die ver-
eniging te lewer. Soiets, word gemeld, bestaan bv. in ver-
band met die werksaamhede van die Volksteater. Slegs deur
opbouwende kritiek van hierdie aard kan die Vereniging werk-
lik leer".¹⁾ Die bestuur het besluit om mnr. L.W.B. Binge,
resensent van "Die Burger" hieroor te nader.

Op 19 Februarie is die eerste K.A.T.-aand in die Van Heer-
densaal gehou. "Nie Ver van Heerengracht", 'n eenbedryf
onder regie van Annakie Grobbelaar, is opgevoer. Mnr. Basil
Warner het 'n lesing met demonstrasies oor grimering gehou.
"Die Burger"²⁾ het berig dat dit beslis 'n ingewing van
die bestuur was om "n voorstelling van toneelgrimering op

---

1) Notule van die Bestuursvergadering (25 Maart 1943).

2) "Die Burger", 20 Februarie 1943.

die program te plaas ... Dis seer selde dat 'n mens die geleentheid kry om iets omtrent 'n kuns te verneem wat tooneelgangers geneigd is om as vanselfsprekend te aanvaar". Die berig betreur dit weer eens dat so min mense so 'n interessante aand bygewoon het.

Op 18 Maart het die K.A.T. "Twee Lewenskringe" (regie: Léonie Pienaar) in die Hofmeyrsaal aangebied. L.W.B. Binge se resensie lui: "Hier was nie geleentheid vir geweldige aangrypende spel nie, maar alles het verrassend vlot gegaan ten spyte van al die lang 'gesprekke' en 'verhale' ... Die opvoering beteken seker in die geskiedenis van die K.A.T. nog 'n stukkie suiwer, eerlike werk wat gelewer is. Die Afrikaanse toneel wág nou op sulke liefhebbers vir nuwe proefnemings en die nuwe rigting wat die beroepspeleers deur hulle gebondenheid aan hul broodwinning te onmagtig is om te bring".¹⁾

"Walburgis en Bertrane" is op 19 en 20 Mei onder leiding van mej. M.I. Murray aangebied. Die stuk self was 'n dramatisering deur mej. Murray van 'n ou Vlaamse verhaal uit die Middeleeue.

---

1) "Die Burger", 18 Maart 1943.

In Augustus het die K.A.T. weer deelgeneem aan die toneelfees van die Afrikaanse Eisteddfod. Die volgende toneelstukke is deur hulle opgevoer: "Uit die Goeie Aarde"; "Walburgis en Bertrane"; "Die Swakkere Vat"; "Ruwe Erts"; "Ontvlugting na Elysium" en "Loop vra jou Skoolgeld".¹⁾

Op 15 September het die bestuur die mening uitgespreek dat die toneelfees nie van dieselfde gehalte as dié van die vorige jaar was nie, maar "aan die anderkant is daar meer oorspronklike werk gelewer en is lede van die Vereniging ook 'n kans gegee om hulle eie werk en werk van hul eie keuse te lewer".²⁾

Die laaste opvoering van die jaar was twee toneelstukke van Luigi Pirandello, nl. "Die Idioot" en "Die Narrekap", albei vertaal deur prof. C.G.S. de Villiers en opgevoer deur mev. Anna Viljoen. "Die Suiderstem"³⁾ "The Argus"⁴⁾ en "Die Burger"⁵⁾ was dit eens dat dit 'n puik opvoering was. Laasgenoemde het verder gesê dat daar soms skitterende spel gelewer is "maar - teleurstellende, m.i. ontmoedigende ondersteuning van die Kaapstadse Afrikanerpubliek!"

-
- 1) Sien Bylaag B vir inligting oor regisseurs en skrywers/vertalers.
  - 2) Notule van die Bestuursvergadering (15 September 1943).
  - 3) "Die Suiderstem", 23 November 1943.
  - 4) "The Cape Argus", 18 November 1943.
  - 5) "Die Burger", 18 November 1943.

"Trek"¹⁾ het die wyse van opvoering skerp gekritiseer ("Was dit werklik twee klugte?"); die groeperings ("In albei stukke was daar min doeltreffende groeperings") en die oordrewe handgebare ("Die handgebare, veral van mej. Murray, is deur C. de V.²⁾ 'eg Siciliaans' genoem. Dan is dit tog vreemd dat die K.A.T. in ongeveer al sy opvoerings 'eg Siciliaanse' handespele nastreef"). Verder lui die berig: "C. de V. is verbaas dat so min mense die opvoerings bygewoon het. Dié soort resensies wat hy (en ander in die verlede) geskryf het, is mede 'n oorsaak dat min mense meer na die K.A.T. se opvoerings kom kyk. Die eenvoudiges word afgeskrik: hulle wil niks met so 'n 'kuns'-gedonder te doen hê nie; die mense van goeie smaak word vanselfsprekend afgeskrik ..."

"Trek" stem dus saam dat die resensies in die verlede swak was en die publiek mislei het, maar noem as bykomende faktor vir die swak opkomste oordrewe spel en swak regie.

Die K.A.T. het die jaar met 'n batige saldo van £57-6-2d afgesluit.

---

1) "Trek", 3 Desember 1943.

2) C.G.S. de Villiers (?)

WERKSAAMHEDE GEDURENDE 1944

Die vereniging was in 1944 tien jaar oud, en die verjaardag is op 18 Februarie met 'n dinee in die Kaapstadse Koffiehuis gevier. Regter H.A. Fagan (die eerste voorsitter van die K.A.T.) was die eregas. Dr. W.J.B. Pienaar ('n oud-voorsitter) het o.m. gesê "dat die tyd sal kom wanneer die Afrikaanse toneel in Kaapstad die tuiste en geriewe sal hê wat hy tans moet ontbeer. Hy (die K.A.T.) hou inmiddels iets aan die lewe wat nie mag doodgaan nie".¹⁾

Die eerste opvoering van die jaar op 24 en 25 Maart in die Hofmeyersaal was drie eenbedrywe, nl. "Die Volmaakte Huwelik" (regie: Léonie Pienaar), "Rookskerms" (regie: Helena Morkel) en "Die Ring" (regie: Helene de Klerk). Al drie koerante en "Trek"²⁾ was dit eens dat "Die Ring" die geslaagde opvoering van die aand was. "Die Burger" en "Trek" stem saam dat daar geen diepte in die stukke was nie. "Trek" sê verder: "Vir diegene wat na die Hofmeyersaal gegaan het onder die waan dat daar 'n 'kultuur' vir die dorstigtes van siel vir 'n oulap of twee opgedis sou word, het óf teleurstelling gewag óf anders verdere

---

1) "Die Burger", 19 Februarie 1944.

2) "Die Burger", 25 Maart 1944.
 "The Cape Times", 25 Maart 1944.
 "The Argus", 27 Maart 1944.
 "Trek", 21 April 1944.

selfbegogeling".

Die K.A.T. het van hierdie kritikus (Hans Eyck) die kwaai-
ste kritiek in sy hele bestaan ontvang. Op 19 Mei¹⁾ het
hy weer skerp te velde getrek teen "Die Meul Dreun" (regie:
Sarah Goldblatt - opgevoer in die Hofmeyrsaal op 12 Mei
1944). Vir hom was dit niks meer as 'n roman in dialoog-
vorm wat verveel het nie. Die spelers het blykbaar ook
nie die mas opgekom nie, met die uitsondering van J.H. Oost-
huizen wat goeie spel gelewer het ("behalwe vir sy tradi-
sionele vergeet van sy woorde".²⁾) Verder sê hy: "Dit
is te begryp dat die K.A.T. homself soms gedwonge voel om
aan minder ervare spelers, minder bekwame regisseurs(-eusses),
en minder geskikte maar oorspronklike Afrikaanse stukke, 'n
kans aan te bied". "Die Burger"³⁾ het dieselfde gedagte
geopper en bygevoeg dat die taak van die spelers "in sulke
gevalle egter onbenydenswaardig (is) en dit onbillik (sou)
wees om hulle te streng te beoordeel". W.A. de Klerk het
gehoop "That this production is only a temporary lapse from
the usual high K.A.T. standard".⁴⁾

Met "Paastyd" (regie deur mej. M.I. Murray) was die K.A.T.

-
- 1) "Trek", 19 Mei 1944.
  - 2) Ibid.
  - 3) "Die Burger", 13 Mei 1944.
  - 4) "The Cape Times", 13 Mei 1944.

weer op peil. Selfs Hans Eyck¹⁾ het toegegee dat dit 'n baie goeie produksie was en "dit het weer hoop gelaat vir die toekoms van die plaaslike Afrikaanse amateur-toneel".

Op 30 November is "Die Stille Haard" in die Hofmeyrsaal onder regie van Anna Viljoen opgevoer. Weer eens was dit 'n groot sukses: "Seldom have I spent a more enjoyable evening",²⁾ skryf "The Guardian", en "The Cape Times" sê ook: "This play scores high for the Afrikaans Theatre".³⁾

In September het die K.A.T. weer deelgeneem aan die toneelfees van die Afrikaanse Eisteddfod. Verder het die K.A.T. gedurende die afgelope jaar by verskeie geleenthede medewerking verleen aan kultuur- en liefdadigheidsorganisasies.⁴⁾ Die bestuur het ook in die loop van die jaar 'n kamer in die D.F. Malan-gebou gehuur ten einde die K.A.T. van 'n tuiste vir bestuursvergaderings en repetisies te voorsien.

Daar het kommer by die bestuur ontstaan oor die swak bywoning van bestuursvergaderings. (Twee keer gedurende dié jaar was daar nie genoeg lede teenwoordig om 'n kworum te vorm nie). A.J.B. de Klerk het gemeen dat dit 'n onvergeeflike toestand van sake was: "As die werksaamhede van die K.A.T. hulle werklik erns is, behoort hulle nie ander be-

-
- 1) "Trek", 3 November 1944.
  - 2) "The Guardian", 14 Desember 1944.
  - 3) "The Cape Times", 2 Desember 1944.
  - 4) Jaarverslag, 10 November 1944.

stellings te maak nie".¹⁾ Dit begin al gaande duidelik word dat sommige lede onder groot druk gewerk het. Gewoonlik was die meeste van die bestuurslede by 'n opvoering betrokke. Dit moet ook in gedagte gehou word dat hierdie mense gedurende die dag gewerk het.

Die bestuur het hom die kritiek op spel en regie aangetrek en op 19 Julie besluit om 'n "Spelkomitee vir Opvoerings" in die lewe te roep: "Die bestuur keur die beginsel goed van 'n spelkomitee vir elke opvoering ... Die komitee sal 'n wakende oog hou oor die besondere opvoering".²⁾ Daar is vir elke opvoering 'n nuwe komitee uit die geledere van die bestuur aangewys.

Die K.A.T. het die jaar afgesluit met 'n batige saldo van £83-14-9d.

Op 26 Oktober word daar vir die eerste keer melding gemaak van moontlike samewerking tussen die K.A.T. en die Cape Town Repertory Theatre Society (C.T.R.T.S.).³⁾ Op die oog af lyk dit na 'n nietige besluit, maar in latere jare sou dit duidelik word hoe belangrik dié stap was. (Sien WERKSAAMHEDE GEDURENDE 1949).

-
- 1) Notule van die Bestuursvergadering (13 Maart 1944).
  - 2) Notule van die Bestuursvergadering (19 Julie 1944).
  - 3) Notule van die Bestuursvergadering (4 Desember 1944).

WERKSAAMHEDE GEDURENDE 1945

In die ontwikkeling van die K.A.T. was 1945 een van die belangrikste jare in sy geskiedenis. Nie alleen was die meeste opvoerings van 'n hoë gehalte nie, maar vir die eerste keer is daar 'n poging aangewend "om huismure met iets meer konkreet as gordyne voor te stel"¹⁾ ("Liefdesvuur"). Die bestuur het ook in die loop van die jaar 'n nuwe rigting ingeslaan met die instelling van 'n besprekingsaand na elke opvoering. Verder is daartoe oorgegaan om drie aande in plaas van twee op te voer en waar moontlik middagvertonings te reël. Die bestuur het ook die jaar £100 op vaste deposito belê: "Ons sou dit graag wil beskou as die hoeksteen van ons eie Afrikaanse Klein Teater".²⁾

Die stukke wat in dié jaar deur die K.A.T. opgevoer is, was: "Liefdesvuur"; "Nabetragting"; "Lugkastele in Spanje"; "Die Stem van die See"; "Die Gode Lag" en "Terugkeer".³⁾

"n Bespreking oor die opvoering van 'Die Gode Lag' het plaasgevind in die Komiteekamer, Groote Kerk-gebou, op 9 Augustus 1945. Voor 'n gehoor van nagenoeg 45 het mev. Viljoen die verrigtings geopen en daarop gewys dat hierdie

---

1) "Die Burger", 23 Maart 1945.

2) Jaarvergadering 1945.

3) Vir skrywers en regisseurs sien Bylaag B.

bespreking 'n proefneming is van die kant van die Bestuur aangesien daar bevind is dat toneelgangers en spelers oor die algemeen opbouende kritiek en leersame bespreking verwelkom".¹⁾

Verder het mnr. J.M.H. Viljoen gewys op die rol van 'n regisseur en 'n beroep op die spelers gedoen om hulle te onderwerp aan dié se leiding en aldus die spangees te bevorder. Ook het hy 'n gees van "piëteit teenoor die kuns sowel van die kant van spelers as van kritici" bepleit. Die algemene mening was dat ten spyte van gebreke, soos byvoorbeeld die onhoorbaarheid van die spelers gedurende die eerste bedryf en die talle vloekwoorde, die opvoering nogtans besonder geslaagd was.

Daar is ook verwys na die "onbenullige koerantkritiek". Die mening is uitgespreek dat die pers kon bydra tot die opvoeding van gehore.

Die bestuur het ook 'n blyspel van Fritz Steyn ontvang, maar nadat mej. Murray, mev. A.M. Viljoen en mnr. A.J.B. de Klerk dit gelees het, het hulle besluit dat dit in die huidige vorm nie geskik was vir opvoering nie. (Daar word nie gemeld waarom dit nie geskik bevind is nie).

---

1) Genotuleer op 13 Augustus 1945. (Besprekingsaand).

Geen toneelfees is dié jaar gehou nie, want die K.A.T. het gemeen dat daar nie genoeg inskrywings was om die hoër onkoste te regverdig nie. (Op enkele uitsonderings na, was al die ingeskrewe stukke dié van K.A.T.-lede).¹⁾

In Augustus het daar 'n hoofartikel deur J.M.H. Viljoen in "Die Huisgenoot"²⁾ verskyn wat gewys het op die swak gedrag van die gehoor by die jongste K.A.T.-opvoering. Die artikel het verder gelui dat dit 'n "ongelukkige feit is dat daar onder die meeste Afrikaanse toneelgehore 'n onstigtelike element is wat nog nie begryp dat ons die tydperk van die melktert- en die outa Adoonsklugte al lank agter die rug het nie". Dit was nie die eerste keer dat daar gekla is oor die gedrag van gehore nie. Trouens, die K.A.T.-bestuur het self ook gevoel dat die gedrag van sommige gehore veel te wense oorgelaat het.

Die K.A.T. moes veel kritiek verduur oor vloekwoorde wat in die opvoering "Die Gode Lag" voorgekom het. Dit het 'n briewewisseling in die koerante tot gevolg gehad. Alhoewel die meeste brieweskrywers daarteen gekant was, was dit vir die K.A.T., uit die oogpunt van publisiteit, baie werd.

Behalwe "Die Stem van die See" het die res van die opvoer-

---

1) "Die Burger", 12 Mei 1945.

2) "Die Huisgenoot", 24 Augustus 1945.

ings van die jaar uit vertaalde werke bestaan. Die bestuur het hierdie feit betreur en die nuwe bestuur aangeraai om met Afrikaanse skrywers in verbinding te tree.

"Die Ring", waarvan die regte deur Helene de Klerk en A.J.B. de Klerk aan die K.A.T. oorgemaak is, was vir die K.A.T. 'n aansienlike bron van inkomste. In die Jaarverslag het die voorsitster, mev. A.M. Viljoen, gesê dat dit "op die oomblik blykbaar die gewildste blyspel in Afrikaans is ..." en "Ons het gedurende die afgelope jaar by die dertig aansoeke om opvoerings ontvang".¹⁾

Die bestuur het verder ook gevoel dat lede aktiewer by opvoerings betrokke moes wees, nie alleen as regisseurs en spelers nie, maar ook om hulp te verleen met beligting, die maak van dekor en kostuums, ens.

In dié jaar is die konstitusie ook gewysig.²⁾ Daar is nou voorsiening gemaak vir 'n beskermheer. Mnr. J.H. Oosthuizen het dit aanvaar. Sy hulp (veral finansiëel) sou in latere jare van ^{die} grootste waarde vir die K.A.T. wees. Volgens mnr. Herman Steytler³⁾ sou die K.A.T. veel vroeër tot niet gegaan het as mnr. Oosthuizen nie soveel tydigte hulp verleen het nie.

-
- 1) Jaarverslag (6 November 1945).
  - 2) Sien Bylaag D.
  - 3) Gesprek op band in skrywer se besit.

WERKSAAMHEDE GEDURENDE 1946

C.L. Leipoldt en H.A. Fagan het elk £5 aan die K.A.T. geskenk as prys vir die beste speler/ster van die jaar. 'n Keurkomitee moes besluit aan wie die prys toegeken sou word en sou alle opvoerings moes bywoon. Die bestuur het besluit om dr. F.C.L. Bosman te nader om as sameroeper van so 'n komitee op te tree. Ander lede wat benoem is, was: mev. Fichardt, Verloren van Themaat, mnre. I.W. van der Merwe en J.M.H. Viljoen. Dr. F.C.L. Bosman was gewillig om in so 'n komitee te dien, maar nie bereid om as sameroeper op te tree nie. Die komiteelede was ten slotte I.W. van der Merwe (sameroeper), F.C.L. Bosman en J.M.H. Viljoen. Die prys is aan mej. J. Olivier en mnr. J. Retief toegeken.

Die K.A.T. het in dié jaar vir die eerste keer voor 'n kleurlinggehoor opgetree. Dit is op versoek van die S.A.O.U. gedoen en was so geslaagd dat die K.A.T. die "proefneming" in die jare wat sou volg, weer sou herhaal. Verder is genotuleer: "Die bestuur spreek hom sterk uit ten gunste van 'n apartheidsbeleid - G'n deurmekaarboerdery of gemengde gehore".¹⁾ In hierdie opsig het die K.A.T. en die C.T.R.T.S. in latere jare kwaai gebots.²⁾

---

1) Notule van die Bestuursvergadering (21 Mei 1946).

2) Sien DIE K.A.T. EN DIE LABIA.

Die voorsitster (mev. A.M. Viljoen) het die bestuur op 21 Mei verwittig dat daar op 'n vergadering van verteenwoordigers van verskeie kunsgroepe 'n aksiekomitee benoem is met die doel om te beraadslaag omtrent die oprigting van 'n stadsteater vir Kaapstad. "Die Burger"¹⁾ het in 'n hoofartikel gesê: "Die spoedige verkryging van 'n volksteater is hoofsaak en verdien die steun van almal wat in die opbloeï van ons kuns belangstel". Gedurende die jaar is daar met die Goewerneur-Generaal onderhandel oor die verkryging van die Good Hope Theatre. Uitgebreide reparasies sou gedoen moes word. Daar het egter niks van die plan gekom nie.

Op 10 September²⁾ het mnr. J. Retief verslag gelewer dat hy besig was om met die C.T.R.T.S. te onderhandel oor die moontlikheid om ledelyste uit te ruil. Die gedagte was om al dié mense in kennis te stel van voorgenome K.A.T.-opvoerings. Die K.A.T. het dus nog steeds probeer om die opkomste na sy opvoerings te verbeter.

Die bou van dekor het ook moeilikhede begin oplewer. In die verlede is daar meestal gebruik gemaak van gordyne i.p.v. skerms. Die oorskakeling na geboude dekorstelle het 'n stap vorentoe vir die K.A.T. beteken, maar die probleem was dat die lede nie oor veel kundigheid op dié

---

1) "Die Burger", 18 Mei 1946.

2) Notule van die Bestuursvergadering (10 September 1946).

gebied beskik het nie. Op 10 Desember is die volgende genotuleer: "Die dekorkomitee het origens meegedeel 'dat hul van skoolseuns en kleurlinge, teen vergoeding, gebruik maak om te help met die vervaardiging van dekor, omdat K.A.T.-lede nie wil help nie'".¹⁾

Reeds op 14 Desember 1945 is 'n uitnodiging aan die K.A.T. gerig om by die Federasie van Amateur Toneelverenigings van Suid-Afrika (F.A.T.S.A.) aan te sluit: "Ons het van tyd tot tyd met genoeg kennis geneem van u opvoerings en ons is bly om uit persverslae af te lei, dat u 'n waardevolle bydrae gelewer het, as 'n groep, tot die amateur-toneel".²⁾ Verder is ook gemeld dat die Federasie hom nie inmeng met die interne sake of beleid van 'n geaffilieerde vereniging nie. Die K.A.T. word uitgenooi om deel te neem aan "die eerste Afrikaanse provinsiale toneelfees in die geskiedenis van die toneel in Suid-Afrika". Daar is eers op 8 April 1946 op hierdie uitnodiging geantwoord. Die K.A.T. het by F.A.T.S.A. aangesluit, maar kon nie aan die Uniale Kongres en Toneelfees in Oos-Londen deelneem nie. Daar was vervoerprobleme, en die lengte van die stuk wat die K.A.T. wou inskryf, het gebots met die vasgelegde voorskrifte van die Federasie.

---

1) Notule van die Bestuursvergadering (10 Desember 1946).
2) Brief in besit van U.S.

Die K.A.T. se werksaamhede in 1946 het op aandrang van 'n groot aantal belangstellendes met 'n heropvoering van "Die Stille Haard" begin. Nogtans het die bestuur weer oor die swak opkomste gekla.

Die tweede opvoering van die jaar ("Die Hoogste Reg") is in Junie in die Hofmeyrsaal onder regie van mej. M.I. Murray aangebied. Die "Cape Times"¹⁾ noem dit 'n "Heavy Afrikaans Drama". "Trek"²⁾ het die vraag gestel of dit dan nie beter sou wees om werke van ouer Afrikaanse dramaturge op te voer nie. Die kritici was dit verder eens dat die spelers die stuk gedra het en nie andersom nie.

In September is twee nuwe eenbedrywe van H.A. Fagan opgevoer, nl. "Opdrifsels" (regie: mev. Q. Fagan) en "Bo die Kranse" (regie: Dolly Loubser). Waar die K.A.T. in die verlede maklik in die voorstede kon gaan speel, het daar nou probleme opgeduik. Voorheen was daar geen probleme met die vervoer van dekor nie ('n paar stukkies meubels en gordyne); nou het die K.A.T. gevind dat die vervoer van skerms nogal moeilikhede kon oplewer. Om hierdie rede moes hy baie uitnodigings van die hand wys om in die voorstede op te tree.

---

1) "The Cape Times", 14 Junie 1946.

2) "Trek", 28 Junie 1946.

Die hoogtepunt van die jaar was "Die Spaanse Vlieg", 'n klug in drie bedrywe. Dit is in Desember in die Hofmeyr-saal onder leiding van Nap de Bruyn, bygestaan deur Izak Malherbe, opgevoer. "Die Suiderstem"¹⁾ en "Die Burger"²⁾ het albei berig dat dit 'n uitstekende opvoering was en dat "Kaapstad dit die ondersteuning (behoort) te gee wat dit verdien".³⁾

-
- 1) "Die Suiderstem", 6 Desember 1946.
  - 2) "Die Burger", 6 Desember 1946.
  - 3) "Die Suiderstem", 6 Desember 1946.

WERKSAAMHEDE GEDURENDE 1947

Mej. M.I. Murray het die bestuur op 21 Januarie¹⁾ meedeel dat sy met groot moeite die Hofmeyrsaal vir opvoerings in die hande kon kry, omdat 'n beroepsgeselskap die saal vir lang tydperke deur die jaar bespreek het. Ook het die K.A.T. i.v.m. 'n geskikte plek vir repetisies moeilikheid ondervind. Gewoonlik is die ontspanningsaal van die Nasionale Pers gebruik, maar dié sou nou in kantore omgeskep word. Gelukkig het die Hoërskool Jan van Riebeeck sy saal tot beskikking van die K.A.T. gestel. Dit was egter 'n tydelike reëling, want die skool het die saal vir sy eie bedrywighede nodig gehad. Die behoefte van die K.A.T. aan 'n tuiste het al hoe dringender geword, want geriewe vir die bou en berging van dekor het ook groot probleme opgelewer.

Nog 'n probleem was dat daar soms nie goeie samewerking tussen die dekorbouers en die regisseur/-seuse was nie. Die bestuur het toe besluit om aanvraagvorms vir dekor, meubels en beligting op te stel en af te rol. Dit sou dan aan die spelleier/-leidster gegee word.

Die K.A.T. het aan die einde van die oorlog oor beligtingsapparaat beskik wat toe baie moeilik te kry was.

---

1) Notule van die vergadering (21 Januarie 1947).

(Dit is van Engeland ingevoer). Brian Brooke het die vereniging genader om van sy beligtingsapparaat te koop. Die bestuur het ingestem om dit te doen, mits hulle in staat sou wees om ander kolligte in te voer, en verder is genotuleer: "Dit moet egter verstaan word dat die bestuur nie hierdie beleid - die verkoop van sy besittings - in die algemeen goedkeur nie, behalwe in hierdie besondere geval waar die weiering 'n nadelige uitwerking op die toneel as sulks kan hê".¹⁾

Die bestuur het gedurende die jaar verstoë om die toekenning van 'n toelaag tot die Raad van Onderwys vir Volwassenes gerig. Driehonderd pond is aan die K.A.T. toegesê op voorwaarde, o.m., dat daar buitekant Kaapstad en ook vir minderbevoorregtes teen geringe betaling opgevoer moes word. Met dié geld het die K.A.T. 'n stel kol- en spreiligte en ander beligtingsapparaat aangeskaf.

In Julie het mej. M.I. Murray oorsee vertrek. Die voorsitterstoel is weer eens deur mev. A.M. Viljoen ingeneem.

Met die dood van Leipoldt het die K.A.T. as 'n blyk van waardering en dankbaarheid vir sy bydrae tot die Afrikaanse letterkunde en sy belangstelling in die vereniging, £10

---

1) Notule van die Bestuursvergadering (23 Junie 1947).

tot die Leipoldt-gedenkfonds bygedra.

'n Geldprys vir die beste speler/speelster van die jaar is deur mnre. H.A. Fagan en J.M.H. Viljoen geskenk. Die prys is verower deur mej. H. Morkel en mnr. G. van der Merwe. Die bestuur was later van mening dat die prys ongesonde mededinging tot gevolg gehad het.¹⁾

Tot dusver is toegang tot vertonings deur 'n program verleen. Die bestuur het nou besluit om programme by vertonings te verkoop en die eerste keer van toegangskaartjies gebruik te maak.

Die K.A.T. het nou, nadat hy die vorige jaar by F.A.T.S.A. aangesluit het, vir die eerste maal deelgeneem aan die uniale toneelfeeste van F.A.T.S.A. Die twee K.A.T.-inskrywings wat gekies is om aan die Streekfees op Stellenbosch deel te neem, was "Haar Eerste Bal" (regie deur mej. J. Olivier) en "Die Swakkere Vat" (regie deur Anna Viljoen). Albei stukke is uiteindelik aangewys om die Wes-Kaaplandse Afrikaanse Toneelverenigings te verteenwoordig op die Uniale Toneelfees wat van 30 September tot 6 Oktober in Bloemfontein gehou is.

---

1) Notule van die Bestuursvergadering (15 April 1947).

Gedurende die jaar het die K.A.T. die volgende stukke op die planke gebring: "Sakke vol Geld"; "Die Ligblou Vaas"; "Helgaard Weder"; "Haar Eerste Bal"; "Die Laaste Aand"; "Die Swakkere Vat"; "In die Wagkamer"; "Die Skaapboud"; "Vlieg sonder Vlerke" en "R.U.R."¹⁾

Feitlik elkeen van hierdie opvoerings het 'n verlies getoon. Die bestuur het dit hoofsaaklik toegeskryf aan die swak ondersteuning van die kant van die publiek, en weer is die vraag gestel wat gedoen kon word om die bywoning by Afrikaanse opvoerings en ander kultuurbyeenkomste te verbeter. 'n Ander omstandigheid wat ook groter uitgawes meegebring het, was die feit dat meubelhandelaars nie meer bereid was om meubels aan toneelgeselskappe te leen nie, maar dit verhuur het.

Op 10 November het Anna Neethling-Pohl en André Huguenet, bestuurslede van die pas gestigde Nasionale Toneelorganisasie, die K.A.T.-lede toegesprek. Hulle besoek is soos volg genotuleer: "Met die aankoms van Mev. Anna Neethling-Pohl ('n 'diva' swierig gekleed in swart gedrapeerde fluweel aandtabberd met afsettende lang wit handskoene en madonna-glad hare met laë nekbolla) en mnr. André Huguenet (in beskeie 'mans' snyerspak van swartlandbruin met rusteburgtabakstrepe en Amerikaanse

---

1) Sien Bylaag B vir skrywers en regisseurs.

roubandbrille) word hulle hartlik verwelkom ..."¹⁾ Hulle
het die K.A.T. oor die planne en die reëlings van die gel-
delike sake van die Nasionale Toneelorganisasie ingelig.

---

1) Notule van die Jaarvergadering (10 November 1947).
Sekretaris: mnr. N. de Bruyn.

WERKSAAMHEDE GEDURENDE 1948¹⁾

Op 2 Maart het daar 'n spellesing van 'n ongepubliseerde drama van dr. C.L. Leipoldt ("Moederplig") in die Hofmeyrsaal onder leiding van Léonie Pienaar plaasgevind. Dit is deur 'n bespreking van die stuk gevolg. Daar is besluit om 'n komitee te benoem om die drama met die oog op publikasie te verwerk. Mej. M.I. Murray is aangestel as sameroepster van so 'n komitee. Die ander lede was mev. Léonie le Roux, mnre. J.M.H. Viljoen, A.J.B. de Klerk en mev. A.M. Viljoen. (Sover bekend, is die stuk nooit gepubliseer nie).

In April is 'n K.A.T.-aand in die Van Heerdensaal gehou, en by dié geleentheid het mej. M.I. Murray 'n praatjie gelewer oor haar indrukke van die toneel in Europa.

Drie eenbedrywe is op 4 en 5 Mei in die Hofmeyrsaal opgevoer, nl. "n Man van Beginsel" (regie: Annette Reynecke), "Skewe Vensters" (regie: Percy Scholtz) en "Die Onskuldige Held" (regie: Annette Kloppers). Dit was die eerste keer dat hierdie drie persone as spelleiers vir

---

1) Die notules vanaf dié jaar is, op enkele uitsonderings na, in 'n brand vernietig. Inligting i.v.m. die K.A.T. is verkry uit koerantberigte, gesprekke met oud-K.A.T.-lede, dokumente en briewewisseling. Waar moontlik is die een met die ander gekorreleer.

die K.A.T. opgetree het. "Die proefneming van die K.A.T. om geesdriftige jong spelleiers op die planke los te laat, het gisteraand voorstellings opgelewer wat in meer as een opsig 'jong' opvoerings genoem kan word met die krag en die swakheid van die jeug".¹⁾

'n Opvoering van "Hellersee" van W.A. de Klerk is aan die einde van Mei in medewerking met die Klein Teater en onder leiding van Léonie Pienaar in die Klein Teater op die planke gebring.

In Junie het die K.A.T. 'n opvoering deur studente van die A.D.K. onder sy beskerming aangebied. ("Ek onthou vir Mamma" - regie: Ria Olivier). "Selde sien 'n mens ruim twintig spelers so lekker saamspeel dat sestien besonder knap toneelwisselings ongemerk verbygaan soos in hierdie groot Afrikaanse opvoering".²⁾

Van 22 to 28 September het die K.A.T. "As die tuig skawe" van J.F.W. Grosskopf (regie: Léonie Pienaar) in die Hofmeyrsaal opgevoer. Die stuk is gekies omdat dit 'n voorgeskrewe werk vir die Senior Sertifikaateksamen was en om hulde te betoon aan die skrywer wat in Julie oorlede is. "Hy herinner duidelik hoe anders Afrikaners 'n jaar of dertig

---

1) "Die Burger", 5 Mei 1948.

2) "Die Burger", 18 Junie 1948.

gelede gelewe het as nou en hoe koddig Afrikaners van vandag oor 'n geslag kan lyk as hulle elke modefrats van elders met potsierlike noukeurigheid wil na-aap en nie aan hulself getrou wil bly nie ... Dit was die dae van 'n sekere klas 'flirt' wat ons uit die 'gay nineties' oorgeërf het en gelukkig nie so veelvuldig voorkom nie en van 'filmster'-wysheid wat nog met ons is ... 'n Baie genietlike opvoering".¹⁾ Die stuk is ook op Ceres, Malmesbury, Moorreesburg, Somerset-Wes, Wynberg en Durbanville opgevoer.

Die K.A.T. het weer hierdie jaar aan die toneelfeeste van F.A.T.S.A. in Oos-Londen deelgeneem, met 'n opvoering van "Illusie-Simfonie" (regie: mej. L. Satusky). Die beoordelaarsverslag²⁾ van W.E.G. Louw het soos volg gelui:

"SPEL: Die Proloog was 'n bietjie verward - elke verwarring moet 'n bestudeerde effek wees, maar in sy onmiddellike uitwerking dié van volmaakte spontaneïteit hê. Dit was nie die geval nie. Die ou vrou: goed; die weduwee: sterk; die mal meisie: baie goed; die straatvrou: swak; Maria: melodramaties. (22 uit 'n maksimum van 40 punte).

---

1) "Die Burger", 23 September 1948.

2) Dokument in besit van U.S.

"REGIE: Bevoegde en deeglike regie van 'n baie moeilike stuk. Die atmosfeer oortuigend, behalwe die klankeffekte. Samespel en tempo goed. (20 uit 'n maksimum van 28 punte).

"VOORSTELLING: Die beoordelaars was nie gelukkig oor die keuse van kleure nie. Groen en blou bots op die verhoog. Kostume te seer dié van 'n 'elokusie'-groep. Grimering: middelmatig. Verhoog: goed as impromptu. Botsing tussen lyne van gotiese gordynopening en pilare. Beligting: kon baie beter wees. (7 uit 'n maksimum van 16 punte).

"KEUSE VAN STUK: As fantasie baie geskik, maar soiets moet fyner geënsceneer en gekostumeer word as wat hier die geval was. Veel geleentheid vir beweging ens. Punte is verloor deur die epiloog. (5 uit 'n maksimum van 10 punte).

"ONDERNEMINGSGEES: Goed, sonder dat dit spesiale vermelding verdien. (3 uit 'n maksimum van 6 punte).

"PUNTETOTAAL: 57 uit 100.

"Weens die feit dat dié stuk kort voor die finale beoordeling gespeel is, was dit ongelukkig nie moontlik om by die mondelinge beoordeling voldoende besonderhede te gee nie. Die beoordelaars was egter onder die indruk dat hierdie groep baie verdienstelike werk onder enigsins moeilike om-

standighede gelewer het. Dit is die soort stuk wat die beste sal vertoon in sy eie klein teater, waar elke besonderheid van décor, beligting, kostumering en - moontlik - musiek alles kan bydra tot die gewenste effek. Onder die primitiewe toestande van die verhoog in Oos-Londen en met die haas kon dit uit die aard van die saak nie in alle opsigte bevredig nie".

Die K.A.T. het weer daarin geslaag om van die Raad van Onderwys vir Volwassenes 'n toelaag te verkry. Daarsonder sou hy sy werksaamhede nie kon voorgesit het nie. Weens die swak ondersteuning van sy opvoerings, die feit dat hy geen vrystelling van vermaaklikheidsbelasting kon kry nie (in die verlede was hy wel daarvan vrygestel) en die verdere feit dat hy huurgeld moes betaal vir sale en repetisielokale, was sy finansiële vooruitsigte nie rooskleurig nie. Hierdie skenking het hom in staat gestel om kop bo water te hou.

Die belangrikste taak waarmee die bestuur in die jaar belas was, was die onderhandelinge en besluite i.v.m. die Labia-saal.¹⁾ Die K.A.T. het homself nou volgens 'n besluit geneem op 16 Februarie 1948 as 'n maatskappy sonder winsbejag geregistreer.²⁾ (Dié stap het die Volksteater

---

1) Sien DIE K.A.T. EN DIE LABIA.

2) "Die Burger", 17 Februarie 1948.

in Pretoria reeds in 1936 geneem). In medewerking met die C.T.R.T.S. het die K.A.T. met die uitstuur van kollektelyste en die hou van straatkollekte en rommelverkopings onmiddellik begin om geld in te samel.

Met die verkryging van 'n eie teater het die K.A.T. 'n nuwe tydperk binnegegaan. Na veertien jaar is die ideaal van 'n eie teater verwesenlik. Die K.A.T. het nou probeer om werk van semi-professionele gehalte te lewer. Mej. Murray het gesê: "Omdat ons amateurs was, was ons opvoerings veral in die begin lukraak, ongelyk van gehalte. Met verloop van tyd was ons beste werk, veral wat ons spelers betref, semi-professioneel. Toe¹⁾ kon ons gereeld vier keer per jaar in die Labia opvoer".²⁾

---

1) D.w.s. na die verkryging van 'n eie teater.
2) Dokument in besit van U.S.

WERKSAAMHEDE GEDURENDE 1949

Op 25 Maart 1949 is 'n statutêre vergadering in die Komiteekamer van die Groote Kerkgebou gehou om te besluit oor die ontbinding van die ou vereniging, die besteding van sy bates en die stigting van die Kaapstadse Afrikaanse Toneelvereniging (Ingelyf).¹⁾ Al verandering aan die konstitusie was dat "ingelyf" bygevoeg is.

Die jarelange stryd van die K.A.T. om 'n tuiste vir die amateurtoneel in Kaapstad te vind, is op 16 Mei verwesenlik toe prinses Labia die inwyding van die Labia-teater in Oranjestraat waargeneem het. Mnr. P.P. Breytenbach het by die inwydingsplegtigheid gesê: "Die bewering dat die drama as lewenskrag in 'n volk grotendeels van die sterkte van die amateurbeweging afhang word weereens gestaaf deur die prestasie van die Cape Town Repertory Theatre Society (Reps) en die Kaapstadse Afrikaanse Toneelvereniging (K.A.T.). Hierdie twee toonaangewende amateurtoneelverenigings van die Moederstad het toneelgeskiedenis gemaak met die aankoop van die Labia-teater en deur hul pragtige samewerking, getrou aan die tradisie van die toneel, het hul weereens leiding gegee aan ander amateur-

---

1) Dokument in besit van U.S.

groepe in Suid-Afrika".¹⁾

Die K.A.T. en die C.T.R.T.S. het albei dié aand 'n eenbedryf opgevoer. "n Blommetjie vir Ans" deur W.A. de Klerk, onder regie van Léonie Pienaar, was die eerste stuk wat die K.A.T. in die Labia op die planke gebring het, met Paul Malherbe, Johan Haasbroek, Piere Louw, Mareta Loftus, Zandberg Jansen en Mathilda Steenkamp in die rolbesetting.

Die K.A.T. het gedurende die jaar ook "Vroueskool" (regie: mej. M.I. Murray), "Vrydag" (regie: Herman Steytler) en "Piet se Tante" (regie: mej. M.I. Murray) opgevoer. Laasgenoemde stuk was 'n ongekende sukses. Opskrifte in "Die Burger"²⁾ het gelui: "Piet se Tante laat die trane Rol", en "Toneelgangers moes voor 'n vol saal omdraai". Verder is gesê: "Verskeie kere gedurende die opvoering het mense van opgewondenheid en half histories van die lag opgespring om maar net deur toeskouers van agter in hul sitplekke gedruk te word".

Die bestuur het ook gedurende die jaar probeer om die vereniging se ledetal te vergroot. Hierdie poging het eers in 1950 vrugte afgewerp. Hy het ook aangekondig³⁾ dat

-
- 1) Program: Inwyding van die Labiateater, 16 Mei 1949.
  - 2) "Die Burger", 21 November 1949.
  - 3) "Die Burger", 2 November 1949.

hy wou probeer om mense in die noordelike stadsgebiede meer by sy opvoerings te betrek deur spesiale busse na sy opvoerings te organiseer. Die reëlings is met groot optimisme begroet. ("K.A.T. Oes Hoë Lof In Met Sy Planne").¹⁾ Daar het, agterna beskou, nie veel van gekom nie.

"Vroueskool" was die K.A.T. se eerste stuk van volle lengte in die Labia. Die bestuur het na dié opvoering (profeties) verklaar: "Die hoeveelheid swoeg, geld en tyd wat aan so 'n kostuumstuk soos 'Vroueskool' bestee moet word, is nie bedoel vir leë stoele nie. Die ondersteuning laat 'n mens wanhoop dat die Labia ooit 'n tuiste vir die Afrikaanse toneel sal word".²⁾

---

1) "Die Burger", 2 November 1949.

2) "Die Burger", 15 Junie 1949.

WERKSAAMHEDE GEDURENDE 1950

In Julie 1950 het mnr. A.J.B. de Klerk, die K.A.T. se vise-voorsitter, om gesondheidsredes bedank. Dit was 'n gevoelige slag vir die K.A.T., omdat mnr. De Klerk een van die aktiefste lede was en baie waardevolle dienste aan die vereniging gelewer het.

Die eerste opvoering van dié jaar was "Die Glimlag van 'n Vrou" (regie deur mej. M.I. Murray en Helene de Klerk). Die K.A.T. was vasberade om die welslae wat met "Piet se Tante" behaal is, te oortref. In sy resensie het "Die Burger"¹⁾ gesê die stuk "het swak begin, halfpad op dreef gekom en goed geëindig..!" "Dit is waarskynlik die eerste keer in die geskiedenis dat dieselfde toneelstuk in twee tale gelyktydig in Kaapstad op die planke gebring word".²⁾ (Die Engelse weergawe is deur die Brian Brooke-geselskap opgevoer).

In Junie is "Die Vrou in die Mōreskemering" onder regie van mej. A. Gericke van die A.D.K. met spelers van die A.D.K. en van die K.A.T. met groot welslae opgevoer.³⁾

-
- 1) "Die Burger", 23 Maart 1950.
  - 2) "Die Burger", 27 Februarie 1950.
  - 3) "Die Burger", 5 Junie 1950.

In Julie 1950 het die K.A.T. vir die eerste maal met 'n opvoering op 'n Uniale fees die F.A.T.S.A.-beker verower met twee eenbedrywe, nl. "By die Kuile" (regie: J.C. van Zyl) en "Die Skarlaken Vesel" (regie: Percy Scholtz).¹⁾ By die F.A.T.S.A.-kongres is daar ook deur mej. M.I. Murray 'n referaat gelewer oor: "Die kritikus in die Teater".

In September is "Vyf Dogters" van Herman Steytler, onder regie van mnr. T. Botha, opgevoer. Die "Cape Times"²⁾ het soos volg oor die opvoering berig: "The conflict between the two schools of thought among the daughters, two of whom prefer to leave home rather than acknowledge another woman as their mother, forms the basis of the action, which flows smoothly and is easy to listen to, although one might not agree entirely with the patches in which Mr. Steytler would have us believe that the Afrikaner people are not assimilable with others culturally, politically and religiously". Die resensie van die "Argus"³⁾ het gelui: "Mr. Steytler's play is not well balanced. The author himself is good as the father, and Marie Lombard polished as his eldest daughter. The performances of the rest of the cast fall into descending grades, from the mediocre. This is not the best the K.A.T. can do".

-
- 1) "Die Burger", 19 Junie 1950.
  - 2) "The Cape Times", 26 September 1950.
  - 3) "The Cape Argus", 26 September 1950.

In November 1950 het 'n poging om 'n operette deur Piere Malan op te voer deur die mat geval, en in die plek daarvan is "Saterdag: 11.15" (n riller) deur Léonie Pienaar vertaal en onder haar spelleiding op die planke gebring. Hierdie stuk is ook voor 'n nie-blanke gehoor op Rondebosch opgevoer. "Léonie Pienaar het 'n stuk gekies wat uitmuntend geskik is vir die verhoog, en sy het haar spelers baie noukeurig gekies. Die stuk is vol afwisseling en die tempo verander gedurig ... Besonder voortreflik was Percy Scholtz se inkleding".¹⁾

Die volgende brief²⁾, geskryf op 14 Augustus 1950, is van mnre. A.J.B. de Klerk en D.P. de Villiers ontvang: "n Aantal lede van die K.A.T. en ander belangstellendes wat op Pinelands woon, het onlangs vergader met die oog op bespreking van moontlikhede om meer aktief aan toneelbedrywighede deel te neem en plaaslik groter belangstelling in die toneel te probeer aanwakker ... As leidraad vir die samesprekings sit ons kortliks die tentatiewe voorstelle uiteen:

"I. Lidmaatskap: Alle lede van die groep op Pinelands sal lede van die K.A.T. wees. Lidmaatskap sal beperk word tot persone wat op Pinelands woon, maar

---

1) "Die Burger", 22 November 1950.

2) Brief in besit van U.S.

dit sal die groep vrystaan om vir bepaalde opvoerings hulp van buite te verkry.

"II. Opvoerings: (a) Die groep reël, in oorleg met die K.A.T., opvoerings ten behoewe van die K.A.T. In-studering van stukke sal op Pinelands plaasvind, maar alle ander aangeleenthede soos byv. sake-bestuur, reklame en dekor word deur die bestaande organisasie van die K.A.T. behartig; m.a.w. sodanige opvoerings sal in alle opsigte K.A.T.-opvoerings wees.

(b) Dit staan die groep egter vry om selfstandig opvoerings ten behoewe van sy eie en/of ander fondse te reël. In so 'n geval staan die K.A.T.-organisasie onder geen verpligting om enige bystand aan die groep te verleen nie. Die groep tree dan ook onder 'n eie naam op, en indien die K.A.T. dit verkies, hoef sy naam glad nie vermeld te word nie. Buitendien sal die belange van die K.A.T. voorkeur geniet bo dié van sodanige buite-opvoerings.

"III. Organisasie: (a) Die groep stel hom ook ten doel om plaaslik spellesings en ander lede-byeenkomste te reël teneinde belangstelling aan te wakker, talent te ontwikkel e.d.m.

(b) Met die oog op die bostaande sal

'n sekere mate van plaaslike organisasie en dus ook 'n klein plaaslike fonds nodig wees.

(c) Die volgende moontlikhede vir die verkryging van sodanige fondse is op die vergadering genoem:

(i) Die K.A.T. staan aan die groep 'n deel van die ingevorderde ledegeld af;

(ii) Die K.A.T. staan aan die groep af 'n deel van die winste op opvoerings van die groep ten behoeve van die K.A.T.;

(iii) Die groep verkry fondse deur selfstandige opvoerings soos hierbo genoem".

Bogenoemde voorwaardes is aanvaar en die voorsitter van die "klein-K.A.T." was mnr. D.P. de Villiers. Hierdie tak van die K.A.T. het egter net drie of vier jaar lank bestaan.¹⁾ Op Bellville het daar ook die gedagte ontstaan om 'n "klein-K.A.T." te stig. Die vereniging het egter gevoel dat dit beter sou wees om 'n onafhanklike vereniging te stig, nl. die B.A.T.

In die verlede was daar dikwels klagtes dat lede nie genoeg onderling met mekaar verkeer nie. Daarom het die bestuur in 1950 daadwerklike stappe gedoen om die probleem

---

1) Daar bestaan nie duidelikheid oor wanneer hulle tot niet gegaan het nie.

die hoof te bied: op 31 Augustus het Paul Malherbe en Zandbergh Jansen oor hulle "Reisindrukke" gepraat en is 'n eenbedryf deur die Pinelandsgroep opgevoer; in Oktober is "By die Kuile" heropgevoer, "Toertjies" is deur dr. Dalebout gedoen en Paul Malherbe het 'n "Vasvra" georganiseer; 'n filmvertoning is in Desember gehou, en 'n "Jeugprogram" is deur mnr. T. Botha gereël.

Hierdie lede-aande het groot byval gevind, en daar is besluit om daarmee voort te gaan.

'n Gebeurtenis in teaterkringe was die besoek aan Suid-Afrika van 'n Belgiese Reisgeselskap (Fred Engelen en sy toneelgroep). Die K.A.T. het met reklame en huisvesting gehelp en ook 'n ontvangs vir hulle aan huise van mev. A.M. Viljoen gereël.

Gedurende die jaar het die K.A.T. weer vrystelling van vermaaklikheidsbelasting gekry, iets waarvoor hulle die Provinsiale Administrasie baie dankbaar was, en soos in die verlede weer 'n toelaag van die Raad vir Onderwys vir Volwassenes ontvang. Sonder hierdie toegewings en steun sou hy beswaarlik kon bestaan het.

WERKSAAMHEDE GEDURENDE 1951

"Sit Sarel", vertaal en opgevoer deur Jan van Zyl, was die eerste opvoering van dié jaar. "Die Burger" het berig: "Die verwerking van die klug uit Engels is vlot. Jan van Zyl het daarin geslaag om die verhaal heeltemal te verafrikaans en selfs die kwinkslae en grappe 'n Afrikaanse aanslag te gee".¹⁾ Die stuk is op Eppingtuindorp, Kuilsrivier, Malmesbury, die Strand, Robertson en voor 'n kleur-linggehoor op Woodstock opgevoer. Dit was veral aan die welslae van hierdie stuk te danke dat die K.A.T. sy finansiële jaar met 'n batige saldo kon afsluit (Finansiële jaar - April 1950 - Maart 1951).

Op 14 Mei 1951 is mnr. J. du P. Oosthuizen eenparig as beskermheer van die K.A.T. herkies. Sy hulp was van onskatbare waarde vir die K.A.T. Daarsonder sou die vereniging miskien nooit gedeeltelike besitter van die Labia geword het nie.²⁾

Vir die eerste keer is bestuurslede nou direksielede genoem. Dit is blykbaar gedoen omdat die K.A.T. 'n maatskappy geword het.

---

1) "Die Burger", 7 Maart 1951.

2) Vir sy rol in die Labiakwessie, sien DIE K.A.T. EN DIE LABIA.

In April 1951 is die volgende ses eenbedrywe in die Labiateater opgevoer: "Die swaweltjie is Dood"; "Sonnige Dag"; "Drie Eeue Gelede" (deur die Pinelandsgroep); "Helgaard Weder"; "Legende" en "Die Man met die Blom in sy Mond".¹⁾

Finansieel was die proefneming om 'n reeks eenbedrywe 'n week lank op te voer minder geslaagd, aangesien die ondersteuning baie swak was. (Ongeveer 568 persone het die opvoerings bygewoon).²⁾

Buiten "Drie Eeue Gelede" is al hierdie eenbedrywe vir die F.A.T.S.A.-distriksfees ingeskryf. Die beoordelaar, mnr. L.C. Bruwer, het gesê: "Dit is duidelik dat die gehalte van die werk wat die Kaapstadse Afrikaanse Toneelvereniging aanbied met elke opvoering hoër is".³⁾ "Sonnige Dag" en "Helgaard Weder" is vir die Provinsiale Fees gekies, maar laasgenoemde eenbedryf is teruggetrek en in die plek daarvan is "Die Man met die Blom in sy Mond" gekies. Met hierdie stuk (regie: mej. M.I. Murray) het die K.A.T. vir die tweede agtereenvolgende jaar die Breytenbachbeker vir die beste opvoering in die Unie verower. Dit weerspieël duidelik die gehalte van die K.A.T. se werk. Mnr. Willem van den Berg, die beoordelaar, het gesê: "Toe ek die vertaling gelees het, het ek 'n bietjie skepties gestaan oor

-
- 1) Vir skrywers en regisseurs sien Bylaag B.
  - 2) Dokument in besit van U.S.
  - 3) "Die Burger", 30 April 1951.

die wysheid van die keuse van die stuk vir 'n amateurgroep. Maar ek is aangenaam verras. Laat ek sommer aan die begin sê dat dit een van die genotvolste opvoerings is wat ek in baie jare op die verhoog gesien het. Die stuk self is uitmuntend, ontroerend - Pirandello op sy beste. Dit is interessant, gedagteryk en prikkelend, en so boeiend dat selfs die gewone lid van die gehoor van begin tot einde vasgenaël sit op sy harde stoel en luister - al vind daar op die verhoog feitlik geen uiterlike handeling plaas nie. In 'n verslag soos hierdie is daar dan ook weinig oor 'n opvoering soos hierdie te sê, - anders klink dit na oordrewe loftuitings.

"Nogtans die volgende: Die dekor is met die uiterste goeie smaak gedoen en was baie bevredigend. So ook die beligting. Wat die individuele spel betref, het alles natuurlik gedraai om die vertolking van Jansen, en dié was, vir 'n amateurspeler, uitmuntend. Hierdie speler besit ongetwyfeld verbasende talent en in die hande van sy regisseuse het hy van hierdie rol iets werklik moois gemaak. Dit geld vir sy stemgebruik ...

"Samevattend: 'n Uiters geslaagde opvoering waarvoor hierdie groep die hoogste lof verdien".¹⁾

---

1) Verslag in besit van U.S.

Mnr. Percy Scholtz en sy spelers was baie diep gekrenk dat "Legende" nie eens in die bespreking van stukke op die F.A.T.S.A.-distriksfees genoem is nie. Hieroor het mnr. Herman Steytler aan die K.A.T.-sekretaris, mnr. M.A. Muller, soos volg geskryf: "Hulle (d.i. die spelers van "Legende") het almal besluit dat hulle niks weer met die K.A.T. te doen wil hê nie. Ek het aan hom verduidelik dat die K.A.T. niks met die ellendige kompetisie te doen het nie en dat hulle 'n skeidslyn tussen die K.A.T. en F.A.T.S.A. moet trek, dat ons nie die beoordelaars aanstel nie en niks met die hele ding te doen het nie, behalwe dat ons stukke inskrywe ... een uitvloeisel daarvan was dat mej. Ferreira, vir wie ons baie nodig gehad het, geweier het om ons met 'Ek Onthou vir Mamma' te help. Ek is ook van plan om 'n voorstel in te dien dat ons ons onttrek aan F.A.T.S.A. solank kompetisie 'n basis van hul feeste is".¹⁾

Die bestuur het voorheen op 'n F.A.T.S.A.-kongres te Bloemfontein die gedagte geopper dat kompetisie op hierdie feeste uitgeskakel moes word. Hul idee was dat dit iets soortgelyks as die vroeëre K.A.T.-toneelfeeste (wat nou nie meer bestaan het nie) moes wees. In 1953 het F.A.T.S.A. tot hierdie stap oorgegaan, en was die Uniale Feeste nie-

---

1) Brief in besit van U.S.

mededingend.

Gedurende die jaar het mnr. J.C. van Zyl bedank en ook mnr. Percy Scholtz. Laasgenoemde se bedankingsbrief gee 'n goeie indruk van die las wat sekere K.A.T.-lede moes dra. Mnr. Scholtz het o.m. geskryf: "Die ontwerp en bou van décor vir K.A.T.-opvoerings het by my 'n absoluut voltydse onderneming geword waarby veel van my vrye tyd asook my gewone werksure betrokke is".¹⁾ Hierin lê die kiem van die K.A.T. se ondergang: die eise wat die K.A.T. se werksaamhede gestel het, het te veel begin word vir die paar lede wat dit sonder vergoeding en uit liefde in hul vrye tyd gedoen het.

In Junie 1951 is "Ek Onthou vir Mamma" (regie deur Ria Olivier) deur die K.A.T. op die planke gebring, waarvoor "Die Burger" soos volg gerapporteer het: "Ria Olivier het die stuk skitterend afgerig en haar spelers baie goed gekies. Die toneel wissel meer as dertig keer, en deur 'n verhogie binne die verhoog - en een daarbuite - te hê, volg die een toneeltjie die ander onmiddellik op. Hierdie organisasie verdien werklik die hoogste lof".²⁾ Die K.A.T. het met die opvoering die Labia vir die eerste keer veertien dae lank bespreek. Die bestuur was oortuig dat die

---

1) Brief in besit van U.S.

2) "Die Burger", 7 Junie 1951.

saal elke aand vol sou wees. Hulle geloof was geregverdig, want die stuk was die enigste opvoering in die jaar wat saam met sy buiteopvoerings (bv. in Durbanville) 'n wins afgewerp het. Bykans 2000 persone het dit bygewoon.

In September 1951 het die K.A.T. "Ons Dorp" (regie: Hermien Dommisse) opgevoer. In Pretoria en Bloemfontein het die stuk groot byval gevind, maar in Kaapstad het dit teleurstellende klein gehore getrek.

Twee K.A.T.-aande is gedurende die jaar gehou. Die ledetal het ook tot 431 uitgebrei. Die vorige jaar was dit ongeveer 260.¹⁾

---

1) Dokument in besit van U.S.

WERKSAAMHEDE GEDURENDE 1952

Op 23 Januarie het 'n groep jong spelers van die K.A.T. 'n Spelerskring in die togakamer van die Kaapstadse Stadshuis gestig. Mnr. Pieter Bredenkamp is tot voorsitter gekies. Die doel van die Kring was om jong spelers in die toneel op te lei.¹⁾

In Maart 1952 het die K.A.T. amptelik deelgeneem aan die Van Riebeeckfeesvieringe en is die "Nuwe Wêreld" (regie: mej. M.I. Murray) deur H.A. Fagan vir die eerste keer opgevoer.²⁾ Mej. Murray het die N.T.O. se optrede gedurende hierdie feestydperk gekritiseer: "Dit spyt ons dat die N.T.O. sonder kennisgewing afgewyk het van die programme soos deur die Feeskomitee vir Drama goedgekeur, deur albei hul Afrikaanse stukke gelyktydig met die K.A.T.-opvoering in Kaapstad op te voer, i.p.v. soos goedgekeur, een Afrikaanse en een Engelse stuk".³⁾ Hierdie optrede het tot gevolg gehad dat die K.A.T. swak ondersteun is en dat die opvoering 'n verlies getoon het.

Gedurende Februarie en Maart het die F.A.T.S.A.-feeste in Kaapstad plaasgevind. Die K.A.T. se inskrywings was "Die Spieël" (regie: Jan van Zyl) en "Voorspoedige reis

-
- 1) "Die Burger", 24 Januarie 1952.
  - 2) "Die Burger", 26 Januarie 1952.
  - 3) "Die Burger", 20 Junie 1952.

na Trenton en Camden" (regie: Christie van der Merwe). Die Bellvillese Afrikaanse Toneelvereniging het "Alle Paaie lei na Rome" van Uys Krige (regie: mev. D. de Villiers) onder beskerming van die K.A.T. ingeskryf. Mej. M.I. Murray het die regisseuse onoffisieel bygestaan.¹⁾ Die stuk is gekies om aan die Uniale Fees wat vir die eerste keer nie-mededingend sou wees, deel te neem.

Die hoogtepunt van die jaar en een van die beste opvoerings in die bestaan van die K.A.T. was "Die Onbekende Man" (regie: Lily-Jean Satusky) wat in Junie in die Labia opgevoer is. Vir die eerste keer in sy bestaan het "saal vol"-tekens op kennisgewings gepryk. Opskrifte in "Die Burger" het gelui: "Honderde moes by Teater Omdraai" en daar is gesê dat die spelgehalte van Fred le Roux, Paul Malherbe en Babs Laker "gelykstaan aan enige professionele verhoog"²⁾ - voorwaar 'n groot pluimpie vir enige amateur-toneelgroep! "Dis moeilik om 'hoogste lof' aan mnr. Le Roux of Paul Malherbe te gee, want Paul is in die karakterrol in hierdie stuk op sy beste. Met sulke spelers (en hulle het knap bystand gekry van die ander in hulle mindere rolle) en met regisseurs soos Lily-Jean Satusky gee die K.A.T. ons opvoerings van beroepsgehalte".³⁾

-
- 1) Brief in besit van U.S.
  - 2) "Die Burger", 9 Junie 1952.
  - 3) "Die Burger", 4 Junie 1952.

In Augustus het André Huguenet saam met spelers van die K.A.T. en C.T.R.T.S. "Tartuffe" opgevoer. Huguenet het die Labia-raad £200 aan huur geskuld¹⁾ en het dit deur sy deelname aan hierdie stuk probeer vereffen. Dit is in Engels deur Costa Couvara onder beskerming van die Raad opgevoer. "Tog het sy (Huguenet) groot bekwaamheid ander akteurs se spel eerder onderstreep as oorheers. Veral Cecilia Sonneberg as madame Orgon het met haar sierlike bewegings en haar fyn karakter-uitbeelding waardige spel gelewer waar Tartuffe haar die hof probeer maak".²⁾

"Die Beloofde Land" (regie: Donald Inskip) is in Oktober op die planke gebring, maar hierdie opvoering het nie in die smaak van die publiek geval nie, en die K.A.T. het 'n verlies daarop gely. "Die Burger"³⁾ meen dat die stuk lig was en dat "n mens voel dat (die) spelers nie altyd ervare was om hulle rolle deeglik te vul nie".

Die laaste opvoering van die jaar was "Die Gelukkigste Dae" (regie: Léonie Pienaar). "Nerina Ferreira gee met haar stadige nagklub-stappie en uit-die-hoogte aanmerkings 'n baie snaakse vertolking van die moeder van die seun wat nie verwyf moes raak nie. Kestelle Herbert, Herman Steytler en Francois Marais speel hul rolle goed".⁴⁾ Hierdie

---

1) Klaarblyklik het hy dit met sy opvoering van "Oedipus Rex" aangegaan.

2) "Die Burger", 20 Augustus 1952.

3) "Die Burger", 15 Oktober 1952.

4) "Die Burger", 2 Desember 1952.

stuk was 'n groot sukses en dit is ook op Durbanville, die Strand, Moorreesburg en Bellville opgevoer.

Die sukses van stukke by die loket word nou al hoe belangriker vir die K.A.T. en beïnvloed sy keuse van stukke.¹⁾

Al die besture van die K.A.T. het gekla dat die publiek nie hulle opvoerings gesteun het nie en dat Afrikaners nie in die "kultuur" sou belangstel nie. Na "Die Beloofde Land" is o.m. die volgende besluit geneem: "Met hierdie opvoering het ons 'n verlies van £138-0-4d gely. Gevolglik is die Direksie genoodsaak om twee ligte suksesstukke agtereenvolgens op die planke te bring".²⁾

Die Spelerskring van jonger spelers het sy werksaamhede uitgebrei en voorlesings oor die verskillende aspekte van die toneel en praktiese onderrig in grimering en beweging gereël. W.A. de Klerk het hulle toegesprek oor "Die Skryf van 'n goeie Drama".

In die begin van die jaar het die K.A.T. en B.A.T. samesprekings gehou oor moontlike samesmetting of affiliasie, maar het besluit om dit nie te doen nie.

---

1) Dit hang saam met die geldelike eise wat die Labia gestel het.

2) Enkele getikte blad uit Jaarverslag 1952-53.

WERKSAAMHEDE GEDURENDE 1953

"Platsak" (regie: Paul Malherbe, Maart 1953) was een van die K.A.T. se "genoodsaakte" ligte stukke waardeur hy probeer het om sy finansiële toestand te verbeter. Die stuk was ook 'n sukses, soos blyk uit die resensies: "Dit is sekerlik ook 'n beloning vir jong spelers op die Kaapstadse verhoog om spontane applous by hul optrede uit te lok - soos Nerina Ferreira en Billy Tengrove. Nerina Ferreira as die wêreldswys 'vinnige' nagklub-bestuurderes het die snaaksigheid dik aangesit, maar was deur-en-deur 'n treffer".¹⁾

Drie eenbedrywe is in Mei op die planke gebring, nl. "Mamma het Planne", "Opsaal Vrouens" en "Jannie". In die jaarverslag is genotuleer: "Soos dit gewoonlik gaan as die K.A.T. eenakters opvoer, was die bywoning swak en het die opvoering op 'n verlies uitgeloop".²⁾

Ander opvoerings gedurende die jaar was: "Die Onsigbare Band", "Die Laaste van die Takhare" en "Kersspel 1953".³⁾ Laasgenoemde was 'n nuwe soort onderneming vir die K.A.T. Hy wou die stuk al in die vorige jaar opgevoer het, maar dit was eers in hierdie jaar dat hy die middele tot sy

---

1) "Die Burger", 18 Maart 1953.

2) Notule van die Jaarverslag, 1953.

3) Vir skrywers en regisseurs sien Bylaag B.

beskikking gehad het. Die sang is deur die Stellenbosse Kweekskoolkoor onder leiding van dr. G.G. Cillie gelewer. Die opvoering was "wat decor en kostuums alleen aan betref, reeds een van die mooiste opvoerings wat die K.A.T. in die afgelope tyd aangebied het".¹⁾

"Die Laaste van die Takhare" was die laaste stuk van die K.A.T. wat 'n wins in die Labia getoon het.

Die Spelerskring het sy goeie werk voortgesit. Hulle is o.m. toegesprek deur dr. M.P.O. Burgers ("Toneelkritiek"), mev. Hermien Dommissie ("Toneel en Teaterbestuur") en Robert Mohr ("Grimering").

---

1) "Die Burger", 9 Desember 1953.

WERKSAAMHEDE GEDURENDE 1954 tot 1962¹⁾

In die jare 1954 - 1962 het die K.A.T. 'n kwynende, later 'n sterwende bestaan gevoer. Aan die begin van 1954 is daar besluit om uitgawes so laag moontlik te hou. Die aantal opvoerings is verminder, en die uitgawes op dekor tot 'n minimum beperk. Gelukkig het die K.A.T. 'n skenking van £500 van die Drie Eeue-Stigting ontvang. Daarsonder sou hy nie kon voortgegaan het met sy werk nie.

"Binnehof" en "Die Twisappel" (1955) is die laaste twee stukke wat die K.A.T. self op die planke gebring het.

Die Spelerskring wat sulke goeie werk onder jong spelers verrig het, het weens gebrek aan belangstelling reeds aan die einde van 1954 nie meer gefunksioneer nie.

Die K.A.T. sou voor sy ontbinding nog een groot bydrae tot die toneel in die algemeen lewer. Om sy een-en-twintigste verjaardag in 1955 te vier, het die bestuur besluit om 'n dramawedstryd uit te skryf. Op hierdie manier sou hy sy mondigwording herdenk en tegelykertyd suiwer Afrikaanse stukke vir opvoering gekom. 'n Eerste prys van £125

---

1) Vir opvoerings gedurende hiërdie tydperk sien Bylaag B.

en 'n tweede prys van £50 is aangebied. Die eerste prys is aan W.A. de Klerk vir sy drama "Die Twisappel" toegeken, terwyl die volgende dramas ook vir opvoering aanbeveel is: "Die Soekendes" deur Johannes Meintjies; "Die Bo-kamer" deur Henriette Grové en "Klub Cupido" deur D. du Preez. As beoordelaars het mej. M.I. Murray, mnr. Fred le Roux en prof. W.J. du P. Erlank opgetree.

Reeds aan die begin van 1954 was dit duidelik dat die K.A.T. nie soos in die verlede enige skenking van regeringsweë kon verwag nie. Mnr. Gideon Horn het, toe sake begin ernstig lyk, voorgestel dat lede genader word om elk £20 te skenk ter stigting van 'n fonds waaruit verliese aangevul kon word, maar skenkings is slegs van vier persone ontvang.

Die Jaarverslag van 1 April 1954 tot 31 Maart 1955 lui: "1955 is die Mondigwordingsjaar van die K.A.T. en dit is ironies dat die die jaar is waarin die K.A.T. die swakste ondersteuning gekry het. Sporadiese opflikkerings van entoesiasme by sommige lede van die publiek neem nie die feit weg nie dat belangstelling op sy laagtepunt is en dat u Direksie voor 'n krisis staan; die krisis van te veel gepraat en te min belanstelling, van te veel werk en te min werkers; van te veel raad en te min hulp. Handel en

Nywerheid in ons land het vandag die kruin van sy finansiële voorspoed bereik, en dit is ontsettend om te dink dat hy in sy triomfantelikste uur sy geestesgoedere die meeste verwaarloos. Dit kan en mag nie waar wees nie. 'n Erkenning hiervan sal die absolute negering wees van alles waarvoor op kultuurgebied gestry is die afgelope drie eeue. Om hernude belangstelling by die Publiek te wek en hul daadwerklike steun vir ons opvoerings te kry sal die aandag verg van 'n voltydse sekretariaat. Dit is gevolglik u direksie se voorneme om alle moontlike liggame te nader, van die handel en nywerheid tot die trustfondse vir genoeg finansiële steun om dit te bekostig. Alleen langs hierdie weg hoop u Bestuur sal daar weer 'n bloei~tydperk aanbreek".¹⁾

Hierdie poging van die bestuur was egter tevergeefs, en op 28 Mei 1962 is die K.A.T., agt-en-twintig jaar na sy ontstaan, ontbind. (Hy het reeds na sy een-en-twintigste jaar opgehou om te funksioneer).

Mej. M.I. Murray het daardie aand o.m. gesê:

"Dames en Here, Ek wil graag 'n woordjie van dank aan u rig vir u teenwoordigheid hier vanaand.

---

1) Jaarverslag 1 April 1954 tot 31 Maart 1955.

"Ek wil ook kortliks aan u verduidelik waarom ons u, as lewenslange lede van die Kaapstadse Afrikaanse Toneelvereniging, gevra het om hierdie vergadering by te woon.

"Soos u weet, het die Bestuur van die K.A.T. destyds 'n beperkte getal lewenslange lede gewerf.

"Die geld wat so geïen is, is later nadat ons ooreenkoms met Seafare Properties i.s. die in gebruik neem van die Labia Teater opgesê is, weer aan ons uitbetaal.

"Dit is in verband met die besteding van hierdie geld wat saam met die kostuums "die bates" van die K.A.T. uitmaak, dat u gevra is om hierdie vergadering van lewenslange lede by te woon. Menere van der Merwe en Horn sal u later verder inlig oor hierdie saak.

"Omdat u as lewenslange lede met reg kan vra waarom die K.A.T. opgehou het om te funksioneer, wil ek die volgende aan u mededeel.

"Ek meen ek praat namens die Bestuur as ek sê dat die ontvinding ons geleer het dat daar in Kaapstad g'n plek is vir 'n Afrikaanse Amateur-toneelvereniging in die gewone sin van hierdie woord nie.

"Dat daar wel plek is vir 'n semi-professionele of 'n professionele toneelgroep wat stukke van gehalte op die planke kan bring, betwyfel niemand nie. Mits so 'n groep oor die nodige fondse, die nodige spelers en oor 'n voltydse organiserende sekretaris beskik, sal hulle hulle sale, meen ek, goed kan vul.

"Die K.A.T. het gedurende sy een-en-twintigjarige bestaan tot so 'n semi-professionele toneelgroep ontwikkel. Om hierdie bewering te staaf hoef 'n mens net die name van spelers soos Nerina Ferreira, Lily-Jean Satusky, Paul Malherbe, Herman Steytler, Pieter Bredenkamp, Zandberg Jansen, Johanna Olivier en baie ander te noem.

"Maar aangesien die bestuurslede almal professionele mense, sakemanne of siviele amptenare was, elk met sy of haar eie belangrike werkkring, was daar niemand wat al sy tyd (sonder besoldiging) aan organiserende en administratiewe werk kon wy nie. Dit was ons swakheid.

"Gevolgtlik het ons destyds saam met die C.T.R.T.S. by N.T.O. aangeklop. As hulle 'n voltydse organiserende sekretaris kon beskikbaar stel, sou ons ons geriewe, ons spelers, ons teaterens. kon beskikbaar stel, sou ons as hul Streekkomitee kon optree.

"Hiervoor was N.T.O. egter nie te vinde nie.

"Dit sou te veel tyd in beslag neem om op ál die redes in te gaan waarom die K.A.T. opgehou het om te funksioneer. Die gebrek aan 'n voltydse organiserende sekretaris was egter die sleutelrede.

"Daar is gehoop dat die saak tog sou regkom, daarom het die Bestuur dit so lank laat sloer.

"Aangesien daar nou besluit is om die K.A.T. te ontbind, het die oorblywende lede van die Bestuur dit goed geag om u goedkeuring te vra vir die voorstel waarvan u kennis dra. (Dat drie Trustees aangestel word om die K.A.T. te likwideer en die bates aan die Universiteit van Stellenbosch oor te dra vir die stigting van 'n Toneel-beursfonds ens.)".¹⁾

---

1) Oorspronklike dokument in besit van mej. M.I. Murray.
Afskrif daarvan in besit van U.S.

DIE K.A.T. EN DIE LABIA

Op 25 Januarie 1947 het die K.A.T. onderhandelinge met die Suid-Afrikaanse Uitsaaikorporasie i.v.m. die Labia-saal aangeknoop. "My bestuur verstaan dat u Korporasie tans die eienaar is van die gebou in Oranjestraat, Kaapstad, wat vroeër gedien het as die Italiaanse Legasie, en ek het opdrag ontvang om u te nader in verband met die Labia-saal wat daarin gevestig is".¹⁾ Die K.A.T. het verder aangebied dat hulle die saal onmiddellik sou ontruim wanneer die S.A.U.K. dit nodig het.

Op hierdie versoek het mnr. Gideon Roos van die S.A.U.K. geantwoord dat die versoek aan die Direkteur-Generaal voorgelê is, maar dat dit nie toegestaan kon word nie, aangesien die saal nie in 'n bruikbare toestand was nie, omdat al die stoele en bruikbare toerusting daaruit verwyder is.

Die K.A.T. het hierop geantwoord dat hulle wel bewus was van die toestand van die saal en dat hulle gewillig was om dit op eie onkoste te herstel. Hierop het mnr. Roos laat weet: "Hoewel ons u baie graag wil tegemoetkom, spyt dit ons dat so iets nie moontlik is nie, aangesien die Korporasie voornemens is om eersdaags te begin met veranderings aan bogenoemde gebou, waar die nuwe Kaapstadse ateljee opgerig sal

---

1) Brief in besit van U.S.

word".¹⁾

Die S.A.U.K. het later dieselfde jaar besluit om die gebou te verkoop, en 'n maatskappy wat gevorm is uit S.A. Visserye Korporasie, Lambertsbaai Vismaak Maatskappy, Die Visontwikkelings Maatskappy van S.A., en Suid-Wes-Afrika Vis Industrie het die Labia gekoop.

Op Vrydag 30 Januarie 1948 het die bestuur van die C.T.R.T.S. (The Cape Town Repertory Theatre Society) die bestuur van die K.A.T. na 'n gesamentlike vergadering uitgenooi. Dit is bygewoon deur mev. A.M. Viljoen, mnre. J. Retief, J.C. van Zyl en N. de Bruyn. Hulle is deur die C.T.R.T.S. ingelig dat hierdie vier aandeelhouers gewillig was om die twee toneelverenigings in te neem op 'n basis van een-sesde elk. Die twee verenigings se aandeel in die koopsom sou £3000 elk bedra, en die vier aandeelhouers het hulle gewillig verklaar om die K.A.T. en die C.T.R.T.S. se bydrae in te betaal tot tyd en wyl hulle die geld kon vind. Die verenigings moes egter self die onkoste van die herstel van die saal dra, maar die vier ander aandeelhouers was bereid om die huur van die saal te bereken op sy huidige toestand en 'n huurkontrak van tien jaar aan te gaan met 'n waarborg van verlenging.

Die herstelkoste aan die saal sou min of meer £5000 beloop,

---

1) Brief in besit van U.S.

maar om die teater behoorlik toe te rus sou £15000 kos.
Die twee verenigings moes ook dadelik £1000 elk inbetaal.

Die bestuur het op 18 Februarie 1948 'n algemene vergadering van K.A.T.-lede belê en die volgende voorstel ingedien:

"Die verkryging van die teater in die Labia-gebou vir die gebruik van die Repertory Theatre Society en die K.A.T. in ooreenstemming met reglement 2 (c) van ons Konstitusie wat bepaal dat ons doel o.a. is: 'die verkryging van vaste eiendom en die oprigting van 'n saal', en reglement 3 wat neerlê dat ons o.a. ons doel moet bereik deur 'saam te werk met soortgelyke verenigings'".¹⁾ Die lede was eenparig ten gunste van die voorstel.

Op 25 Februarie 1948 het die bestuur volmag aan die voorsitter en ondervoorsitter gegee om namens die K.A.T. die ooreenkoms tussen die vier visserymaatskappye, die C.T.R.T.S. en die K.A.T. te onderteken. Die ooreenkoms het bepaal dat daar 'n maatskappy met beperkte aanspreeklikheid geregistreer moes word met die doel om die Labia-saal te koop.

Die volgende ooreenkomste²⁾ is tussen die K.A.T. en die C.T.R.T.S. aangegaan oor die beheer van die Labia: Elke vereniging sou 3000 aandele van een pond in "Seafare House (Pty.) Ltd." besit. Onkoste wat aangegaan moes word om die

---

1) Dokument in besit van U.S.

2) "Agreement re: The operation and Administration of the Labia-Theatre". (Dokument in besit van U.S.)

teater in stand te hou en te verbeter, sou gelykop deur die twee verenigings gedra word. Indien daar enige verlies aan die einde van 'n finansiële jaar sou wees, sou elke vereniging die helfte daarvan moes dra. Die administrasie van die teater is deur 'n Raad van Trustees behartig, wat bestaan het uit ses persone, nl. die voorsitter en twee lede van elke vereniging. Indien 'n lid van die Raad bedank as lid van sy vereniging, sou hy ipso facto nie meer in die Raad kon dien nie. Geen lid van die Trustees het vergoeding ontvang nie, maar die Raad het die reg voorbehou om persone teen 'n salaris in diens te neem.

Die eerste Raad van Trustees het bestaan uit die volgende persone: mev. J.M.H. (A.M.) Viljoen, mnre. J. Retief, N. de Bruyn, J. Stubbs, C. Pym, R. Buchanan en H.J. Laite (voorsitter).

In sy "Oproep - Labia Teater"¹⁾ verseker die K.A.T.-bestuur sy lede dat die K.A.T. nie sy eie identiteit en selfstandigheid sou verloor nie en dat opvoerings aangebied sou word soos "u nog nooit gesien het nie, in die gunstigste omstandighede en in ons eie teater".

Die vereniging se veldtog om geld vir die herstel van die Labia-teater in te samel, het meer as £21,000 opgelewer. Prinses Labia het die grootste enkele bedrag (£6500) geskenk,

---

1) Dokument in besit van U.S.

en die Departement van Unie-Onderwys £5000.

Die geselligheid waarop prinses Labia die teater geopen het, was 'n private byeenkoms van lede van die twee verenigings. Ander sprekers was mnr. J.G. Carinus, Administrateur van Kaapland, mnr. H.J. Laite en mnr. H.C. Gearing, burgemeester van Kaapstad.

Na die toesprake is twee eenbedrywe, nl. "n Blommetjie vir Ans" deur die K.A.T. en "The White Tram" deur die C.T.R.T.S. opgevoer. Die eerste openbare opvoerings in die teater was "Twelfth Night" van die C.T.R.T.S., later gevolg deur "Vroueskool" van die K.A.T.

Rolprentvertonings is ook van tyd tot tyd in die Labia gehou, en daarvoor het die Raad 'n projektor en skerm aangekoop. Die eerste vaste, gesalarieerde personeel van die teater het bestaan uit: F.C. Jones (bestuurder), E. Swerksy (beligtings-technikus), E. Mathews (voorman, skoonmaker en verhoogwerker), een skoonmaker en verhoogwerker en een nagwag.

Hoewel die K.A.T. en die C.T.R.T.S. aandeelhouers was, moes hulle nogtans die Labia vir elke opvoering huur. Dit was noodsaaklik, omdat dié huurgeld en die verhuur van die saal aan ander toneelgroepe die enigste bron van inkomste was waarmee die vaste personeel se salarisse betaal kon word.

Die teater is teen die volgende tariewe verhuur: Maandag tot Donderdag teen £10-10-0d, en middagvertonings teen £5-5; Vrydag en Saterdag teen £12-12-0d, en middagvertonings teen £6-6; Sondag teen £5-5; rolprentvertonings teen £5-5 per vertoning. Daarby moes die huurder ook die lone van toneelhandlangers en dié van die elektrisiën betaal.

Mej. Murray het dit op 'n Trusteevergadering betwyfel of die K.A.T. so 'n groot bedrag aan huurgeld sou kon bybring. Selfs teen die huurgeld wat by die Hofmeyr gevra is (wat baie minder was), kon die vereniging nie altyd 'n wins op sy opvoerings toon nie.¹⁾

Aan die einde van 1949 het die Raad van Trustees gevind dat sy fondse nie voldoende was om sy aandeelhouding te dek nie en dat £6000 op 'n ander manier byeengebring moes word. Daar is toe besluit dat die K.A.T. en die C.T.R.T.S. elk 'n verdere £3000 moes vind.

Die K.A.T. wat finansiëel nooit sterk was nie, moes nou sy rekening met £1000 oortrek. Mnr. J. du P. Oosthuizen het vir die K.A.T. borg gestaan. Daar het later (1950) weer 'n beroep van die Raad van Trustees gekom dat die twee verenigings elk nog £500 moes vind om uitstaande skuld i.v.m. die herbou van die teater te vereffen. Weer het mnr. J. du P. Oosthuizen borg gestaan, en die K.A.T. se rekening is met 'n

---

1) Notule: Raad van Trustees, 21 Maart 1949.

verdere £500 oortrek. Dit was 'n uiters gevaarlike toestand waarin die vereniging hom nou bevind het, veral omdat hy baie min of geen wins met sy opvoerings gemaak het nie.

Die K.A.T. was in staat om deur subsidies van die staat en deur terugbetalings van die Labia-Raad sy skuld te vereffen. Op 31 Maart 1952 het hy weer 'n oortrokke rekening van £379 gehad. Finansiëel het die Labia nou 'n las vir die K.A.T. begin word, omdat hy met baie min van sy opvoerings in die Labia enige wins kon toon.

Op Sondag 6 Januarie 1951 is daar in die Labia-teater 'n brand deur 'n onbekende persoon gestig. Skade ter waarde van £1700 is veroorsaak. Gelukkig het die assuransie die volle som uitbetaal.

Op 11 Februarie was die Raad van Trustees verplig om die huur van die saal te verhoog met £9 per aand om sy finansiële verpligtings na te kom. Op 31 Maart 1953 het die finansiële verslag getoon dat die Labia 'n nadelige saldo van £1,434-13-3d het.¹⁾

Op 26 Maart 1956²⁾ het die voorsitter van die Labia-raad gesê dat hy 'n brief van die C.T.R.T.S. ontvang het waarin hy meld dat die "Arts Theatre Association" bereid was om sy aandeel in die Labia oor te neem. Voortaan sou die K.A.T.

---

1) Vierde jaarverslag van die Raad van Trustees (1952/53).

2) Notule van die Raad van Trustees (26 Maart 1956).

en die Arts Theatre Association (A.T.A.) die Labia bestuur.

Op 16 Januarie 1957 het die Raad¹⁾ aandag geskenk aan die toestand van die teater in die lig van sy finansiële posisie en die afname in die bywoning van teateropvoerings.

In 'n brief gedateer 13 April 1956²⁾ het mnr. H.J. Laite aan mnr. P.P. Breytenbach (Direkteur: N.T.O.) geskryf om te vra of die N.T.O. dit sou oorweeg om die regering te nader vir 'n toelaag ten einde die N.T.O. in staat te stel om die Labia oor te neem. 'n Breedvoerige uiteensetting van die posisie van die Labia, sy kapitale beleggings, ens., is gegee, en daar is aangedui dat vir die som van ongeveer £8400 die N.T.O. die aandele van A.T.A. en die K.A.T. kon bekom.

Later is daar 'n vergadering belê om die voorstel van mnr. H.J. Laite te bespreek. Die volgende persone was teenwoordig: mnr. P.P. Breytenbach, M. Jooste, J. du P. Oosthuizen, prof. W.J. du P. Erlank, adv. P.J. Wessels, mej. M.I. Murray, mnr. C. Couvara en H.J. Laite.

Hierna het daar samesprekings tussen die K.A.T. en die N.T.O. plaasgevind, en die K.A.T. was bereid om sy aandeel in die teater aan die N.T.O. af te staan sonder enige finansiële vergoeding, maar met dié voorbehoud dat die N.T.O. 'n "Afrikaanse Teater" in Kaapstad stig.

---

1) Notule van die Raad van Trustees, 26 Maart 1956.

2) Brief in besit van U.S.

Daar is ook onder die aandag van die Raad gebring dat indien hy in gebreke sou bly om die huur te betaal, Seafare Properties by magte was om die teatergebou oor te neem. (Die minimum beraming vir die lopende uitgawes van die Labia was £4000 per jaar, en tensy die teater voortdurend verhuur was, het die Raad geen ander bron van inkomste gehad nie).

Die Raad het toe besluit:¹⁾ "(a) Dat die Voorsitter 'n memorandum aan die Minister van Onderwys, Kuns en Wetenskap voorberei, waarin die posisie van die Teater verduidelik word, en waarin 'n antwoord gevra word op die brief van die Raad met betrekking tot die voorstel dat die Regering die Teater vir N.T.O. aanskaf, en indien die Regering nie hierdie versoek toestaan nie, of die Regering bereid sou wees om 'n jaarlikse subsidie toe te staan aan die Raad van Trustees, ten einde hulle in staat te stel om die teater in werking te hou, want andersins sou hulle genoodsaak wees om die Teater aan Seafare Properties terug te gee. (b) Dat hierdie memorandum bespreek word met mnr. H. du P. Oosthuizen voordat dit aan die Minister voorgelê word, en die Minister in hierdie verband genader word".

Hierdie pogings van die Raad om die Labia aan die gang te hou, het nie geslaag nie. Die laaste Raadsvergadering is op 23 Januarie gehou:

---

1) Notule: Raad van Trustees, 16 Januarie 1957.

"The CHAIRMAN said that that was the final meeting of the Board of Trustees which was automatically dissolved with the disposal by the Societies of their interests in the Theatre. He was sorry it had been necessary to dispose of those interests, but with an overdraft of nearly £700, an accumulated deficit of nearly £6,000, and no prospect of a revival of public interest in live theatre, it was clearly impossible for the Societies, with no reserve capital to assist them, to retain the Theatre in the hope that conditions would improve some time in the future".¹⁾

Die K.A.T. was ongeveer tien jaar saam met ander maatskappye in besit van die Labia. Sonder die steun van Harold J. Laite, wat gedurende hierdie hele tydperk voorsitter van die Raad van Trustees was, sou die Labia nie so lank as teater kon bly voortbestaan het nie. (Hy het by verskeie geleenthede die hand in eie sak gestee om die Labia-raad uit sy geldelike moeilikhede te help).

Gedurende die tydperk wat die K.A.T. en die C.T.R.T.S. saam in besit van die Labia was, het hulle, behalwe oor die toepassing van die kleurbeleid in die Labia, uitstekend met mekaar saamgewerk. Gedurende 1950 het die twee verenigings oor hierdie saak gebots.

---

1) Notule van die Raad van Trustees, 23 Januarie 1958.

DIE LABIA EN DIE KLEURBELEID

Teen die einde van 1949 het die C.T.R.T.S. die volgende besluit geneem: "That this meeting resolves and hereby instructs the executive committee of the Cape Town Repertory Theatre Society to approach the Kaapstadse Afrikaanse Toneelvereniging to procure the assistance of their delegates on the Labia Board of Trustees in order to review and rescind the motion passed by the Labia Board of Trustees excluding Non-Europeans from performances at the Labia Theatre, and furthermore instructs that every endeavour be made by the executive committee of the Cape Town Repertory Theatre Society to establish a policy to be followed by the Labia Theatre Board of Trustees in terms of which each Society or sub-lessee or person hiring the theatre will be permitted and authorised to give public performances as and when they desire to whomsoever they deem fit".¹⁾

Indien die geskiedenis van albei hierdie verenigings nagegaan word, blyk dit dat hulle albei die belange van die nie-blankes op die hart gedra het. Die verskil het gelê in die wyse waarop daar vir hierdie belange gesorg sou word.

Die K.A.T. se beleid was om voor nie-blanke gehore in hulle eie sale op te tree. Die bestuur het ook 'n eie teater vir nie-blankes bepleit.²⁾ Feit is egter dat die K.A.T. nie

---

1) Notule van die Buitengewone Ledevergadering (6 Februarie 1950).
2) "Die Burger", 7 Februarie 1950.

sy stukke aan gemengde gehore aangebied het nie.

Die C.T.R.T.S. daarenteen, het waar moontlik voor gemengde gehore opgetree; ook was dit hulle gebruik om die Eoan-groep na hulle finale kleedrepetisies uit te nooi.

Op 'n buitengewone ledevergadering het mej. M.I. Murray (voorsitster van die K.A.T.) gesê: "Ek meen dat ek die waarheid nie verdraai nie as ek sê dat gedurende die insameling van fondse vir die teater daar g'n beroep op die nie-blanke gemeenskap as sulks om bydraes gedoen is nie, dat g'n nie-blanke groep geld in ons fondse gestort het nie, en dat die som wat moontlik deur enkele goedgesinde nie-blanke individue geskenk is, gering is. Aan die anderkant is dit waar dat daar nooit bepaal is dat die teater net vir blankes beskikbaar gestel sou word nie. Dit is dus moontlik dat individue, gedagtig aan toesprake wat gemaak is op vergaderings van die Cape Town Theatre Action Committee van die S.A. Kunstvereniging dit as selfsprekend aangeneem het dat die Labiateater ook (vir) gemengde gehore sou toelaat".¹⁾

Die C.T.R.T.S. se eerste opvoering in die Labia ("Twelfth Night") is deur 'n gemengde gehoor bygewoon. Die K.A.T.-bestuur het besluit dat die een vereniging nie aan die ander kon voorskryf hoe om sy beleid toe te pas nie. Die K.A.T.

---

1) Notule van Buitengewone Ledevergadering (6 Februarie 1950).

se enigste reaksie was om hul reg van toegang voor te behou.

Op 9 Junie 1949 het die Raad van Trustees, na aanleiding van 'n brief van 'n Engelssprekende lid van die C.T.R.T.S., waarin beswaar gemaak is teen die toelating van nie-blankes by die opvoerings van "Twelfth Night" en nadat nog 'n aantal briewe omtrent dieselfde saak ontvang is, besluit om die saak te bespreek. Die Raad het eenparig besluit dat alleen blankes tot die Labia toegelaat sou word.

Die besluit het tot gevolg gehad dat: (1) daar in die C.T.R.T.S. se geledere self 'n stryd hieroor ontstaan het; (2) daar heelwat in die pers daaroor geskryf is en dit in die politiek bygesleep is;¹⁾ (3) daar twee keer deur 'n bepaalde groep voor die teater betoog is.

Die standpunt van die K.A.T. is toe aan die C.T.R.T.S. gestel. In hierdie verklaring is: "(1) Beswaar gemaak dat daar aan die saak 'n politieke kleur gegee word aangesien die K.A.T. 'n nie-politieke liggaam is wat sy lede uit alle partye trek. (2) Daarop gewys dat die saak nie deur die K.A.T. geopper is nie en dat die besluit, deur die Raad geneem, eenparig was. (3) Die beleid van die K.A.T. in die verlede wat betref opvoerings vir nie-blanke gehore uiteengesit en melding gemaak van die feit dat die huidige Bestuur

---

1) "Die Burger", 21 Februarie 1950. (Hoofartikel).

'n versoek aan die betrokke Departement van Onderwys gerig het i.v.m. die verkryging van 'n teater vir die nie-blanke gemeenskap".¹⁾

Die vergadering het eenparig besluit om die Raad van Trustees te steun in sy voorneme om geen nie-blanke tot die teater toe te laat nie.

Op 31 Maart 1950 het die K.A.T. die volgende brief aan Seafare Properties gerig waarin daar beklemtoon is dat elke vereniging vir sy eie beleid verantwoordelik sou wees en dat opdrag aan sy verteenwoordigers in die Raad van Trustees gegee is om vir die volgende wysigings van die bepaling te stem, mits die Raad van Trustees die volgende voorwaardes aanvaar:

"(a) Dat genoemde wysiging slegs geld vir bona fide opvoerings en ander byeenkomste van die Cape Town Repertory Theatre Society en nie vir opvoerings, vergaderings en ander byeenkomste in die Labia-teater waaraan die Repertory Society sy beskerming verleen nie; (b) Dat die Raad nie oorweging sal verleen aan aansoeke van enige ander persone of liggame om nie-blankes tot opvoerings, repetisies, vergaderings of enige ander byeenkomste in die Labia-teater toe te laat nie; (c) Dat ingeval daar op 'n buitengewone algemene vergadering

---

1) Buitengewone Ledevergadering. (6 Februarie 1950).

van lede van of die Cape Town Repertory Theatre Society of die Kaapstadse Afrikaanse Toneelvereniging 'n besluit teen genoemde wysiging geneem word, dit onmiddellik verval en die oorspronklike bepaling van die Raad weer in volle werking tree.

"Hierdie bestuur besluit verder dat hy in alle geval nie gebruik sal maak van die vryheid van optrede vervat in die wysiging van genoemde bepaling nie, aangesien dit die beleid van die Kaapstadse Afrikaanse Toneelvereniging is om nie gemengde gehore tot sy opvoerings en byeenkomste toe te laat nie".¹⁾

Hierop het die direksie van Seafare Properties geantwoord dat elke vereniging sy eie beleid kon bepaal t.o.v. wie hy toelaat tot opvoerings, mits die K.A.T. sy toestemming tot hierdie voorstel gee. Die K.A.T. het hom neergelê by die direksie se besluit.²⁾

Die Raad van Trustees het die wysiging soos deur die K.A.T. voorgestel, eenparig aanvaar.³⁾

Op 20 November 1950 het mej. M.I. Murray die volgende brief van die C.T.R.T.S. ontvang waarin o.m. gestaan het: "You

---

1) Brief in besit van U.S.

2) "Die Burger", 18 Maart 1950.

3) Notule: Raad van Trustees, 24 April 1950.

-126-

will recall that the arrangement between our Societies was couched in general terms, namely:

"That henceforth, the Repertory Theatre Society, and the Kaapstadse Afrikaanse Toneelvereniging, as part owners of the Labia Theatre, shall each have freedom of action for their own productions.

"Many of our members felt that this wording specifically enabled our Society to alter its policy to meet conditions as they arise, and rather than be responsible for a decision which might lose us the Government's support to the Theatre and embarrass the KAT in its good relationship with us and in its interest in the Theatre as an important means of promoting the Afrikaans drama in Cape Town, we accepted the following compromise which was adopted by our General Meeting on the 22nd September, after a good deal of discussion, namely:

'That the Society accept the Government's condition attaching to the acceptance of the grant and that in place of mixed audiences, the Society set aside at least one performance during each production for non-Europeans only, admission to be free or at reduced prices'.

"My Committee asks you to accept its assurance that had it thought for a moment that this interpretation could be con-

127/.....

sidered as falling outside the arrangement between the Societies, it would have sought an opportunity of discussing the position with you. It seemed to my Committee, however, that the position was one which simply called for an interpretation of the arrangement, and the decision of the general meeting was accepted as providing a way out of a difficult situation".¹⁾

Met hierdie besluit van die C.T.R.T.S. is die probleem blykbaar opgelos en het dit nie weer ter sprake gekom nie.

---

1) Brief in besit van U.S.

'N OPSOMMENDE BLIK

Die K.A.T. het as amateurvereniging, sover vasgestel kan word, minstens eenhonderd-vyf-en-veertig stukke opgevoer: vyf-en-se^sstig daarvan (45%) was die werk van Afrikaanse skrywers, die res was vertalings. Ongeveer die helfte van die K.A.T. se opvoerings het bestaan uit eenbedrywe. Op K.A.T.-aande is daar gewoonlik een eenbedryf en by 'n opvoering vir die publiek twee of drie op die planke gebring. Die redes hiervoor was dat meer spelers kon deelneem, 'n eenbedryf makliker instudeer as 'n stuk van volle lengte en dat die bestuur gehoop het dat verskillende smake van die publiek op een aand bevredig kon word. Die oorgrote meerderheid van die opvoerings is geregisseer deur mej. M.I. Murray, mev. A.M. Viljoen, mej. Léonie Pienaar en mnr. Herman Steytler.

Dieselfde opvoering is dikwels meer as een keer aangebied en in die voorstede en op nabygeleë dorpe opgevoer. Hoewel die K.A.T. minstens honderd-vyf-en-veertig stukke opgevoer het, het hy meer as seshonderd keer voor 'n gehoor opgetree.¹⁾

Finansieel het dit met die K.A.T. aan die begin van sy bestaan goed gegaan. Opvoerings het dikwels 'n wins getoon.

---

1) Dit was nie moontlik om uit die beskikbare bronne presies vas te stel hoeveel afsonderlike opvoerings, veral buite Kaapstad self, die K.A.T. gehou het nie.

Na 1949 het dit egter selde gebeur, en die K.A.T. was gedurig in die skuld, veral nadat hy medebesitter van die Labia geword het.¹⁾

Die bestuur het gedurig gekla oor die resensies en was selde ^{indien} of ooit tevrede daarmee. Die kwaliteit van die resensies was nie altyd goed nie, maar as 'n mens hulle nagaan, blyk dit dat die vereniging nie "stief" behandel is deur die pers nie, maar eerder beskermend. Hulle het selde "slegte" kritiek ontvang, en die pers het ook gedurig die publiek aangemoedig om die K.A.T. se opvoerings te ondersteun. Die skerpste en m.i. bevoegdeste kritiek was dié van Jan Dissel en Hans Eyck in "Trek". 'n Mens kan egter sê dat resensente uit onkunde dikwels die verkeerde maatstawwe by die lewering van kritiek gebruik het en dat die spelers en regisseurs dié soort kritiek nie as opbouend beskou het nie. Daarenteen skrik skerp kritiek gewoonlik amateurs af om aan verdere opvoerings deel te neem.

Die bestuur het dikwels sub-komitees benoem om sekere werksaamhede te onderneem, maar dié praktyk het nie altyd resultate opgelewer nie. So het die vertalingskomitee baie vergaderings gehou en min vertaal. Al die ekstra vergaderings het tyd in beslag geneem, en uiteindelik is die werk maar deur 'n enkele of 'n paar persone gedoen. Die hele organisa-

---

1) Sien REDES VIR DIE ONDERGANG VAN DIE K.A.T.

sie van die vereniging sou waarskynlik gladder en doeltreffender verloop het as net een persoon verantwoordelik was vir die uitvoering van bepaalde pligte. Maar ook dit sou waarskynlik onmoontlik gewees het, omdat nie een van die lede die tyd gehad het om sy volle aandag aan die werksaamhede van die K.A.T. te skenk nie.

Dit is duidelik dat die K.A.T. net deur 'n paar persone aan die gang gehou is. In die begin was almal geesdriftig, maar later het die werk al hoe meer opoffering begin verg, en die geesdrif het by sommige lede verflou. Party spelers wou net hoofrolle vertolk, en indien dit nie moontlik was nie, het hulle geweier om aan opvoerings deel te neem.¹⁾ Mense wat byna deurgaans konsekwent by die K.A.T. se werk betrokke was, was mej. M.I. Murray, mev. A.M. Viljoen, adv. P.J. Wesels, mnre. J.B.B. Bonthuys, I.W. van der Merwe, J.H. Oosthuizen, J. Retief, A.J.B. de Klerk, C.P. Nortje en mejj. Léonie Pienaar en S. Botha.

Die lede van die K.A.T. het dikwels oor die aanskaf van 'n eie toneelbiblioteek gepraat. Reeds met die stigting van die K.A.T. was so 'n boekery 'n ideaal, maar weens gebrek aan fondse en geskikte huisvesting vir die boekery het daar niks van die plan gekom nie.

---

1) Volgens mnr. Herman Steytler (Gesprek op band in skrywer se besit).

"As ons net 'n teater het ..." is 'n versugting wat gedurig gehoor is. Met die verkryging van die Labia is dié ideaal verwesenlik. Die K.A.T. het van sy beste werk na die verkryging van 'n eie teater gelewer, maar dit was nie as gevolg van 'n redelik goed toegeruste teater dat die kwaliteit van sy opvoerings verbeter het nie. Dit was eerder omdat die spelers en regisseurs al doende meer ervare geword het en omdat hulle meer tyd aan instudering van stukke bestee het. Die oordrewe "Siciliaanse" speelstyl waarna 'n resensent vroeër verwys het, het nou plek gemaak vir 'n natuurliker en kundiger speltegniek. Die vereniging se werk het dus in hierdie opsig vordering getoon.

Die K.A.T. het daarin geslaag om sy ledetal aansienlik uit te brei. Omstreeks 1950 was daar meer as 400 lede, en was die K.A.T. in daardie stadium sekerlik een van die grootste amateurverenigings in die land. Nietemin moes hy 'n skrale ses jaar later sy werksaamhede as gevolg van finansiële probleme staak. Sy groot ledetal het dus nie die finansiële druk laat afneem nie, en terselfdertyd moes al die werk nog steeds deur 'n klein groepie mense gedoen word. Die grootste las wat op die K.A.T. gedruk het, was die Labia.¹⁾ En 'n mens kan nie aan die indruk ontkom dat die verkryging van die Labia die grootste rede vir sy ondergang was nie, want dit kan nie aan afvalligheid onder

---

1) Sien REDES VIR DIE ONDERGANG VAN DIE K.A.T.

die lede toegeskryf word of aan swak opvoerings nie: juis in hierdie tyd het die K.A.T. die meeste lede gehad en van sy beste opvoerings gehou.

Ten spyte van die feit dat die K.A.T. grotendeels as gevolg van finansiële moeilikhede moes ontbind, het hy as amateurvereniging tog 'n prestasie gelewer wat moeilik geëwenaar kan word.

Van sy werk gedurende die eerste een-en-twintig jaar van sy bestaan kan nie gesê word wat W.E.G. Louw veertien jaar na die totstandkoming van die N.T.O. gesê het nie: "Die toestand van die Afrikaanse toneel het meer as 'n aanklag teen ons geslag geword. Dit is 'n skandaal, wat ons dwing om ons koppe van skaamte diep weg te steek".¹⁾

Maar hierdie "aanklag" is natuurlik juis geskryf in dieselfde jaar dat die K.A.T. finaal ontbind is.

---

1) "Die Burger", 27 April 1962.

REDES VIR DIE ONDERGANG VAN DIE K.A.T.

Die K.A.T. is op 28 Mei 1962 amptelik ontbind, maar reeds sedert 1956 het die vereniging geen opvoerings meer aangebied nie.¹⁾ Verskeie redes was verantwoordelik daarvoor dat die K.A.T. as vereniging opgehou het om te funksioneer.

Volgens mej. M.I. Murray was die vernaamste rede vir die ontbinding van die K.A.T. dat "daar in Kaapstad g'n plek vir 'n Afrikaanse Amateurtoneelvereniging in die gewone sin van die woord (is) nie ..." maar wel vir 'n "semi-professionele of 'n professionele toneelgroep".²⁾ Sy het daarop gewys dat die K.A.T. tot 'n semi-professionele geselskap ontwikkel het, maar nie oor die nodige fondse beskik het om as sodanig te funksioneer nie. Die redes wat sy noem, is geldig, maar daar is verskeie ander faktore wat ook bygedra het tot die ondergang van die K.A.T. Die hoofoorzaak, na my mening, was beslis nie dat die K.A.T. tot 'n semi-professionele groep sonder die nodige fondse ontwikkel het nie. Niemand trek dit in twyfel dat die gehalte van party van sy opvoerings teen die einde van sy bestaan wel so 'n semi-professionele standaard bereik het nie. Die hoofoorzaak van sy ondergang lê m.i. eerder in die uitvoering van sy statutêre bepaling 2 (d), nl. "die verkryging van vaste eiendom en die oprigting van 'n saal".

---

1) Lede van die K.A.T. het wel nog in enkele stukke gespeel, maar dit was nie K.A.T.-opvoerings nie. (Sien Bylaag B).

2) Toespraak deur mej. M.I. Murray (28 Mei 1962).

Gedurende die hele bestaan van die vereniging was hy nooit finansieel sterk nie. Voor die verkryging van die Labia-teater is daar van die Afrikaner-Koffiehuis en later van die Hofmeyrsaal gebruik gemaak. Die huurgeld van die Hofmeyrsaal was baie laer as dié van die Labia, alhoewel die Labia beter toegerus was en oor 'n groter verhoog beskik het. Die bestuur het onder meer verwag dat hulle 'n wins sou maak as hulle die Labia aan ander verenigings sou verhuur. Maar die Labia is inderdaad selde aan ander instansies verhuur, en hierop is nooit 'n wins gemaak nie.

Die bestuur wou graag 'n eie saal besit en toe die geleentheid hom voordoen om mede-eienaar van die Labia te word, het hy dit aangegryp. Hy het tot hierdie stap oorgegaan omdat daar groot probleme was i.v.m. die vervaardiging en berging van dekor en 'n geskikte lokaal vir repetisies. In die Labia moes hulle vir hierdie "voorregte" betaal. Daar is geredeneer dat die Labia se fasiliteite tot produksies van 'n hoër gehalte sou lei, wat op hulle beurt groter opkomste en inkomste sou verseker. In werklikheid het die teendeel gebeur: slegs drie opvoerings van die K.A.T. het in die Labia 'n wins getoon,¹⁾ nl. "Ek Onthou vir Mamma", "Piet se Tante" en "Die Onbekende Man". Hierdie winste kon nie die onkoste i.v.m. die Labia dek nie. Die C.T.R.T.S. het later sy aandeel in die Labia verkoop - 'n bewys dat die teater ook vir

---

1) Verskeie ander opvoerings het 'n wins getoon, maar eers nadat hulle op nabygeleë dorpe en voorstede heropgevoer is.

hom eerder 'n las as 'n bate was.

Die opkomste het, soos geblyk het, nieⁱⁿ die verwagte mate verbeter nie. Die Labia is moeilik bereikbaar vir die gewone publiek. 'n Persoon in die voorstede wat nie oor motorvervoer beskik het nie, moes óf 'n trein en bus óf twee busse haal om die Labia te bereik. Die Hofmeyrsaal was wat sy ligging betref, 'n geskikter plek as die Labia.

Finansieel was die Labia 'n groot las vir die K.A.T. Indien die staat gewillig was om die vereniging geldelik gereeld te ondersteun, sou hy moontlik die mas opgekom het. Met die verkryging van die Labia het die K.A.T. wel geldelike steun van die staat ontvang, maar ná die stigting van die N.T.O. is hierdie hulp teruggetrek. Mnr. Herman Steytler¹⁾ meld dat hy die regering om 'n jaarlikse subsidie van £200 genader het. Dit is geweier. Dié £200 per jaar het vir die K.A.T. die verskil tussen voortbestaan of ondergang beteken.

Die toenemende aantal radiodramas wat deur die S.A.U.K. oor die Afrikaanse senders aangebied is, het in 'n mate ook bygedra tot die ondergang van die K.A.T.

Die vereniging het in die eerste jare van sy bestaan dik-

---

1) Gesprek op band in besit van die skrywer.

wels radiospele uitgesaai. Sy lede het dus die geleentheid gehad om in 'n nuwe medium opgelei te word waar hulle, en dit is belangrik, vir hulle werk vergoed is. Hierdie vergoeding is aanvanklik aan die K.A.T. betaal, want die uitsendings het onder die naam van die vereniging plaasgevind. Met die aanstelling van vaste regisseurs by die S.A.U.K. het die K.A.T. se radio-opvoerings oorbodig geword. Die S.A.U.K. het nog steeds gebruik gemaak van K.A.T.-lede, maar die lede, soos ander spelers, is nou persoonlik vir hul dienste vergoed. Vir hulle werk i.v.m. K.A.T.-opvoerings is hulle natuurlik nie vergoed nie. Aangesien radiowerk meestal in die aande gedoen is, het dit noodwendig gebeur dat baie lede nie meer bereid was om aan K.A.T.-opvoerings deel te neem nie. Die byverdienste met radio-uitsendings was vir knap spelers so aansienlik dat hulle werklik baie moes opoffer om aan 'n K.A.T.-opvoering deel te neem. Verskeie spelers wat vandag nog gereeld aan radiowerk deelneem, is oud-K.A.T.-lede.

Die K.A.T. se opvoerings het aan die einde van sy bestaan 'n semi-professionele standaard bereik. Oud-K.A.T.-lede en persberigte staaf hierdie bewering. Waar 'n stuk vroeër binne 'n week of twee op die planke gebring is, het die instudering nou (1949 en later) 'n maand en langer geduur. Dit het groot opoffering vereis om 'n opvoering op die planke te bring, want al die bestuurslede en spelers was mense wat

bedags in hul beroepe werksaam was. Die gevolg was dat sommige lede bedank en ander hulle van opvoerings onttrek het, omdat die vereniging se bedrywighede inbreuk begin maak het op hulle daaglikse werk. Daar was niemand wat al sy of haar tyd, sonder vergoeding, aan die vereniging se werk kon wye nie.

Uit 'n finansiële oogpunt beskou, was dit in elk geval onmoontlik vir die K.A.T. om sy spelers en regisseurs te vergoed. Die vereniging het dus voor die keuse gestaan om óf die gehalte van sy werk te verlaag, óf sy lede vir hul werk te vergoed. Die eerste keuse het aan verraad van die vereniging se ideale gegrens, want die lede was baie trots op die standaard van hulle werk; en om bv. skerms weer met gordyne te vervang, sou 'n stap agteruit beteken het waarvoor niemand kans gesien het nie.

Die K.A.T. het toe by die N.T.O. om hulp aangeklop. As die organisasie 'n voltydse organiserende sekretaris beskikbaar sou stel, sou die K.A.T. al sy geriewe, spelers en die Labia beskikbaar stel op voorwaarde dat die K.A.T. as die N.T.O. se streekkomitee sou optree. Die N.T.O. het egter nie in hierdie aanbod belang gestel nie.

Mej. Murray sê hieroor: "Die gebrek aan 'n voltydse organise-

rende sekretaris was egter die sleutelrede (waarom die K.A.T. opgehou funksioneer het)".¹⁾ Hierdie stelling kan 'n mens in twyfel trek, want as die K.A.T. finansieel sterk was, sou hy kon voortgegaan het, maar die las van die Labia was te groot.

Gedurende die bestaan van die vereniging het die bestuur voortdurend oor die swak bywoning van opvoerings gekla. Swak bywoning van opvoerings is vandag nog 'n verskynsel in die streekteaters wat kommer wek. In die geval van die K.A.T. kan 'n mens op enkele omstandighede wys wat meeged help het om swak opkomste te veroorsaak. Ten eerste is daar die ligging van die Labia: die meeste Afrikaners het in die noordelike voorstede gewoon; die Afrikaanse gemeenskap in Kaapstad self (Tamboerskloof, Oranjezicht, Vredehoek, Tuine) was te klein om die K.A.T. vol sale te besorg. Daar was 'n sosiale "kloof" tussen die Afrikaanse gemeenskap van die middestad en dié wat in die dertiger en veertiger jare hulle in Ysterplaat, Maitland, Goodwood, Epping en Parow gevestig het en waar verreweg die meeste Afrikaanssprekendes vandag woon. 'n Minder gegoede Afrikaanse bevolking het in die dertiger jare (die depressiejare) in die Noordelike voorstede ingetrek en hulle ontuis onder die gevestigde en grootliks geslote Afrikaanse gemeenskap van sentraal-Kaapstad gevoel. Die probleem was om dié mense

---

1) Toespraak deur mej. M.I. Murray (28 Mei 1962).

vir die toneel te win deur geskikte stukke na hulle te bring. Dit was al bron waaruit groter opkomste na opvoerings getrek kon word - en hierdie bron kon die K.A.T. om verstaanbare redes nie behoorlik benut nie: sy gebrek aan organiseerders, sy gebrek aan voeling met die nuwe intrekkers, die gebrek aan sale in dié voorstede, die gebrek aan plaaslike reklame om die mense te bereik. Min van die nuwe stedelike bevolking het gereeld koerant gelees, soos die klein stedelike sirkulasiesyfers van Afrikaanse koerante in daardie jare duidelik aantoon.

Ten tweede moet die gebrek aan goeie reklame genoem word. Die K.A.T. was finansieel nie in staat om advertensieruimte in die koerante te koop nie. Dit is soms gedoen, maar dit was eerder die uitsondering as die reël.

Vanaf ongeveer 1928 het die meeste bioskope praatprente vertoon. Teen die einde van die dertiger jare was hulle op so 'n peil dat die gemiddelde realistiese amateur-opvoerings nie met hulle kon kompeteer nie. Die gewone man het sy "toneel"-vermaak dus in toenemende mate in die bioskoop gesoek en gevind. Die regie en spel op die regmatige verhoog - ook dié van K.A.T.-opvoerings - was oor die algemeen van 'n middelmatige - soms swak - gehalte in vergelyking met die soort spel wat realistiese rolprente gebied het.

Kritiek kan ook ingebring word teen die opvoerbeleid wat

die K.A.T. gevolg het. Gaan 'n mens sy opvoerings na, vind jy daarin geen beplande wisseling van populêre suksesstukke en ernstiger werke nie. Die bestuur het wel probeer - nie altyd met sukses nie - om ligte met ernstiger stukke af te wissel, maar nie konsekwent genoeg nie. Ongeveer vyftig persent van die K.A.T. se opvoerings het uit eenbedrywe bestaan. Dit is 'n bydraende faktor tot klein opkoms, aangesien eenbedrywe nie die gewone toneelganger op die duur bevredig nie.

Kyk 'n mens na die mense wat gedurende die bestaan van die K.A.T. in sy bestuur verkies is, dan blyk dit dat baie van hulle jaar na jaar in die bestuur gedien het. Hierdie persone was dus in 'n groot mate verantwoordelik om die vereniging aan die gang te hou. Selfs onder dié wat jaar na jaar in die bestuur gedien het, was daar soms 'n gebrek aan geesdrif en tyd, want daar is genotuleer dat daar 'n hele aantal kere nie genoeg bestuurslede teenwoordig was om 'n kworum te vorm nie. Wanneer hierdie staatmakers verplaas is of wanneer hulle bedank het, was daar nie altyd mense wat hulle werk kon of wou doen nie. Die gevolg was noodwendig die verbrokkeling en agteruitgang van die vereniging.

Die bestuur het dikwels gekla oor die toneelkritiek in die pers, en daar is gesê dat dié kritiek die K.A.T. menige leë stoel in die teater besorg het. Weliswaar was die kritiek miskien nie van 'n hoë gehalte nie, maar die invloed daarvan

op die bywoning van opvoerings moet in twyfel getrek word. Oproepe in verskillende koerante het nie gehelp om die belangstelling van die publiek te wek nie. Die "leë stoele" was eerder te wyte aan swak publisiteit, die soort stukke (eenakters) wat deur die K.A.T. opgevoer is, die soms swak spel en swak regie, die oorbekendheid van sekere spelers en regisseurs en die mededinging van die radio en die rolprente.

DIE INVLOED WAT UITGEGAAN HET VAN DIE K.A.T.

Die drama, wat dikwels beskou word as die laaste skakel in die letterkundige ontwikkeling van 'n volk, is van besondere betekenis waar dit 'n vertolking gee van die volkswese en kultuur. Ten spyte van die gebrek aan toneelbewustheid by die stedelike Afrikaner, die gebrek aan Afrikaanse dramas, aan akkomodasie en aan deskundige tegniese kennis, het die K.A.T. daarin geslaag om 'n invloed uit te oefen op die kultuurlewe aan die Kaap.

Voor die stigting van die K.A.T. was die Oranjeklub die enigste Afrikaanse kultuurvereniging in Kaapstad. Die Oranjeklub het soms toneelstukke opgevoer en ook musiekprogramme gelewer, maar van 'n werklik volgehoue Afrikaanse toneellewe was daar nog geen sprake nie. Die K.A.T. is in 1934 gestig met die doel om deur middel van sy werksaamhede die toneellewe van die Afrikaner aan die Kaap te bevorder.¹⁾

Die K.A.T. het gereeld stukke op die planke gebring en daar is nou vir die eerste keer werklik sprake van 'n toneellewe vir sover een amateurvereniging 'n toneellewe kan skep. Dit is 'n prestasie. Die vereniging het ook skrywers geprikkel om toneelstukke te skryf, soos byvoorbeeld H.A. Fagan ("Ruwe

---

1) Statutêre bepaling 2: "Die doel van die vereniging is die bevordering van die Afrikaanse toneelkuns deur die aanwending van suiwer opvoedkundige metodes".

Erts", "Rooibruin Blare", "Ousus" en "Die Stille Haard"), Marie Linde ("Drie Lewens"), W.A. de Klerk ("Uit die goeie Aard", "Ontvlugting na Elysium", "'n Blommetjie vir Ans" en "Die Twisappel"), Uys Krige ("Die Arrestasie" en "Magdalena Retief"), mej. M.I. Murray ("Die Bron", "Die Stem van die See", "Helgaard Weder", "Kersspel 1953/54" en "Binnehof"), Herman Steytler ("Vyf Dogters"), Helene de Klerk ("Die Ring" en "Plaastoe") en J. Malan ("Pels").

Die volgende persone, nl. Pieter Bredenkamp, Paul Malherbe, Herman Steytler, Percy Scholtz, Zandberg Jansen, mej. M.I. Murray, mev. A.M. Viljoen, Léonie Pienaar, Lily-Jean Satusky het dikwels aan opvoerings van die K.A.T. deelgeneem as spelers en/of regisseurs.

Die kultuurbedrywighede van die K.A.T. was nie net beperk tot die opvoer van stukke nie. Hulle het ook saamgewerk met ander kultuurverenigings.¹⁾ Wanneer hulle nie gebruik gemaak het van stukke wat spesiaal vir die vereniging geskryf is nie (deur skrywers soos H.A. Fagan, W.A. de Klerk, Marie Linde en mej. M.I. Murray), het hulle so ver moontlik reeds bestaande Afrikaanse dramas (deur o.m. D.F. Malherbe, J.R.L. van Bruggen, J.F.W. Grosskopf, C.L. Leipoldt, Uys

---

1) Saam met die A.T.K.V.; die A.D.K.; die Klein Teater; vir die Hugenotefeestviering; by die Van Riebeeckfees, 1952; by die Voortrekkermonument; op Kultuuraand in die Stadssaal; gereelde deelname aan die Afrikaanse Eisteddfod; opvoerings as deelname aan F.A.T.S.A.-feeste.

Krige e.d.m.) opgevoer. Ook het hulle baie vertaalde stukke op die planke gebring. Die K.A.T. kan daarop roem dat hy gedurende sy bestaan nie net die Afrikaanse drama nie, maar ook Afrikaanse vertalings uit die wêreldliteratuur onder die aandag van die Afrikaanse publiek aan die Kaap gebring het.

Meer as die helfte van hulle opvoerings was "eerste" opvoerings, waaruit dit duidelik blyk dat Afrikaanse skrywers aan die Kaap wel 'n geleentheid gehad het om hulle werk op die verhoog bekend gestel te kry, en dat stukke wat nog nooit tevore hier opgevoer is nie aan die publiek bekend gestel is.

Ook die praatjies wat dikwels deur bekendes gehou is oor verskillende aspekte van die drama was opvoedkundig van aard vir beide die spelers en die gehoor.

Die K.A.T. het verder as voorbeeld gedien vir die stigting van ander toneelverenigings wat in hulle eie omgewings die toneellewe probeer verryk het, nl. die B.A.T. (die Bellvillese Afrikaanse Toneelvereniging) wat vandag nog bestaan, en die Pinelandsgroep (wat nie lank bestaan het nie).

Hy het met sy volgehoue werk oor een-en-twintig jaar bewys gelewer dat daar wel in Kaapstad plek was vir 'n professionele Afrikaanse geselskap. 'n Bewys dat die K.A.T. later 'n semi-

professionele standaard bereik het, blyk uit die feit dat van sy spelers en regisseurs ook by die radio, by die N.T.O. en later K.R.U.I.K. die geleentheid gehad het om hulle werk voort te sit.

Die K.A.T. het as mede-besitter van die Labia geskiedenis gemaak deur een van die eerste Afrikaanse amateurverenigings te wees wat 'n eie teater besit het.

Om die Afrikaanse drama te bevorder, het die vereniging in 1955 'n Afrikaanse dramawedstryd gereël waarvoor daar dertien inskrywings ontvang is. Die bekroonde stuk was "Die Twisappel" van W.A. de Klerk. Hierdeur het die K.A.T. pionierswerk verrig. Later sou hulle voorbeeld deur ander kultuurliggame gevolg word.

Die K.A.T. het gedurende sy bestaan meer as honderd-en-veertig stukke in Afrikaans op die planke gebring. Baie van die stukke is ook op nabygeleë dorpe en voorstede opgevoer sodat nie net die stedelike Afrikaner nie, maar ook die mense rondom die Kaapse Skiereiland die geleentheid gehad het om Afrikaanse stukke te sien. Die vereniging het ook 'n paar maal voor Kleurlinggehore opgetree.

Dr. L.W.B. Binge sê dat die K.A.T. en die Volksteater tot 1952 meer as sestig stukke opgevoer het.¹⁾ Dit mag in die geval

---

1) Binge, L.W.B.: Ontwikkeling van die Afrikaanse Toneel 1832 tot 1950, bl. 229.

van die Volksteater korrek wees, maar in daardie stadium
het die K.A.T. reeds meer as 'n honderd stukke opgevoer wat
selfs vandag nog as 'n prestasie vir 'n amateurvereniging
beskou moet word.

* * * * *

BYLAAG A

Afrikaanse stukke wat voor die twintigste eeu bekend was en opgevoer is:¹⁾

- (1) De Nieuwe Ridderorde of De Temperantisten,
deur C.E. Boniface, 1832.
- (2) Kaatje Kekkelbek of Life Among the Hottentots,
deur A.G. Bain en G. Rex, 1844.
- (3) De Jonge Kunstschilder, uit Hollands in Afrikaans
omgewerk, ± 1865.
- (4) Zo Zijn er Meer of Weggeschop met de Kous op de Kop,
deur M.J. Brink, 1892.
- (5) Di Bedriegers,
deur D.P. du Toit, ± 1893.
- (6) Klugspele (eenbedrywe),
deur J.H.H. de Waal, 1893 - 1894.
  - (a) Jakob Riem en di Varki;
  - (b) 'n Les oor di Tier;
  - (c) Jan en Katrina;
  - (d) Di dokter van di dorp.
- (7) Anjelina,
deur H.J.J. de Waal, ± 1897.
- (8) Uit "Ons Tijdschrift", 1896 - 1900:
  - (a) Die Ruzie tusschen man en vrouw,
deur B.A.G.S., 1896.
  - (b) Die familie de Plooi,
deur Mimosa, 1897.
- (9) Uit "Ons Klyntji", 1896 - 1906:
  - (a) "'n Saak het twé kante" of Samespraak tussen Jan
Angeneem en Klaas Afgesê, o'er Sarie Takhaar,
deur A.V., 1896.

---

1) Bosman, F.C.L.: Die Bedriegers, Margrita Prinslo en
ander Afrikaanse Dramas en Samesprake
tot 1900, bl. I - III.

- (b) Myn eerste Liifde, Samespraak tussen Klaas,
Flori en Tysi,
deur twee Burgersdorpse Studente, 1897.
- (10) Magrita Prinslo of Liifde getrou tot in di Dood,
deur S.J. du Toit, 1896(7).
- (11) Oom Jan Vilje en zijn Klavier,
deur F.W.R. Gie.
- (12) Uit "De Gezellige", 1901 (onsekerheid bestaan nog
oor die datum):
- (a) Een zonderlinge Bruigegom,
uit Hollands verwerk, deur Naamloos.
- (b) Di twé Susters,
uit die Engels van mev. Hemans, deur Jaduto.
- (c) Wi beklé di fernaamste Betrekking?,
deur die uitgewers.

* * *

BYLAAG B

Sover vasgestel kon word, is onderstaande al die stukke wat die K.A.T. opgevoer het (volgens koerant-berigte, advertensies, programme en notules). Soms was dit onmoontlik om vas te stel of daar wel stukke opgevoer is en indien wel, wat die name daarvan was (volgens die notules van bv. 1938 is daar 'n eenbedryf opgevoer, alhoewel daarna geen verdere vermelding daarvan opgespoor kon word nie). Geen ander manier van bevestiging kon gevind word nie, bv. van opvoerings gedurende 1938. Baie van die opgevoerde stukke is ook op Ceres, Bellville, in die Paarl en elders heropgevoer.

OPGAWE VAN TONEELSTUKKE OPGEVOER DEUR DIE K.A.T. IN KRONOLOGIESE VOLGORDE (* = eenbedryf)

<u>DATUM</u>	<u>TONEELSTUK</u>	<u>SKRYWER</u>	<u>VERTALER</u>	<u>REGISSEUR</u>
<u>1934</u>				
Mei	Ruwe Erts*	H.A. Fagan	-	mev. A.M. Viljoen
	Rooibruin Blare*	H.A. Fagan	-	mev. Q. Fagan
Nov.	Die Seeman (<u>Hans die Skip- per</u> gedramatiseer)	D.F. Malherbe	-	dr. P. Tack
<u>1935</u>				
Mrt.	Drie Lewens*	Marie Linde	-	Renee du Plessis
	Pels*	J. Malan	-	Helene Malan
	Die Bron*	mej. M.I. Murray	-	mej. M.I. Murray
Mei	Die Sendelingdogter (Spel- lesing)	?	-	H. Steytler
Aug.	En Hadde de Liefde Niet (Slegs een bedryf is opgevoer)	Eitemal (W.J. du P. Erlank)	-	mev. A.M. Viljoen
Okt.	Ousus	H.A. Fagan	-	mev. Q. Fagan
<u>1936</u>				
Jun.	Gebroke Drade	J.R.L. van Bruggen	-	mej. M.I. Murray
Okt.	Die Heks	C.L. Leipoldt	-	mev. A.M. Viljoen
	Beatriks Ursula*	Marie Linde	-	mej. M.I. Murray
<u>1937</u>				
Mrt.	Die Papiermes*	A.J.A. Wilson	A.M. Burger	H. Steytler
	Oorlog (is Oorlog)*	J.F.W. Grosskopf	-	Dolly Pienaar
	In die Wagkamer*	J.F.W. Grosskopf	-	Maggie Botha
Jun.	Drie Wyse Dwase	A. Strang	C. de Wet Marais	Johanna van Vuuren
<u>1938</u>				
Okt.	Die Arrestasie*	Uys Krige	-	Léonie Pienaar
Des.	Die Voortrek (Vir die hoek- steenlegging van die Voortrekkermonument)	G. de Bruyn	-	?

-150-

<u>DATUM</u>	<u>TONEELSTUK</u>	<u>SKRYWER</u>	<u>VERTALER</u>	<u>REGISSEUR</u>
<u>1939</u>				
Jun. + Aug.	Die Spaanse Vlieg	F. Arnold & E. Bach	Dr. C.G.S. de Villiers	Léonie Pienaar
Eufees- viering	Die Dieper Reg	N.P. van Wyk Louw	-	Isobel McClaggan
Nov.	Mademoiselle (Spellesing)	J. Duval	Marie Linde	mej. M.I. Murray
<u>1940</u>				
Mrt.	En sy naam is Jannie*	J.N. v.d. Merwe	-	J.N. v.d. Merwe
Mrt.	Mariana Pineda (slegs een bedryf is opgevoer)	G. Lorca	Uys Krige	Léonie Pienaar
Mrt.	Poskoets in die Rivier*	J.F.W. Grosskopf	-	mev. A.M. Viljoen
Jun.	Ligbeelde op die Pad van Suid-Afrika (in samewerking met die A.T.K.V. vir die Hugenotefeestviering)	W.E.G. Louw en mej. M.I. Murray	-	mej. M.I. Murray
Jun.	Ariantjie* (radiospel)	Marie Douce	?	J.A. Oosthuizen
Jun.	Moenie Breek Nie	Sophie Roux	-	Léonie Pienaar
Okt.	Hélène	P. Gerald	W.E.G. Louw	dr. W.J.B. Pienaar
Sept.	Sonnige Dag*	J. & S. Quintero	mej. M.I. Murray	mej. M.I. Murray
<u>1941</u>				
Apr.	Die Wonderwerk*	?	?	mr. De Wet Marais
	Die Verwagting*	?	?	mej. M. de Villiers
	Sonnige Dag*	J. & S. Quintero	mej. M.I. Murray	mej. M.I. Murray
Apr.	Onrus (n uittreksel daaruit) Die Laaste Aand	C.L. Leipoldt C.L. Leipoldt	- -	dr. W.J.B. Pienaar Anna Viljoen
Jun.	Drie Jong Dames in 'n Bui* Die Arrestasie* Die goeie en die slegte*	P. Florin F.M. Howard P. Johnson	Léonie Pienaar Léonie Pienaar Truida Pohl	mej. M. de Villiers Estelle de Villiers Truida Pohl
No.v	Die Wildsboudjie	F. Steyn	-	mej. M.I. Murray

-151-

<u>DATUM</u>	<u>TOEFELSTUK</u>	<u>SKRYWER</u>	<u>VERTALER</u>	<u>REGISSEUR</u>
<u>1942</u>				
Feb.	Onderdrukte Begeertes	?	?	mej. M. de Villiers
Feb.	Die Opgroeïende Jeug*	?	Léonie Pienaar	Léonie Pienaar
Mei	Ontsnap*) Die Grootste Wonder*) Die Arrestasie*) (opgevoer onder die beskerming van die K.A.T.)	N. Grant P. Johnson Uys Krige	mej. T. Hanekom mej. T. Hanekom -	mej. T. Hanekom mej. T. Hanekom mej. T. Hanekom
Aug.	Die Idioot* Die Narrekap* Moeder Ierland* Oorlog is Oorlog* Bly by jou lees* Nie ver van die Heerengracht* Die Heks Die Stoel met die Hoë Rug* Paspoort na Droomland* Magdalena Retief (net een bedryf is opgevoer)	L. Pirandello L. Pirandello W.B. Yeats J.F.W. Grosskopf P.W.G. Schumann Parish C.L. Leipoldt Holland ? Uys Krige	dr. C.G.S. de Villiers dr. C.G.S. de Villiers ? - - Annakie Grobbelaar - Léonie Pienaar - - -	Anna Viljoen Anna Viljoen Aletta Gericke Anna Richter-Visser mej. M. de Villiers Annakie Grobbelaar Sarah Goldblatt Léonie Pienaar Dolly Loubser Juan du Toit
Nov.	Bohaai oor Jolanthé	A. Hinrichs	?	mej. M. de Villiers
Nov.	Alt-Heidelberg (onder beskerming van die K.A.T.)	W. Meyer-Förster	M.R. Heyns	Vrouevereniging van Stellenbosch
<u>1943</u>				
Feb.	Nie ver van die Heerengracht*	Parish	Annakie Grobbelaar	Annakie Grobbelaar
Mrt.	Twee Lewenskringe	mej. J.A. Simons-Mees	Léonie Pienaar	Léonie Pienaar
Mei + Sept.	Walburgis en Bertrane	mej. M.I. Murray	-	mej. M.I. Murray
Jun.	Om Lettie se Ontwil	P.W.G. Schumann	-	Annakie Grobbelaar
Aug.	Uit die goeie Aarde	W.A. de Klerk	-	dr. W.J.B. Pienaar
Aug.	Loop Vra Jou Skoolgeld* Ontvlugting na Elysium	? W.A. de Klerk	Léonie Pienaar -	Gert Pretorius mej. J. du Toit
Sept.	Die Swakkere Vat	H.A. Fagan	-	Anna Viljoen
Nov.	Die Narrekap* Die Idioot*	L. Pirandello L. Pirandello	dr. C.G.S. de Villiers dr. C.G.S. de Villiers	Anna Viljoen Anna Viljoen

-152-

<u>DATUM</u>	<u>TONEELSTUK</u>	<u>SKRYWER</u>	<u>VERTALER</u>	<u>REGISSEUR</u>
<u>1944</u>				
Mrt.	Rookskerms* 'n Volmaakte Huwelik* Die Ring*	H. Brighthouse L. White Helene de Klerk	Helena Morkel Léonie Pienaar -	Maïena Morkel Léonie Pienaar Helene de Klerk
Mei	Die Meul Dreun	D.F. Malherbe	-	Sarah Goldblatt
Sept.	Voor die Tentoonstelling* Plaastoe* 'n Man van Beginsel*	Ida Theron Helene de Klerk ?	- - Marie Linde	J.H. Oosthuizen Helene de Klerk Dolly Loubser
Okt.	Paastyd	A. Strindberg	?	mej. M.I. Murray
Nov. + Des.	Die Stille Haard	H.A. Fagan	-	Anna Viljoen
<u>1945</u>				
Mrt.	Liefdesvuur	H. Sudermann	?	Helene Pienaar- De Klerk
Mei	Nabetragting* Lugkastele in Spanje* Die Stem van die See*	C. Divine A. Brown mej. M.I. Murray	? ? -	Anna Viljoen Lily Sarembok mej. M.I. Murray
Aug.	Die Godé Lag	A.J. Cronin	?	Lily-Jean Satusky (Sarembok)
Sept.	Terugkeer	J. Bernard	D. Inskip	Donald Inskip
<u>1946</u>				
Feb. + Mrt.	Die Stille Haard	H.A. Fagan	-	Anna Viljoen
Jun.	Die Hoogste Reg	I. Boudier-Bakker	mej. M.I. Murray	mej. M.I. Murray
Sept.	Bo die Kranse* Opdrifsels*	H.A. Fagan H.A. Fagan	- -	Dolly Loubser mev. Q. Fagan
Des.	Die Spaanse Vlieg	F. Arnold & E. Bach	dr. C.G.S. de Villiers	N. de Bruyn byge- staan deur I. Mal- herbe

-153-

<u>DATUM</u>	<u>TOONEELSTUK</u>	<u>SKRYWER</u>	<u>VERTALER</u>	<u>REGISSEUR</u>
<u>1947</u>				
Mrt.	Sakke vol geld	W. Evans & Valentine	Léonie Pienaar	Léonie Pienaar
Jun.	Die Lig-blou Vaas* Helgaard Weder* Haar Eerste Bal*	G.J. Beukes mej. M.I. Murray M. Lery & Guy d'Alzac	- - dr. C.G.S. de Villiers	Zandbergh Jansen mej. M.I. Murray mej. J. Olivier
Jun.	Die Laaste Aand	C.L. Leipoldt	-	Léonie Pienaar
Jun.	Die Swakkere Vat* In die Wagkamer* Die Skaapboud*	H.A. Pagan J.F.W. Grosskopf G.J. Beukes	- - -	Anna Viljoen mej. I. Dippenaar mej. S. Goldblatt
Sept.	Vlieg sonder Vlerke	V. Katajew	A.J.B. de Klerk	D. Inskip
Des.	R.U.R. (Rossum se Univer- sele Robotte)	Karel Capek	?	N. de Bruyn
<u>1948</u>				
Mrt.	Moeder Plig (n Spellesing)	C.L. Leipoldt	-	Léonie Pienaar
Mei	Skewe Vensters* Die Onskuldige Held* n Man van Beginnel*	M. Pakington T. Helburn E. Labiche	Léonie Pienaar Berta Smit Marie Linde	Percy Scholtz Annette Kloppers Annette Reinecke
Mei	Hellersee (Klein Teater in samewerking met die K.A.T.)	W.A. de Klerk	-	Léonie Pienaar
Jun.	Ek Onthou vir Mamma (A.D.K. onder beskerming van die K.A.T.)	J. van Druten	F. le Roux	Ria Olivier
Aug.	Illusie-Simfonie	J. W-Bell	?	Lily-Jean Satusky
Sept.	As die Tuig Skawe	J.F.W. Grosskopf	-	Léonie Pienaar
<u>1949</u>				
Mei	n Blommetjie vir Ans*	W.A. de Klerk	-	Léonie Pienaar
Jun.	Vroueskool	Molière	dr. M. de Villiers	mej. M.I. Murray
Sept.	Vrydag	Molnar	H. Rooseboom	H. Steytler
Nov.	Piet se Tante	B. Thomas	?	mej. M.I. Murray

-154-

<u>DATUM</u>	<u>TONEELSTUK</u>	<u>SKRYWER</u>	<u>VERTALER</u>	<u>REGISSEUR</u>
<u>1950</u>				
Mrt.	Die glimlag van 'n vrou	A. Huxley	A.J.B. de Klerk	mej. M.I. Murray + Helene de Klerk
Jun.	Die Vrou in die Mōre- skemering (A.D.K. onder beskerming van die K.A.T.)	A. Casana	A.F.H. van Dyk	Lulu Gericke
Jun.	By die Kuile* Die Skarlaken Vesel*	J.O. Francis J.J. Bell	J. van Zyl C. van der Merwe	Jan van Zyl Percy Scholtz
Sept.	Vyf Dogters	H. Steytler	-	T. Botha
Nov.	Saterdagavond: 11:16	F. Carey	Léonie Pienaar	Léonie Pienaar
<u>1951</u>				
Mrt.	Sit Sarel	J. Brandon-Thomas	J. van Zyl	Jan van Zyl
Apr.	Die Swaweltjie is Dood*) Sonnige Dag*) Drie Eeue Gelede*) (Die Pinelandsgroep van die K.A.T.) Helgaard Weder* Legende* Die Man met die Blom in sy Mond*	K. Etheridge J. & S. Quintero J.A. van Rensburg mej. M.I. Murray P. Johnson L. Pirandello	? mej. M.I. Murray - - ? mej. M.I. Murray	C. van der Merwe mej. M.I. Murray Helene de Klerk + T. de Villiers Paul Malherbe P. Scholtz mej. M.I. Murray
Jun.	Ek Onthou vir Mamma	J. van Druten	Fred le Roux	Ria Olivier
Sept.	Ons Dorp	T. Wilder	H. Steytler	Hermien Dommissie
<u>1952</u>				
Mrt.	Die Nuwe Wêreld	H.A. Fagan	-	mej. M.I. Murray
Mrt.	Die Spieël Voorspoedige Reis na Tren- ton en Camden	W.A. de Klerk T. Wilder	- ?	Jan van Zyl C. van der Merwe
Jun. + Aug.	Die onbekende man	R. & M. Pertwee	S.P. Olivier	mej. Lily-Jean Satusky
Aug.	Tartuffe (C.T.R.T.S.- en K.A.T.-spelers)	Molière	(in Engels opgevoer)	C. Couvara
Okt.	Die beloofde Land	C. Vildrac	D.J. van Niekerk	D. Inskip
Des.	Die Gelukkigste Dae	J. Dighton	A.J.B. de Klerk	Léonie Pienaar

155/.....

-155-

<u>DATUM</u>	<u>TOONEELSTUK</u>	<u>SKRYWER</u>	<u>VERTALER</u>	<u>REGISSEUR</u>
<u>1953</u>				
Mrt.	Platsak	A. Macrae	H. Steytler	Paul Malherbe
Mei	Mamma het Planne*	G.J. Beukes	-	Vivien Styger
	Jannie*	C.L. Leipoldt	-	C. van der Merwe
	Opsaal, Vrouens*	W. Dinner & W. Morum	H. Steytler	J. Cilliers
Aug.	Die Onsigbare Band	S. Howard	H. Steytler	Lily-Jean Satusky
Okt.	Die Laaste van die Takhare	C.J. Langenhoven	-	H. Steytler
Des.	Kersspel 1953	mej. M.I. Murray	-	mej. M.I. Murray
<u>1954</u>				
Mrt.	Die Vroue kry hul sin	S. & J. Quintero	Helena Morkel	J. Cilliers
Aug. + Sept.	Sondag kos vyf pesos	J. Niggli	?	Rieta Slabbert
Aug.	Die Drie van der Walts	E.A. Schlegemann	-	M. du Toit
Des.	Kersspel 1954	mej. M.I. Murray	-	mej. M.I. Murray
<u>1955</u>				
Mrt.	Die Wingerde van Goeie Hoop (Feesspel tydens die Paarlse wingerdfees - B.A.T en K.A.T.)	?	-	Hermien Dommissie + G. Wessels
Mrt.	Binnehof	mej. M.I. Murray	-	Lily-Jean Satusky
Mei	Periandros van Korinthe (Klein Teater-produksie met verskeie spelers van die K.A.T.)	D.J. Opperman	-	Ria Olivier
Aug.	Die Twisappel	W.A. de Klerk	-	Léonie Pienaar
Des.	Voordrag uit Langenhoven se werke		-	deur Johan Fourie
Des.	Koopman van Venesië (Klein Teater-produksie met verskeie spelers van die K.A.T. en B.A.T.)	W. Shakespeare	D.F. Malherbe	Fred Engelen

156/.....

-156-

<u>DATUM</u>	<u>TOONEELSTUK</u>	<u>SKRYWER</u>	<u>VERTALER</u>	<u>REGISSEUR</u>
<u>1956</u> Okt.+ Nov.	Vergelegen ¹⁾	D.J. Opperman	-	Robert Mohr
<u>1957</u> Jun.	Germanicus (N.T.O.-produksie met spelers van die K.A.T. en B.A.T.)	N.P. van Wyk Louw	-	Anna Neethling-Pohl

---

1) Hierdie "opvoering" moet 'n voorgenome opvoering genoem word,
want dit het weens moeilikhede met die rolverdeling nooit
verder as 'n eerste leesrepetisie gekom nie.

* * * * *

BYLAAG C - BESTUURSLEDE VAN DIE K.A.T.

13/3/34

Voorsitter by die stigtersvergadering: mnr. I.W. van der Merwe
Eerste bestuur:

H.A. Fagan (Voorsitter)
mev. A.M. Viljoen (Sekretaresse)
I.W. van der Merwe (Peningmeester)
mev. Q. Fagan
mev. J.C. Neethling (Anna Neethling-Pohl)
mej. M.I. Murray
H. Rooseboom
N.P. van Wyk Louw
J. Malan

26/3/34

Die bestuurslede bly dieselfde, maar die volgende persone kry bykomende ampte:

I.W. van der Merwe (Onder-voorsitter)
mej. M.I. Murray (Assistent-sekretaresse)
N.P. van Wyk Louw (Hulp-peningmeester)

4/6/34

Die volgende lede bedank:

H.A. Fagan
mev. Q. Fagan
mev. A. Neethling-Pohl

In hulle plekke word gekies:

mej. S. Botha
J.B.B. Bonthuys
H. Steytler

16/6/34

Op hierdie volle bestuursvergadering is gekies:

J.B.B. Bonthuys (Voorsitter)

-158-

3/12/34

J.B.B. Bonthuys (Voorsitter)
mev. A.M. Viljoen (Sekretaresse)
C.H. Weich (Penningmeester)
mej. M.I. Murray
mej. S. Botha
dr. C.J. Strydom
A.M. Burger
N.P. van Wyk Louw
H. Steytler

10/12/34

N.P. van Wyk Louw (Onder-voorsitter)
mej. M.I. Murray (Assistent-sekretaresse)
H. Steytler (Hulp-penningmeester)

12/4/35

Gekoöpteer:
C.J. van Dyk

6/12/35

J.B.B. Bonthuys (Voorsitter)
mev. A.M. Viljoen (Sekretaresse)
C.J. van Dyk (Penningmeester)
A.M. Burger
mej. M.I. Murray
mej. S. Botha
C.H. Weich
dr. C.J. Strydom
J.J. Blom

15/4/36

J.J. Blom (Onder-voorsitter)
mej. M.I. Murray (Assistent-sekretaresse)

159/.....

-159-

4/12/36

J.B.B. Bonthuys (Voorsitter)
mev. A.M. Viljoen (Sekretaresse)
C.J. van Dyk (Peningmeester)
P.E. de Kock (Onder-voorsitter)
I.W. van der Merwe
A.M. Burger
mej. M.I. Murray (Assistent-sekretaresse)
mej. H. van der Merwe
mej. D. Pienaar

11/5/37

Bedank:

P.E. de Kock

Nuwe bestuurslid:

A. de Wet

8/12/37

J.B.B. Bonthuys (Voorsitter)
mej. S. Botha (Sekretaresse)
H. Uys (Peningmeester)
mej. M.I. Murray (Onder-voorsitster)
mej. H. van der Merwe
mev. A.M. Conradie
mev. A.M. Viljoen
A. de Wet
C.J. van Dyk

12/2/38

Bedank:

H. Uys

Nuwe bestuurslede:

H. Steytler
A. de Wet (Peningmeester)

160/.....

1/12/38

dr. W.J.B. Pienaar (Voorsitter)
mej. S. Botha (Sekretaresse)
A. de Wet (Penningmeester)
mej. M.I. Murray (Onder-voorsitster)
mev. E. Barnard
mev. A.M. Viljoen
C. van Dyk
J.F. van der Colff

14/2/39

J.F. van der Colff (Hulp-sekretaris en Penningmeester)

Bedank:

A. de Wet

Nuwe bestuurslede:

mev. L. le Roux (Léonie Pienaar)*
L. Viljoen **

19/10/39

Bedank:

J.F. van der Colff

Nuwe lid:

J. Nel van der Merwe (Penningmeester)

11/12/39

L. Viljoen (Assistent-sekretaris)

Gekoöpteer:

B. van Alphen

---

* en ** (Daar kon nie presies vasgestel word op watter datum hierdie twee persone lede van die bestuur geword het nie).

6/12/39

dr. W.J.B. Pienaar (Voorsitter)

mej. S. Botha (Sekretaresse)

N. Oosthuizen (Penningmeester)

mej. M.I. Murray

mev. A.M. Viljoen

Léonie Pienaar

L. Viljoen

J. Nel van der Merwe

21/11/40

dr. W.J.B. Pienaar (Voorsitter)

mev. A.M. Viljoen (Sekretaresse)

N. Oosthuizen (Penningmeester)

mej. M.I. Murray

mej. S. Botha

Léonie Pienaar

L. Viljoen

J. Nel van der Merwe

28/11/40

mej. M.I. Murray (Onder-voorsitster)

mej. S. Botha (Assistent-sekretaresse)

29/5/41

Bedank:

J. Nel van der Merwe*

Gekoöpteer:

mej. M. de Villiers

---

* Daar word aanvaar dat hy nie meer as bestuurslid wil dien nie, tog dien hy op latere vergaderings as lid.

27/11/41

mev. A.M. Viljoen (Voorsitster)
mev. H. van der Merwe (Sekretaresse)
J.H. Oosthuizen (Penningmeester)
mej. M.I. Murray
Léonie Pienaar
dr. W.J.B. Pienaar
E. Schutte
J.J. Bruwer
I.W. van der Merwe

8/12/41

mej. M.I. Murray (Onder-voorsitster)

Gekoöpteer:

L. Viljoen (Assistent-sekretaris)

18/3/42

Gekoöpteer:

mej. S. Botha
mej. M. de Villiers

15/4/42

Bedank:

I.W. van der Merwe

26/11/42

mev. A.M. Viljoen (Voorsitster)
L.W. Viljoen (Sekretaris)
J.H. Oosthuizen (Penningmeester)
mej. M.I. Murray
mev. Léonie le Roux (Léonie Pienaar)
mej. M. de Villiers
J.J. Bruwer
P.E. de Kock

-163-

17/12/42

mej. M.I. Murray (Onder-voorsitster)
mej. M. de Villiers (Assistent-sekretaresse)
J.J. Bruwer (Assistent-penningmeester)

Gekoöpteer:

mej. S. Botha

4/6/43

Gekoöpteer:

P. du Toit

3/11/43

mev. A.M. Viljoen (Voorsitster)
L.W. Viljoen (Sekretaris)
J.H. Oosthuizen (Penningmeester)
mej. M.I. Murray (Onder-voorsitster)
mev. Léonie le Roux (Léonie Pienaar)
A.J.B. de Klerk
mej. S. Botha
mej. M. de Villiers
J.J. Bruwer

14/2/44

Gekoöpteer:

J. Retief

13/3/44

Bedank:

J.J. Bruwer

164/.....

-164-

10/11/44

mev. A.M. Viljoen (Voorsitster)
A.J.B. de Klerk (Sekretaris)
J.H. Oosthuizen (Peningmeester)
mej. M.I. Murray
J. Retief
mev. E. Trichardt
L.W. Viljoen
P. Scholtz
mej. M. de Villiers

Gekoöpteer:

mej. S. Botha

4/12/44

A.J.B. de Klerk (nou Peningmeester)
J.H. Oosthuizen (nou Sekretaris)

22/1/45

Bedank:

mev. E. Trichardt
J.H. Oosthuizen

Gekoöpteer:

D. Roux

18/6/45

Bedank:

D. Roux

Gekoöpteer:

G. Horn

165/.....

-165-

6/11/45

mev. A.M. Viljoen (Voorsitster)
G.H. van Niekerk (Sekretaris)
A.J.B. de Klerk (Sakebestuurder)
mev. Léonie le Roux (Léonie Pienaar)
mej. M.I. Murray (Onder-voorsitster)
mej. S. Botha
J. Retief
P. Scholtz
M. Muller

8/1/46

Gekoöpteer:
mej. M. de Villiers

18/6/46

Gekoöpteer:
N. de Bruyn

11/11/46

mej. M.I. Murray (Voorsitster)
N. de Bruyn (Sekretaris)
J. Retief (Sakebestuurder)
mev. A.M. Viljoen
A. van Rhyn
N. Lombard
Léonie Pienaar
mej. S. Botha
P. Scholtz

15/7/47

Mej. M.I. Murray vertrek oorsee. die voorsitterskap word oorgedra aan: mev. A.M. Viljoen.

166/.....

18/8/47

Gekoöpteer:

mej. A. Reinecke*

10/11/47

mev. A.M. Viljoen (Voorsitster)

J.C. van Zyl (Sakebestuurder)

N. de Bruyn (Sekretaris)

mev. L. le Roux (Léonie Pienaar)

mej. M.I. Murray

mej. A. Reinecke

A.J.B. de Klerk (Onder-voorsitter)

J. Retief

12/12/47

Gekoöpteer:

mej. F. Dormehl

mej. S. Botha

P. Scholtz

adv. P.J. Wessels

Bedank:

N. de Bruyn

April 1948

Gekoöpteer:

M.A. Muller (Sekretaris)

18/11/48

mej. M.I. Murray (Voorsitster)

M.A. Muller (Sekretaris)

J. van Syl (Samebestuurder)

adv. P.J. Wessels

A.J.B. de Klerk

---

* Die presiese datum kon nie vasgestel word nie.

H. Steytler
J. Retief
mev. L. le Roux (Léonie Pienaar)

1949*

mej. M.I. Murray (Voorsitster)
J. Retief (Onder-voorsitter)
M.A. Muller
adv. P.J. Wessels
A.J.B. de Klerk
J.C. van Zyl**
J.H. Viljoen
H. Steytler

7/2/49

Bedank:
J.C. van Zyl

10/5/49

Gekoöpteer:
P. Scholtz

16/8/49

Gekoöpteer:
T. Botha

27/4/50***

mej. M.I. Murray (Voorsitster)
M.A. Muller (Sekretaris)
J.C. van Zyl (Sakebestuurder)
A.J.B. de Klerk

---

* en ** Die presiese datums kon nie vasgestel word nie.

*** Die meeste notules vanaf die einde van 1949 is jare gelede in 'n brand verwoes en daar is met behulp van artikels, korrespondensie en onderhoude met oud-K.A.T.-lede vasgestel wie in die bestuur-direksie gedien het.

H. Steytler
adv. P.J. Wessels
J. Retief
P. Scholtz
M. Swart

Gekoöpteer:
mej. S. Botha
T. Botha
H. Pretorius

Julie 1950

Bedank:
A.J.B. de Klerk
M. Swart

Gekoöpteer:
K. Laubser
G.J. Pienaar

Bedank:
G.J. Pienaar

Gekoöpteer:
P. Malherbe

14/5/51

mej. M.I. Murray (Voorsitster)
H. Steytler (Onder-voorsitter)
N.A. Muller (Sekretaris - tydelik)
M.K. Laubser (Sakebestuurder)
adv. P.J. Wessels
J. Retief
P. Scholtz
J.C. van Zyl
C.P. Nortje

-169-

Gekoöpteer:

mej. S. Botha
T. Botha
P. Malherbe
S.P. Olivier

Julie 1951*

Bedank:

P. Scholtz
J.C. van Zyl

Gekoöpteer:

J.A. Dalebout (Sekretaris)

Maart 1952

mej. M.I. Murray (Voorsitster)
H. Steytler (Onder-voorsitter)
J.A. Dalebout (Sekretaris)
M.K. Laubser (Sakebestuurder)
adv. P.J. Wessels
J. Retief
C.P. Nortjé

Gekoöpteer:

mej. S. Botha
T. Botha
P. Malherbe
S.P. Olivier

1/4/53

mej. M.I. Murray (Voorsitster)
H. Steytler (Onder-voorsitter)
C.P. Nortjé (Sakebestuurder)
J. van der Merwe (Sekretaris)

---

* Die presiese datum kon nie vasgestel word nie.

170/.....

adv. P.J. Wessels
mej. S. Botha
J.A. Dalebout
J. Cilliers

Gekoöpteer:

mev. W. Vos (Babs Laker)
P. Bredenkamp
P. Scholtz

Bedank:

mej. S. Botha
J.A. Dalebout (sterf)

1/4/54

H. Steytler (Voorsitter)
adv. P.J. Wessels (Vise-voorsitter)
mej. M.I. Murray
C.P. Nortjé (Sakebestuurder)
J. du P. van der Merwe (Sekretaris)
J. Cilliers

Gekoöpteer:

M. van Tonder
R. van Vuuren

Februarie 1955

Bedank:

H. Steytler

Nuwe voorsitter:

adv. P.J. Wessels

-171-

Julie 1955

adv. P.J. Wessels (Voorsitter)
J. du P. van der Merwe (Sekretaris)
C.P. Nortjé
G.J. Horn
mev. F.D. du T. van Zyl

1956

adv. P.J. Wessels (Voorsitter)
J. du P. van der Merwe (Sekretaris)
J. Cilliers

10/7/56

adv. P.J. Wessels (Voorsitter)
J. du P. van der Merwe (Sekretaris)
mej. M.I. Murray
C.P. Nortjé
mev. F. du T. van Zyl
G.J. Horn
J.J. Blom

Adv. P.J. Wessels is later na Kimberley. J. du P. van der Merwe is toe blykbaar as voorsitter gekies.

Hierdie persone het tot en met 1962 gedien as bestuurslede van die K.A.T. (sover vasgestel kon word).

* * *

172/.....

BYLAAG D

Die konstitusie van 22 Februarie 1934 het soos volg gelui:

- "1. Naam: Die naam van die Vereniging sal wees die Kaapstadse Toneelvereniging, of die Kaapstadse Afrikaanse Toneelvereniging.
- "2. Doel: Die bevordering van die Afrikaanse toneel deur:
- (a) Opvoering van toneelstukke;
  - (b) Bespreking van nuwe toneelstukke;
  - (c) Goeie Afrikaanse vertalings van toneelstukke uit ander tale;
  - (d) Die stigting van 'n toneelbiblioteek vir die gebruik van lede van die Vereniging;
  - (e) Die aanskaffing van toneelskerms, kostuums, ens. vir die gebruik van die Vereniging;
  - (f) Samewerking met reeds bestaande dramatiese en letterkundige verenigings;
  - (g) Die verkryging van 'n saal wat geheel of gedeeltelik aan die Vereniging sal behoort;
  - (h) Ondersteuning van die dramatiese afdeling van die Afrikaanse Eisteddfod.
- "3. Bestuur: Die geldelike en ander bealnge van die Vereniging sal behartig word deur 'n Bestuur bestaande uit:-
- (a) 'n Voorsitter, ere-sekretaris en ere-penningmeester;
  - (b) Ses ander lede van die Vereniging.
- "4. Die Vereniging het die mag om een ere-voorsitter en een of meer ere-ondervoorsitters en ere-lede van die Vereniging vir 'n bepaalde of onbepaalde tyd te kies.

- "5. Teen die einde van elke kalenderjaar, op 'n datum deur die Bestuur te bepaal, word 'n algemene vergadering, genoem "Die Algemene Jaarvergadering", gehou waarop die Bestuur vir die volgende jaar gekies word en die aftredende Bestuur sy jaar- en geldelike verslag lewer.
- "6. Verandering van die konstitusie en reëls kan alleen geskied op 'n algemene vergadering van lede mits:-
- (a) Minstens 'n maand vooraf kennis van die voorgestelde verandering aan die sekretaris gegee word;
  - (b) Minstens twee-derdes van die aanwesige lede ten gunste van sodanige verandering stem.

Reëls

- "1. Vergaderings: Die Bestuur reël:-
- (a) Algemene vergaderings vir die verrigting van besigheid;
  - (b) Minstens een belangrike opvoering elke jaar;
  - (c) Minstens drie ander byeenkomste wanneer toneelstukke opgevoer, gelees of bespreek word.
- "2. Op skriftelike versoek van minstens tien lede is die Bestuur verplig om 'n algemene vergadering te belê.
- "3. Die sekretaris gee minstens veertien dae voor die tyd kennis van 'n algemene vergadering.
- "4. Bestuur: Die Bestuur het die mag om uit sy lede 'n ondervoorsitter, 'n assistent-sekretaris en hulp-penningmeester te benoem.

- "5. Vergadering van Bestuur: Die Bestuur kom sover as moontlik een keer per maand byeen.
- "6. Komitees: Die Bestuur het die mag om uit die lede van die Vereniging komitees aan te stel. Die voorsitter, sekretaris en penningmeester sal ex officio lede wees van sodanige komitees maar elke komitee kies sy eie voorsitter.
- "7. Die voorsitter, of in sy afwesigheid die ondervoorsitter, neem die stoel in by algemene en bestuursvergaderings.
- "8. 'n Bestuurslid wat sonder kennisgewing afwesig is van meer as twee agtereenvolgende bestuursvergaderings hou op om lid van die Bestuur te wees.
- "9. Die Bestuur vul homself aan ingeval daar 'n vakature ontstaan in die loop van die jaar. Die Bestuur het ook die mag om tydelik 'n lid te koöpteer.
- "10. Geld deur die penningmeester ontvang moet op rekening van die Vereniging in die bank gedeponeer word. Tjeks moet deur die voorsitter en die penningmeester onderteken word, of as een van hulle nie beskikbaar is nie, deur 'n plaasvervanger deur die Bestuur benoem.
- "11. Die geldelike verslag moet geouditeer en deur die algemene vergadering goedgekeur word. Die ouditeer word deur die Bestuur benoem.
- "12. Aansoek om lidmaatskap. Persone wat lede van die Vereniging wil word, moet hul name aan die sekretaris stuur, en alle sodanige name word vir goedkeuring aan die Bestuur onderwerp.

- "13. (a) Subskripsie. Die jaarlikse subskripsie sal tien sjielings en ses pennies wees.
- (b) Lede van wie die subskripsies betaal is, het toegang teen halfprys tot alle byeenkomste en opvoerings.
- "14. (a) Die Bestuur sal die mag hê om lede wat teen 31 Mei nog nie hul subskripsies betaal het nie te skors, mits daar aan sodanige lede hiervan veertien dae kennis gegee word.
- (b) Lede wat teen 30 November nog nie hul subskripsies betaal het nie, hou op om lede van die Vereniging te wees.
- "15. Kworum. 'n Kworum sal bestaan uit:-
- (a) Vir die bestuursvergaderings, 5 lede;
- (b) Vir 'n elgemene vergadering, een-derde van die ledetal;
- (c) Vir spesiale komiteevergaderings, die helfte van die aantal lede.
- "16. Die voorsitter het net 'n beslissende stem op alle vergaderings.
- "17. (a) Die keuse van toneelstukke wat deur die Vereniging opgevoer word, berus by die Bestuur, wat die spelers aanstel. Die Bestuur en die spelleier kies die spelers. Die spelleier hoef nie noodwendig lid van die Vereniging te wees nie.
- (b) Elke lid moet kennis kry van elke voorgenome opvoering.
- (c) Elke lid wat begerig is om deel te neem aan opvoerings kan sy naam by die Bestuur inhandig.
- (d) Elke lid het die reg om voorstelle in verband met toneelstukke wat geskik is vir opvoering skriftelik aan die Bestuur voor te lê.

"18. Alle lede is moreel verplig om die opvoerings van die Vereniging te ondersteun".

Op 27 September 1945 is die konstitusie verander om soos te lui:

- "1. NAAM: Die naam van die Vereniging is die KAAPSTADSE AFRIKAANSE TONEELVERENIGING.

- "2. DOEL: Die doel van die Vereniging is die bevordering van die Afrikaanse toneelkuns deur die aanwending van suiwer opvoedkundige metodes, nl.:-
  - (a) die opleiding van sy lede in die verskillende vertakings van die toneelkuns;
  - (b) die stigting van 'n toneelbiblioteek;
  - (c) die aanskaffing van toneelbenodighede, kostuums, ens.;
  - (d) die verkryging van vaste eiendom en die oprigting van 'n saal.

- "3. MIDDELE: Ten einde sy doel te verwesenlik, voer die Vereniging van tyd tot tyd toneelstukke op, reël hy spellesings, neem hy deel aan die Afrikaanse Eisteddfod, werk hy saam met soortgelyke verenigings, moedig hy dramaturge aan en doen hy verder alles wat hom in staat sal stel om sy doel te verwesenlik.

- "4. STATUS: Die Vereniging is 'n suiwer amateur-liggaam. Geen speler, spelleier, dosent of ander medewerker mag in watter omstandighede ook al beloning vir sy dienste ontvang nie.

"5. LIDMAATSKAP:

- (a) Alle aansoeke om lidmaatskap is onderworpe aan die goedkeuring van die Bestuur.
- (b) As die Sekretaris aan 'n lid kennis gegee het dat hy sy ledegeld vir die jaar moet betaal en die ledegeld is nog nie op 30 September betaal nie, dan kan die Bestuur hom as lid skrap.
- (c) Die Bestuur besit die mag om 'n lid te skrap as hy hom na die mening van die Bestuur skuldig gemaak het aan gedrag wat die Vereniging kan benadeel.

"6. LEDEGELD: Die jaarlikse ledegeld bedra vyf sjielings (5/-).

"7. JAARKAARTJIES: Die Bestuur kan jaarkaartjies uitreik wat die ledegeld insluit en vry toegang tot die opvoerings van die Vereniging verleen. Die prys van die kaartjies word deur die Bestuur vasgestel.

"8. ALGEMENE JAARVERGADERING:

- (a) Die algemene jaarvergadering word in die maand November gehou.
- (b) Die sekretaris gee ten minste veertien dae voor die tyd kennis van 'n algemene jaarvergadering.
- (c) Die jaarvergadering kies 'n voorsitter, sekretaris, sakebestuurder en ses ander lede om die Bestuur vir die volgende jaar te vorm. Die verkiesing geskied deur middel van geslote stembriefies.
- (d) Die algemene jaarvergadering kies ook vir die jaar 'n Beskermheer, ere-lede ne 'n ere-ouditeur.
- (e) Twintig lede van die Vereniging maak 'n kworum op 'n algemene vergadering uit.

- "9. BUITENGEWONE ALGEMENE VERGADERING: Die Bestuur kan uit eie beweging, en moet op versoek van minstens twintig lede, met kennisgewing van veertien dae 'n buitengewone algemene vergadering byeenroep.
- "10. BESLISSENDE STEM: Die Voorsitter het net 'n beslissende stem op alle vergaderings.
- "11. BESTUUR:
- (a) Die geldelike en ander belange van die Vereniging word behartig deur 'n Bestuur wat jaarliks deur die algemene jaarvergadering gekies word. Die Bestuur bestaan uit 'n voorsitter, sekretaris, sakebestuurder en ses ander lede van die Vereniging.
  - (b) Die Bestuur besit die mag om uit sy lede 'n ondervoorsitter, hulp-sekretaris, hulp-samebestuurder en toneelbestuurder aan te stel, en om enige ander lede van die Vereniging te koöpteer al na dit nodig blyk.
  - (c) Die Bestuur besit die mag om uit sy eie lede of uit die lede van die Vereniging vaste of tydelike komitees aan te stel om bepaalde werksaamhede van die Vereniging voort te sit.
  - (d) 'n Bestuurslid wat van meer as twee agtereenvolgende bestuursvergaderings sonder kennisgewing afwesig is, hou op om lid van die Bestuur te wees.
  - (e) Die Bestuur kom sover moontlik een keer per maand byeen.
  - (f) Die Bestuur vul homself aan ingeval daar in die loop van die jaar 'n vakature ontstaan.
  - (g) Geld deur die Sakebestuurder ontvang, moet op rekening van die Vereniging in die bank gestort word. Alle tjeks word deur die Voorsitter en die Sakebestuurder, en in die afwesigheid van een van die twee, deur die Sekretaris in die plek van die afwesige lid onderteken.

- (h) Die Bestuur lê jaarliks aan die algemene jaarvergadering 'n volledige verslag van sy werksaamhede asook geouditeerde geldstate voor.
- (i) 'n Kworum van die Bestuur bestaan uit vyf lede.
- (j) Die keuse van toneelstukke wat deur die Vereniging opgevoer word, asook die spelleiers, berus by die Bestuur. Die spelleier, wat nie noodwendig 'n lid van die Vereniging hoef te wees nie, kies die spelers uit die lede van die Vereniging maar onderworpe aan die goedkeuring van die Bestuur.

"12. BOEKJAAR: Die boekjaar van die Vereniging strek van 1 November tot 31 Oktober.

"13. WYSIGING VAN KONSTITUSIE: Wysiging van die konstitusie kan alleen geskied op 'n algemene vergadering kits -

- (a) ten minste 'n maand vooraf kennis van die voorgestelde wysiging gegee word, en
- (b) minstens twee-derdes van die aanwesige lede ten gunste van die wysiging stem.

"14. ONTBINDING: Die Vereniging kan alleen op 'n buitengewone algemene vergadering wat spesiaal vir die doel belê is, ontbind word en dat slegs as minstens twee-derdes van die aanwesige lede daarvoor stem".

* * *

BIBLIOGRAFIEA. ALGEMENE BRONNE

- Antonissen, Rob: Die Afrikaanse Letterkunde van Aanvang tot Hede, Nasionale Boekhandel, Kaapstad, 1960.
- Beukes, G.J.: Die Moderne Eenbedryf, J.L. van Schaik, Pretoria, 1970.
- Beukes, G.J. & Lategan F.V.: Skrywers en Rigtings, J.L. van Schaik, Pretoria, 1952.
- Binge, L.W.B.: Ontwikkeling van die Afrikaanse Toneel 1832 tot 1950, J.L. van Schaik, Pretoria, 1969.
- Bosman, F.C.L.: Di Bedriegers, Magrita Prinslo en ander Afrikaanse Dramas en Samesprake tot 1900, Voortrekkerpers Beperk, 1942.
- Bosman, F.C.L.: Drama en Toneel in Suid-Afrika, Deel I, 1652 - 1855, J.H. de Bussy, Pretoria, en H.A.U.M., Kaapstad, 1928.
- Dekker, G.: Afrikaanse Literatuurgeskiedenis, Nasou Beperk, Kaapstad, 1958.
- De Waal, J.H.H.: My Herinnerings van ons Taalstryd, Kaapstad, 1932.
- Huguenet, André: Applous! Die Kronieke van 'n Toneelspeler, J.H. de Bussy, Pretoria en H.A.U.M., Kaapstad, 1950.
- Kannemeyer, J.C.: Opstelle oor die Afrikaanse Drama, Academica, Kaapstad/Pretoria, 1970.
- Minnaar-Vos, Anna: Die Spel Gaan Voort, Tafelberg-Uitgewers, Kaapstad, 1969.
- Nienaber, P.J.: Perspektief en Profiel, Afrikaanse Pers-Boekhandel, Johannesburg, 1960.

- Nienaber, P.J., Senekal, J.H. & Bothma, T.C.: Mylpale, Afrikaanse Pers-Boekhandel, Johannesburg, 1951.
- Preller, G.S.: Eerstelinge, Human en Rousseau, Kaapstad, 1961.
- Stopforth, J.N.M.: "Drama in South Africa 1952 - 1955: A Critical Survey", Tesis, Potchefstroom Universiteit, 1955.
- Van Rensburg, F.I.J.: Die Smal Baan, Tafelberg-Uitgewers, 1963.

B. TYDSKRIFARTIKELS

- Andrew, A.: "Defects of the South African Theatre", "Trek", Februarie 1951.
- Dommissie, Hermien: "Bedenkings en Bespieëlings oor ons Toneel", "Standpunte", Nuwe Reeks Jg. 11, Nrs. 5 en 6, Des. 1957.
- Dommissie, Hermien: "Ons Toneel: 'n Braakland", "Standpunte", Nuwe Reeks, Jg. 9, Nr. 3, 1954.
- Grobler, P. du P. e.a.: "Weer die N.T.O.", "Standpunte", Nuwe Reeks, Jg. 14, Nr. 6, 1961.
- Le Roux, F.J.: "Afrikaanse Toneel, Kaapstad", "Standpunte", Ou Reeks, Jg. 7, Nr. 1, Oktober 1952.
- Le Roux, F.J.: "Die Toneel in Kaapstad", "Standpunte", Ou Reeks, Jg. 6, Nr. 2, Des. 1951.
- Masque: "Shortcomings of the South African Stage", "Trek", Mrt. 1950.
- Naudé, S.C.M.: "The Rise of The Afrikaans Theatre", "Trek", April 1950.

C. KOERANTE EN TYDSKRIFTE UITVOERIG GERAADPLEEG

"Die Burger", 1930 - 1962.

"The Cape Argus", 1930 - 1962.

"The Cape Times", 1930 - 1962.

"Die Huisgenoot", 1930 - 1962.

"Standpunte", 1945 - 1970.

"Die Suiderstem", 1936 - 1950.

"Trek" (voorheen "Independent"), 1936 - 1952.

"Die Volkstem", 1934 - 1945.

D. DOKUMENTE EN NOTULES

Alle dokumente en notules oor die werksaamhede van die K.A.T.
in besit van die Universiteit van Stellenbosch.

* * * * *